

T.C.

**Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doktor Öğretim Üyesi M. Onursal CİN

Hazırlayan

Mustafa Kemal GÖKMEN

KONYA 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı Mustafa Kemal Gökmen

Numarası 174234001027

Ana Bilim / Bilim Dalı Kamu Hukuku / Kamu Hukuku

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tezin Adı Resmi Belgede Sahtecilik Suçu

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Mustafa Kemal Gökmen

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mustafa Kemal Gökmen		
	Numarası	174234001027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku / Kamu Hukuku		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi M. Onursal Cin		
	Tezin Adı	Resmi Belgede Sahtecilik Suçu		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlıklı bu çalışma 04/03/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Onursal CİN

Danışman Üye

Prof. Dr. Berrin AKBULUT

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Murat AKSAN

Üye

(Handwritten signatures of the committee members)

ÖNSÖZ

İnceleme konum olan Resmi Belgede Sahtecilik suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. Düzenlendiği başlıktan da görüleceği üzere fail tarafından işlenmesi halinde bir kişinin değil bütün toplumun mağdur olacağı bir suç tipidir. Ayrıca hâkimlik mesleğini icra etmeye başladığım iki yıllık süre içerisinde uygulamada sıklıkla karşılaşılan, sürekli yenilenen ve bir o kadar da teknik bilgi gerektiren suç tiplerinden biri olduğu tarafımda gözlemlenmiştir. Bu nedenle tez çalışmamda gerek uygulamaya gerekse doktrine küçük de olsa bir katkı sağlayabilmek amaçlanmıştır.

Tez çalışmamda sahtecilik suçlarının genel özelliklerini, resmi belgede sahtecilik suçunun unsurlarını ve sonuç olarak resmi belgede sahtecilik suçunun benzer suçlardan farkını ayrıntılı olarak incelemeye çalıştım. Her ne kadar titizlikle çalışmamı sürdürmüş isem de, bir eksiğim ya da hatam olmuşsa affını dilerim.

Tez çalışmamın hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans dönemlerinde de kendisinden ders almış olmayı ayrıcalık olarak gördüğüm saygıdeğer hocam ve danışmanım Doktor Öğretim Üyesi M. Onursal Cin’e; yaşamını bana ve öğretim hayatıma adayan aynı zamanda Adalet Bakanlığı personeli olarak adalete beraber hizmet etmeye çalıştığımız çok kıymetli sevgili anneme; lisans hayatımızda kütüphanelerde, şimdi ise meslektaş olarak adliyelerde beraber dirsek çürüttüğümüz tez çalışmamın başından sonuna kadar çok değerli katkılarını, sevgisini ve sabrını esirgemeyen tez çalışmamın ilk okuyucusu canım eşim hâkim Merve Keskin Gökmen’e; her daim yanımda olduklarını hissettiğim, benim için ayrı ayrı çok değerli olan eşimin ailesine; fikri ve manevi desteklerinden dolayı can dostlarım Pamukkale Üniversitesi Mali Hukuk Anabilim Dalı Arş. Gör. Cansu Sevinç Ceyhan ve Av. Mustafa Çaça’ya ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum.

Bir ömür boyu adalete hizmet edebilmek dileğiyle...

Mustafa Kemal Gökmen
Antalya – 2019

ÖZET

Resmi belgede sahtecilik suçlarında, toplumun her kesiminin doğru olduğuna ve gerçeği yansıttığına dair güven duyduğu belgeler üzerinde kamunun yanıltılmasını sağlayacak şekilde bu güven duygusunun istismar edilmesi suretiyle gerçekleştirilen fiiller cezalandırılmaktadır. Bu suç ile toplumun duyduğu güvenin suistimal ediliyor oluşu dikkate alınarak Türk Ceza Kanunu'nda kamu güvenine karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiş ve mağduru da toplumun her bir bireyi olarak belirlenmiştir. Uygulama ve kamu düzeni bakımından taşıdığı önem, teknik bilgi gerektirmesi ve çok sık karşılaşılmamasına rağmen uygulayıcılar tarafından tam olarak özümselememesi nedeniyle konunun doktrinsel bir araştırmasının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Mevcut hukuki durum kanundaki boşluklar, uygulama ile gelişen Yargıtay içtihatları ile birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tez çalışmasında resmi belgede sahtecilik suçu iki bölüme ayrılarak incelenmeye çalışılmıştır. Sahte ve sahtecilik kavramları, sahtecilik suçlarının ortak unsurları, resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belge ve resmi belge kavramlarının tanımları, gelişen teknoloji ile hayatımıza giren elektronik belgelerin suçun konusu olup olamayacağı, suçun unsurları, kimler tarafından işlenebileceği, ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenleri, özel görünüş biçimleri, bu suça bakmaya görevli ve yetkili mahkemeler, yargılama sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar, suçun yaptırımı ve benzer suçlar ile farklılıkları ayrı ayrı ve ayrıntılı olarak incelenmiş; kanun metni, Yargıtay kararları, doktrin ve bu konudaki önceki çalışmalardan yararlanılarak resmi belgede sahtecilik suçunun teknik ayrıntılarına, yargılama sırasında dikkat edilmesi gereken hususlara ve içtihat farklılıklarına ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Resmi Belgede Sahtecilik, Sahtecilik, Belge, Resmi Belge, Kamu Güveni, Kamu Güvenine Karşı, Kamu Görevlisi.

ABSTRACT

In forgery of official documents, misleading for public and exploitive for feeling of truth actions on the documents which are reflecting the truth and trusted by every part of society are punished. This crime was edited in the Turkish Criminal Law, Section of Crimes Against Public Trust, because of considering the trust of society is abused and victims are specified as every individual of society. This doctrinal investigation was needed for importance of subject in terms of implementation and public order, necessity of technical data and not sufficiently assimilated by implementers despite its prevalence. Current lawful situation was tried to be evaluated with blanks in the Law and Supreme Courts practices.

In this thesis, in forgery of official documents was examined by dividing into two parts. Fake and forgery notions, common factors of forgery crimes, definitions of document is creating subject of crime, and official document, electronic documents which is entering our lives with developing technology are related to crime or not, factors of crime, who can be committed, aggravating and alleviated reasons, special appearance shapes, courts which are competent for this crime, cases which should be considered during the judgement, sanction of crimes and differences of similar crimes are investigated separately and detailly with law text, Supreme Court practices, doctrine and by benefit from previous study forgery crimes. In this study aims to shed light on the technical details of forgery of official document, issues which should be considered during judgment and conflict of judicial opinions.

Keywords: The Offence of Forgery of Official Documents, Forgery, Document, Official Document, Public Trust, Against Public Trust, Public Servant.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR CETVELİ	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TEMEL ESASLARI VE GENEL KAVRAMLARI

I. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TEMEL ESASLARI	1
II. SAHTELİK VE SAHTECİLİK KAVRAMLARI	2
A. Genel Olarak	2
B. Sahtecilik Eyleminde Korunan Hukuki Yarar	4
C. Sahtecilik Eyleminde Zarar Verme Olasılığı	5
D. Aldatma Kabiliyeti	7
E. Faydasız Sahtecilik	11
III. BELGE KAVRAMI	13
IV. BELGENİN UNSURLARI	15
A. Yazılılık	16
B. Belirli Bir İçeriğinin Olması	19
C. Düzenleyicisinin Belli Olması	21
V. BELGE TÜRLERİ	23
A. Resmi Belgeler	23
1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi	24
2. Görev Gereği Düzenlenmesi	26
B. Resmi Belge Hükmündeki Belgeler	27
1. Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senetleri	28
a. Poliçe	29

b. Bono.....	31
c. Çek.....	32
2. Emtiyayı Temsil Eden Belgeler	33
3. Hisse Senetleri ve Tahviller	34
4. Vasiyetnameler.....	34
C. Özel Belgeler	35
D. Belgelerin Asıl ve Kopyaları	35
E. Elektronik Belgeler	37

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

I. GENEL OLARAK	43
II. SUÇUN UNSURLARI	44
A. Maddi Unsurlar	44
1. Fail.....	44
2. Konu	47
3. Mağdur.....	49
4. Fiil	51
a.Sivil (kamu görevlisi olmayan) kişiler tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu ve seçimlik hareketleri	53
aa. Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek	54
bb. Resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek.....	56
cc. Sahte resmi belgeyi kullanmak.....	58
b.Kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu ve seçimlik hareketleri.....	60
aa Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek	61
bb. Resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek.....	63
cc. Sahte resmi belgeyi kullanmak.....	65
dd. Gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek.....	66
B. Manevi Unsur	69
C. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	73

III. SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER.....	77
A. Cezanın Artırılmasını Gerektiren Nitelikli Haller	77
1. Suçun Konusunun Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Resmi Belge Olması....	77
2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi	81
B. Cezanın Azaltılmasını Gerektiren Nitelikli Hal	82
IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	84
A. Teşebbüs.....	84
B. İştirak	87
1. Faillik.....	90
2. Şeriklik.....	93
a. Azmettirme.....	94
b. Yardım Etme	95
C. İçtima	97
1. Bileşik Suç	97
2. Zincirleme Suç	99
3. Farklı Nev’iden Fikri İçtima	103
V. NETİCE	104
VI. İLLİYET BAĞI	105
VII. SUÇUN YAPTIRIMI	105
VIII.CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNA İLİŞKİN BİLGİLER	106
A. Soruşturma ve Kovuşturma	106
B. Madde Yönünden ve Yer Yönünden Yetkili Mahkeme	109
1. Madde Yönünden Yetkili Mahkeme	109
2. Yer Yönünden Yetkili Mahkeme	111
C. Dava Zamanaşımı	112
IX. RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN İLGİLİ SUÇLAR İLE BENZERLİK VE FARKLILIKLARI	113
A. Özel Belgede Sahtecilik Suçu	113
1. Suçun Unsurları.....	114
a. Maddi Unsurlar.....	115
aa. Fail.....	115

bb. Mağdur	115
cc. Konu	115
dd. Fiil	117
b. Manevi Unsur	120
c. Hukuka Aykırılık Unsuru	120
2. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	121
a. Teşebbüs	121
b. İştirak ve İçtima	121
3. Yaptırım ve Görevli Mahkeme	122
B. Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu	122
1. Suçun Unsurları	123
a. Maddi Unsurlar	123
aa. Fail	123
bb. Mağdur	124
cc. Konu	124
dd. Fiil	125
b. Manevi Unsur	129
c. Hukuka Aykırılık Unsuru	130
2. Nitelikli hal	131
3. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	131
a. Teşebbüs	131
b. İştirak ve İçtima	132
4. Yaptırım ve Görevli Mahkeme	132
C. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunmak Suçu	133
1. Suçun Unsurları	133
a. Maddi Unsurlar	134
aa. Fail	134
bb. Mağdur	134
cc. Konu	134
dd. Fiil	135
b. Manevi Unsur	137
c. Hukuka Aykırılık Unsuru	137
2. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	138
a. Teşebbüs	138

b. İştirak ve İçtima	139
3. Yaptırım ve Görevli Mahkeme	140
SONUÇ	141
KAYNAKÇA	145
ÖZGEÇMİŞ	150

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	Ana Bilim Dalı
a.g.e.	Adı geçen eser
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CD.	Ceza Dairesi
dn.	Dipnot
E.	Esas
E-imza	Elektronik İmza
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
K.	Karar
md.	Madde
s.	Sayfa
S.	Sayı
SBF	Siyasal Bilgiler Fakültesi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
Vb.	Ve benzeri
Vs.	Vesaire
vd.	Ve devamı
Yarg.	Yargıtay
Uyap	Ulusal Yargı Ağı Projesi

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TEMEL ESASLARI VE GENEL KAVRAMLARI

I. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TEMEL ESASLARI

Belgede sahtecilik suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu içerisinde ‘Özel Hükümler’ başlıklı ikinci kitabın üçüncü kısmını oluşturan ‘Topluma Karşı Suçlar’ kısmının dördüncü bölümü olarak düzenlenen ‘Kamu Güvenine Karşı Suçlar’ başlığı altındaki 204. ve 212. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

İleride çokça değineceğimiz kamu güveni kavramını Taşdemir, “*topluma ilişkin hukuksal varlık ya da yarar*” şeklinde tanımlamış ve hukuk düzenince bir hakkı veya olayı kanıtlama yeteneği ile donatılmış olan belgelerin, yine hukuk düzenince kamu güveni kavramı içerisinde korunmasının amaçlandığını ifade etmiştir.¹ Sahtecilik suçlarına verilen önem nedeniyle kanun koyucu söz konusu suçların kamu güvenine karşı işlendiğini kabul etmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Güvenine Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenen suçlar arasında uygulamada en sık rastlanılan suç tipi hiç kuşkusuz belgede sahtecilik suçlarıdır (TCK 204-212).

TCK’nın 204. maddesinde resmi belgede sahtecilik, TCK’nın 205. maddesinde resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, TCK’nın 206. maddesinde resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan, TCK’nın 207. maddesinde özel belgede sahtecilik, TCK’nın 208. maddesinde özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, TCK’nın 209. maddesinde açığa imzanın kötüye kullanılması suçları düzenlenmiştir.

TCK’nın 210. maddesinde niteliği itibariyle özel belge kapsamında olmasına rağmen kanun koyucu tarafından resmi belge hükmünde sayılan belgeler, TCK’nın 211. maddesinde sahtecilik suçunun bir hukuki ilişkiden kaynaklanan alacağın ispatı

¹ Taşdemir, Kubilay: Belgelerde Sahtecilik Suçları, Ütopya Grafik, Ankara 2013, s. 22.

amacıyla ya da gerçek bir keyfiyetin belgelenmesi amacıyla işlenmesi halinde daha az cezayı gerektiren hal, TCK'nın 212. maddesinde ise sahte resmi ve özel belgenin başka bir suçun icrası anında kullanılması halinde gerçek içtima kuralının uygulanması gerektiği düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçu TCK'nın 204. maddesinde:

“(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

II. SAHTELİK VE SAHTECİLİK KAVRAMLARI

A. Genel Olarak

Belgede sahtecilik suçlarını anlayabilmek adına öncelikle sahte ve sahtecilik kavramları üzerinde durmak gerekir.

Farsça kökenli bir kelime olan sahte, Türk Dil Kurumu tarafından “*bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece, uydurma, gerçek olmayan, yalancı, yapmacık*” şeklinde tanımlanmıştır.² Başka bir ifadeyle gerçek olmayan her şey sahtedir.³

Sahtekâr ise “*sahte işler yapan, düzmeci, sahteci*” anlamına gelmektedir.⁴

² Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.08.2018).

³ Ergün, Mevci: Sahtekârlık, Yargıtay Dergisi, C. 9, S. 3, 1983, s. 260, <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergi/29> (Erişim Tarihi: 29.12.2018).

⁴ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.08.2018).

Toroslu, sahteciliği “*gerçeği olduğundan farklı gösterecek ve doğru olana aykırı bir yargıya neden olabilecek bir durumu gerçekleştirme*” şeklinde tanımlamış; *sahih olmama ve gerçek olmama olarak iki farklı şekilde ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir.*⁵

Güngör, sahteciliği “*gerçeği doğru olduğundan farklı gösterebilecek ve dolayısıyla doğru olmayan bir hükme varmaya neden olabilecek davranışlar*” olarak nitelendirmiştir.⁶

Erman sahtekârlık kavramını geniş anlamda ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde incelemiştir: Geniş anlamda sahtekârlık hile kavramı ile özdeştir, yani suçun icrası için yalana ve hileye başvurulmuş bütün suçları sahtekârlık suçu olarak nitelendirmek mümkün olmaktadır. Ancak her yalan ve hilenin yöneldiği menfaat ve zedelediği değer farklıdır. Bu sebeple dar anlamda sahtecilik terimi ortaya çıkmıştır. Kanun düzeni tarafından bir hukuki ilişkiyi veya durumu ispatlama kudreti verilmiş ya da toplumu oluşturan bireylerin gerçekliğine ve doğruluğuna güvendikleri veya özellikle ticari ve günlük hayatın devamı için güvenmek zorunda oldukları şeyler üzerinde yapılacak hileleri dar anlamda sahtecilik olarak nitelendirmek gerektiğini belirtmiştir.⁷

Geniş yani genel anlamı ile sahtekârlıktaki amaç başka suçları işlemek adına bir araç olmasıdır. Yani bu anlamda sahtekârlıkta hile ve yalan kullanılması ile gerçeğin değiştirilmesi kanunen korunan bir menfaati tek başına zedelemeye yetmez. Bunun dışında başka hareketlerin de yapılmış olması gerekir. Sahteciliğin araç değil amaç olduğu suçlarda karşımıza dar anlamda sahtecilik kavramı çıkmaktadır. Doğruluğu hususunda toplumun güven duyduğu alametler üzerinde sahtecilik yapıldığı anda başka bir harekete ihtiyaç duyulmadan kamu güveni sarsılacağı ve zedeleneyeceği için sahtecilik araç olmaktan çıkarak bir amaç haline gelmektedir.⁸

⁵ Toroslu, Nevzat: Ceza Hukuku Özel Kısım, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 207.

⁶ Güngör, Devrim: Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 15.

⁷ Erman, Sahir: Ticari Ceza Hukuku Cilt: III Sahtekârlık Suçları, 4. Baskı, Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981, s. 1-6.

⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 5.

Bu açıklamalar doğrultusunda bazı alamet ve şekillerde yapılan hileler ve bunları olduğundan başkaca bir surette göstermeye yönelen hareketler dar anlamda sahtecilik olarak nitelendirilebilir.⁹ Parada sahtecilik ve resmi belgede sahtecilik suçları dar anlamda sahtecilik kavramı içinde değerlendirilirken, içinde geniş anlamda sahteciliği de barındıran hile kavramının ön planda tutulduğu dolandırıcılık suçu ise geniş anlamda sahtecilik kavramına dâhil olmasına rağmen dar anlamda sahtecilik kavramı içerisinde değerlendirilemeyecektir.

B. Sahtecilik Eyleminde Korunan Hukuki Yarar

Korunan hukuki yarar, kanun koyucunun eylemi suç olarak nitelendirmesine sebep olan soyut menfaattir.¹⁰ Resmi belgede sahtecilik suçlarında korunan ya da korunmak istenen hukuki değer kamu güvenidir.¹¹ Kanun koyucunun dar anlamda sahtecilik suçlarını bu nedenle ‘Kamu Güvenine Karşı Suçlar’ başlığı altında düzenlemiş olduğunu vurgulamıştık.

Resmi belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değeri oluşturması ve belgede sahtecilik suçlarının Türk Ceza Kanunu’nda bu başlık altında düzenlenmesi nedeniyle kamu güveni kavramına detaylıca değinmek gerekmiştir.

Erman, kamu güvenliğini “*hukuk düzeninin herhangi bir hukuki olayı ispat yeteneğini tanıdığı şeylere, doğruluk ve gerçekliğine herkes tarafından güvenilmesini emrettiği dış şekil ve alametlerin sahtekârlıktan korunmalarını görmek ve bilmekten ibaret genel ve toplumsal bir hak ve menfaat*” olarak tanımlamıştır.¹²

⁹ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet vd.: Ceza Hukuku: Özel Hükümler, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 645.

¹⁰ Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker: Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 141-142.

¹¹ Yarg. CGK. 08.12.2015 tarih, 2014/11-173 E., 2015/495 K. “...Belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki yarar kamu güveni olup, suçun geniş anlamda mağduru, toplumu oluşturan bireylerdir...” (Uyap İçtihat Programı); “*Doktrinde ve uygulamada en çok kabul gören ve bizim de katıldığımız görüşe göre suçla korunmak istenen hukuki yarar, kamunun güvenidir.*” Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 676.

¹² Erman, Sahir/Özek, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (Sahir Erman), (TCK. 316-368), 1. Baskı, Dünya Basınevi, İstanbul 1996, s. 9; aynı yönde bkz. Erem, Faruk: Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 1, 1965, s. 105, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/344/3553.pdf> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

Erem ise “*Muayyen sosyal münasebetlerin cereyan ettiği kolektif ve mütekabil itimat*” olarak tarif etmiştir.¹³

Kanun koyucu tarafından herhangi bir şeyin delil olduğu kabul edilmiş ise kamunun ona inanması ve güvenmesi de mümkün kılınmış demektir. Artık bu güvenin korunması gerekmektedir.¹⁴ Sahtecilik suçlarında failin kastı elbette ki kamu güvenini ihlal etmek değildir. Fail kamu güvenini bir başka amaç için ihlal eder. Örneğin, bono taklit eden bir kimsenin amacı kamu güvenini ihlal etmek değil; kendisine bir yarar, bir haksız çıkar sağlamaktır. Sahtecilik suçları ile de fail birden fazla hak ve menfaat ihlal etmiş olur. Bu sebeple kanun koyucu toplumun hak ve menfaatlerinin, özel hak ve menfaatlerden üstün olduğu inancı ile bu suçları ‘Topluma Karşı Suçlar’ kısmının ‘Kamu Güvenine Karşı Suçlar’ başlığı altında düzenlemeyi uygun görmüştür.¹⁵ Keza TCK’nın 211. maddesine göre bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatlanması ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla dahi sahtecilik yapılmasının suç sayılmış olması, kanun koyucunun kamu güvenine verdiği önemi göstermektedir.¹⁶

C. Sahtecilik Eyleminde Zarar Verme Olasılığı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen sahtecilik suçlarında suçun maddi unsurları arasında zarar kavramı gösterilmemiştir. Taşdemir, zarar kavramını “*hukukça korunan bir hak ve çıkarın bozulması*” olarak açıklamıştır.¹⁷

Konuya ilişkin olarak Tezcan/Erdem/Önok da “*Gerek resmi belgede ve gerekse özel belgede sahtecilik suçunda zarar kavramına yer verilmemiştir. Ancak zarar doğurmayan veya en azından böyle bir tehlike yaratmayan sahteciliğin cezalandırılması anlamsızdır. Bu nedenle Yargıtay içtihatları aracılığıyla önceden olduğu gibi suçun oluşması için zarar veya zarar tehlikesinin aranması gerektiği düşüncesindeyiz.*” diyerek zarar kavramını vurgulamışlardır.¹⁸

¹³ Erem, s. 101, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/344/3553.pdf> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

¹⁴ Erem, Faruk/Toroslu, Nevzat: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Bası, Ankara 1978, s. 273.

¹⁵ Toroslu, Özel Kısım, s. 210 vd.

¹⁶ Güngör, s. 17-18.

¹⁷ Taşdemir, s. 108.

¹⁸ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 854.

Erman, “...ferdi zarar gerçekleştirmemiş olsa bile, suç teşekkül etmiş, hatta tamam olmuş sayılmaktadır. Bunun içindir ki, bir varakada sahtekârlık yapan kimse, mağdurun elinde aynı varakanın ikinci nüshasının bulunması sebebiyle, mağdura hiçbir zarar verememiş olsa bile genel zararın bulunması, failin cezalandırılmasına yeterlidir. Bunun sebebini, ispat vasıtalarının her türlü sahtelikten uzak kalmasına sağlamak gayesini güden kanun koyucunun müdahale etmek için ferdi zararın gerçekleşmesini beklememesinde aramak gerekir...” şeklinde konuyu ele almıştır.¹⁹

Kaylan, resmi belgede aldatıcılık yeteneğine haiz bir sahtecilik yapılması halinde bu belgeye duyulan kamu inancı sarsılacağından ve bunun neticesi olarak toplumun inanma, bireyin ise aldatılmama hakkına zarar verilmiş olacağından belgede sahtecilikte zarar olasılığının her an olduğunu, belgede sahtecilik gerçekleştiği anda kamu güveninin kaçınılmaz bir biçimde sarsılacağını ve kamu zararının doğacağını, bireysel zararın genel zarara eşlik edebileceğini savunmuştur.²⁰

Soyaslan ve Toroslu da konu ile ilgili olarak bu husus şart koşulmamış ise de; yapılan sahtecilik fiili ile sadece kamu güvenine saldırının yeterli görülmemesini, sahtecilik yapılan belgenin en azından zarar verme imkânı veya ihtimali olması gerektiğini savunmuşlardır.²¹

Taşdemir ise aldatma kabiliyetinin bulunması şartıyla resmi belgede sahtecilik suçunun kendi içerisinde zarar kavramını barındırdığını, ayrıca bunun kanıtlanmasına gerek olmadığını, zaten korunan hukuki değer kamu güveni olması nedeniyle sahtecilik yapılarak bu güvenin sarsıldığını ifade etmiştir.²²

Yargıtay Ceza Genel Kurulu eski ceza kanunun yürürlükte olduğu dönemde bir kararında “Böylece sanıkların kamu güveni aleyhine işlenen suçlardan bulunan resmi belgede sahtekârlık suçunu işledikleri anlaşılmıştır. Zira sahtekârlık suçlarında genel kast yeterlidir. Ayrıca özel kast aranmaz. Zarardan anlaşılmak gereken ise; kamunun belgelerin kanıtlama gücüne verdiği değer, inancın azalması sonucunun

¹⁹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 246.

²⁰ Kaylan, Keskin: Kamu Güvenine Karşı Suçlar, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc>, s. 8 (Erişim Tarihi: 24.08.2018).

²¹ Soyaslan, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 491 vd.; Toroslu, Özel Kısım, 209 vd.

²² Taşdemir, s. 109.

*doğmasıdır. Sanıklar sahte belgeyi düzenlemek ve kullanmakla bu zarar sonucunu oluşturdıklarından, üzerlerine yüklenen resmi belgede sahtekârlık suçunun yasal ögeleri oluşmuştur.”*²³ şeklinde konuyu aydınlatarak tarzda bir karar vermiştir.

Kanaatimizce de resmi belgede sahtecilik suçuna konu belge aldatma kabiliyetine haiz ise zarar unsurunu ve zarar verme ihtimalini de içinde taşır ve belgenin doğumu ile zarar da doğmuş olur. Bu zarar hiç şüphesiz kamu güveninin sarsılması olacaktır. Kanuni düzenleme ile amaçlanan kamu güvenliğini korumak olduğuna ve zararın doğma ihtimali baştan kabul edildiğine göre, kanunda belirtilen hareketlerin tamamlanması ile suç oluşur; ayrıca şahsi bir menfaatin zarar görmüş olması aranmayacaktır.²⁴ Kanun koyucu da nitekim zarar unsurunu suçun oluşumu bakımından aramamıştır. Ancak ısrarla vurguladığımız üzere yapılan sahteciliğin aldıcılık unsurunun bulunması, hukuken korunan bir değere yönelmesi ve hukuki sonuçlar doğurması gerekir.²⁵

D. Aldatma Kabiliyeti

Aldatma kabiliyeti doktrinde aldatma gücü, aldatma yeteneği veya iğfal kabiliyeti şeklinde de ifade edilmektedir.²⁶

İğfal kelimesi Arapça kökenli olup, Türk Dil Kurumu’na “*aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma*” şeklinde tanımlanmıştır. Aldatmak ise “*beklenmedik bir davranışla yanıltmak, karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak, bir şeyin görünürdeki durumu, o şeyin niteliği bakımından yanlış bir kanı vermek*” anlamlarında kullanılmaktadır.²⁷

Yalnızca kanunun lafzına bakılarak kanun koyucunun, Türk Ceza Kanunu’nun 204/1-2. ve 207. maddelerinde belgeyi değiştirmek seçimlik hareketini düzenlemesi

²³ Yargıtay CGK 12.11.1996 tarihli ve 193/204 sayılı ilamı, karar için bkz., Üstüner, Ali: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 16, dn. 163.

²⁴ Aydil, Ertan: Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 99.

²⁵ Gökçen, Ahmet: Belgede Sahtecilik Suçları, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 133.

²⁶ Gökçen, s. 114.

²⁷ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.08.2018).

sırasında “*bir başkasını aldatacak şekilde*” ifadesini kullanması nedeniyle, sadece bu seçimlik hareket için aldatıcılık unsurunun arandığı sonucuna ulaşılmamalıdır. Çünkü madde gerekçesinde de “*...sahtecilikten söz edebilmek için düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılabilen belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir...*” şeklinde ifade edilerek iğfal kabiliyetinin yani aldatıcılık kabiliyetinin TCK’nın 204. maddesindeki seçimlik hareketlerin tamamında aranması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Aldatma kabiliyeti ifadesinden, yapılan sahteciliğin üçüncü kişileri aldatıcı nitelikte olması gerektiği açıktır.²⁸ Zaten aldatma sahteciliğin temelinde vardır. Bu sebeple madde metninde sadece ‘sahte’ kelimesinin yer alıyor olması yeterlidir; yani aldatıcılık unsuru seçimlik hareketlerin hepsi yönünden aranmalıdır.²⁹

Sahtecilik aslında bir yalan ve hile bütünüdür. Ancak gerekli gereksiz her yalan ve hilenin cezalandırılmayacağı açıktır. Bu nedenle sahtecilik suçları için aldatma kabiliyeti sahteciliği özünde yani doğasında bulunmalıdır. Bu niteliği taşımayan belge sahte olarak ifade edilemeyeceğinden, bizim de katıldığımız görüşe göre aldatıcılık unsuru sahtecilik suçlarının maddi unsuru niteliğindedir.³⁰

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da sahte belgenin ilk görüşte dikkat çekmeyecek, beş duyu ile algılanamayacak şekilde düzenlenmesi ve belirli bir kişiyi değil çoğunluğu aldatabilecek kabiliyette olması gerektiğini ve aldatma kabiliyetinin resmi belgede sahtecilik suçunun temel unsurunu oluşturduğunu kabul etmiş; ayrıca aldatıcılık kabiliyetinin tespiti hususunda objektif kıstaslar ile belirleme yapılması gerektiğini, bu belirlemenin de öncelikle hâkimin yetkisinde olduğunu, memurun ihmali, bilgisizliği veya dikkatsizliği nedeniyle aslında aldatma kabiliyetine sahip

²⁸ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 673; Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 827.

²⁹ Gökçen, s. 153-154.

³⁰ Toroslu, Özel Kısım, s. 219; Soyaslan, s. 493; Gökçen, s. 116; Aksi görüş için, Erman/Özek; “Gerek ayrı ve bağımsız bir kimlik taşımayıp, zaten zarar unsuruna dâhil bulunması, gerekse özellikle sahte varakanın henüz kullanılmamış olması hâlinde, tespitinin gayet zor ve indî olması yüzünden, aldatma fikrinin genel ve ortak bir unsur sayılması fikrine katılmamaktayız.” diyerek sahteciliğin, aldatma kabiliyetine haiz olup olmadığının araştırılmasına karşı durmuştur. Bkz. Erman/Özek, s. 252.

olmayan belge üzerinde işlem yapılmış olsa dahi bu işlemin belgeye hukuki bir geçerlilik kazandırmayacağını belirtmiştir.³¹

Yukarıda bahsi geçen Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında ve Yargıtay içtihatlarında resmi belgede sahtecilik suçlarında kandırılmış olan kişinin sıfatına ya da uzmanlığına bakılmadan sahte belgenin iğfal yani aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığını inceleme yetkisinin öncelikle yargılamayı yapan hâkimde olduğu

³¹ Yarg. CGK. 23.05.2017 tarih, 2017/11-22 E., 2017/287 K. "...Resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi eyleminin sahtecilik suçunu oluşturabilmesi için, düzenlenen ya da değiştirilen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğin kişileri aldatacak nitelikte olup olmadığı şüpheye yer vermeyecek şekilde saptanmalıdır. / Sahte belgenin ilk bakışta dikkati çekmeyecek biçimde düzenlenip, belirli bir kişiyi değil birçok kişiyi aldatabilecek nitelikte olması ve aldatma gücünün objektif olarak saptanması gerekir. Bu nedenle örneğin, memurların bilgisizliği ve ihmalleri nedeniyle kandırıcı yeteneği olmayan belge üzerinde işlem yapması belgeye hukuki geçerlilik kazandırmaz. Daha önceden var olan sübjektif bir bilgi, belge üzerinde var olan aldatma yeteneğini ortadan kaldırıcı etkiye sahip değildir. / Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı kararında da, aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalin, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği belirtilmiştir. Bu noktada sahteciliğe konu olan belgenin aldatma yeteneği olup olmadığının tartışılması ve belirlenmesi öncelikle yargılamayı yürüten mahkemeye ait olup, hâkim olayın çıkış, oluş ve akışını, düzenlenen belgelerle yapılan işlemleri göz önüne alarak, sahteciliğin kolaylıkla anlaşılıp anlaşılamayacağını bizzat saptamalı ve sonucuna göre belgelerde aldatma yeteneği olup olmadığını takdir ve tespit etmelidir. / Görüldüğü gibi, mahkemece, suçun konusunu oluşturan belge aslı getirtilerek resmi belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, imza, mühür gibi zorunlu öğelerin incelenmesi, nesnel olarak aldatma gücü olup olmadığının saptanması, duraksama halinde ise; mahkemeye yardımcı olma ve aydınlatma bakımından konusunda uzman bilirkişinin görüşüne başvurulmasında zorunluluk vardır. / Fotokopi, bir makine yardımı ile orijinal bir belgenin bire bir taklidinin oluşturulmasıdır. Fotokopi belgenin, orijinal bir belge gibi kanıtlama gücünün olmadığı kabul edilmektedir. Fotokopi üzerinde sahtecilik fiilinin işlenmesi hem kolaydır hem de baskı izi, el hareketleri, yazım şekli, el kaldırma hareketleri vb. yönlerden inceleme yapılmasına imkân veren tanı unsurlarının tespiti çoğu kez mümkün değildir. / Ceza muhakemesinin amacı, usul kurallarının öngördüğü ilkeler doğrultusunda, somut gerçeğin her türlü şüpheden uzak biçimde kesin olarak ortaya çıkarılmasıdır. Gerek 1412 sayılı CMUK, gerekse 5271 sayılı CMK; adil, etkin ve hukuka uygun bir yargılama yapılarak maddi gerçeğe varmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle, ulaşılma imkânı bulunan bütün delillerin ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, adaletin tam olarak gerçekleşebilmesi için, maddi gerçeğe ulaşma amacına hizmet edebilecek tüm kanuni delillerin toplanması ve tartışılması zorunludur. / Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; / Belgede sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığı hususunda takdir yetkisinin hâkime ait olduğu ve fotokopi üzerinde mürekkep, el, baskı gibi izleri görebilmenin çoğu zaman mümkün olmadığı göz önüne alındığında; mahkemece suça konu bono aslının getirtilip denetime olanak verecek şekilde dosya içine konması ve duruşmada incelenmesi, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının öncelikle mahkemece değerlendirilmesi, duraksama halinde bu yönde uzman bilirkişiden rapor alınması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, bononun fotokopisi üzerinde yapılan incelemeyle yetinilmek suretiyle eksik araştırma ile hüküm kurulması usul ve kanuna aykırıdır..." (Uyap İctihat Programı); benzer mahiyette Yarg. CGK. 09.10.2012 tarih, 2011/8-335 E., 2012/1804 K., (Uyap İctihat Programı); Yarg. CGK. 14.11.2017 tarih, 2015/21-1069 E., 2017/467 K.(Uyap İctihat Programı).

açıkça ifade edilmiştir. Peki, belge yargılama sırasında veya öncesinde ele geçirilememişse ne olacaktır?

Yargıtay bu konuda “...Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 14.10.2008 tarih ve 49/219 sayılı kararında da açıklandığı üzere; ceza yargılamasının amacı, somut gerçeğin ortaya çıkarılması olup bunun için başvurulmuş kanıtlama araçlarından biri de belgelerdir. Yargılama makamları suç isnadı nedeniyle oluşan uyuşmazlığı çözümlerken ele geçirilen ve kendiliklerinden getirtilen ya da iddia ve savunma doğrultusunda sunulan belgelerin güvenilirliğini de denetlemek durumundadırlar. Güvenilirliğin denetlenebilmesi için, belgenin aslının veya bunun olanaklı olmaması halinde de aslına uygunluğu yetkili makam veya kişilerce onanmış örnek ya da kopyalarının dosyaya konulması gerekir. Yine Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, suça konu belgenin fotokopi olması durumunda hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı, aslı bulunamayan belgelerin aldatma özelliğinin bulunup bulunmadığının da tespit edilemediği, fiilen belgenin sorulduğu kişinin aldanmış olmasının aldatma niteliğini göstermeyeceği cihetle; mahkemece söz konusu belgenin objektif olarak aldatma niteliği bulunup bulunmadığının, özellikleri duruşma tutanağına yazılıp, gerekçede aldatıcılık niteliği irdelenip ne şekilde aldatıcılık niteliğini haiz olduğunun tespitinin mümkün olmaması halinde, şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca, somut olayda; suça konu sahte olan belge aslının ele geçmediği, katılanın sunmuş olduğu suret belge niteliğinde olduğu gözetilmeden, unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraatı yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi...”³² şeklinde mahkûmiyet hükmünü bozarak belge aslının ele geçirilememesi halinin sanık lehine değerlendirilmesi ve bu nedenle beraat hükmü kurulması gerektiğine karar vermiştir.

Fail sahte belgeyi düzenlemiş ve kullanmak maksadıyla bir kuruma ibraz etmiş ise ve ibraz edilen kurumun belgeyi araştırma yükümlülüğü varsa aldatma yeteneğinin oluşmadığı kabul edilmektedir.³³

³² Yarg. 11. CD. 19.03.2018 tarih, 2017/2188 E., 2018/2322 K., (Uyap İçtihat Programı)

³³ Atalan, “Örneğin, sanık yurtdışından aldığı beyan ettiği, sahte sürücü belgesini, Türkiye’deki resmi makamlara başvurarak, buradaki sürücü belgesine dönüştürmüşse, ilgili emniyetin, söz konusu belgenin geçerliliğini araştırma zorunluluğu olduğu durumda, belgenin aldatma kabiliyetinden söz edilemeyecektir. Aynı şekilde, sanık yurt dışından aldığı beyan ettiği, sahte bir diplomayı Türkiye’de

E. Faydasız Sahtecilik

Doktrinde ‘gereksiz sahtecilik’ ya da ‘yararsız sahtecilik’ olarak da adlandırılan faydasız sahtecilik özü itibari ile “*belgede yapılan sahtekârlığın o belge ile ispat edilmek istenen hususlara ilişkin olmaması ya da sahteliğin hukuken değerlendirilebilen pratik bir sonuç elde etmeye elverişli bulunmaması hali*” olarak tanımlanmıştır. Örnek vermek gerekirse, miras bırakan tarafından yeni tarihli bir el yazılı vasiyetname düzenlenmiş olması nedeniyle hükümsüz kalan eski tarihli vasiyetname üzerinde yapılan sahtecilik faydasız sahteciliktir.³⁴

Bu tür sahtecilik halinde esasen sahtecilik suçu unsur itibari ile oluşmakta yani fail tarafından suç işlenmiş olmakta; ancak hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmadığından fiil cezalandırılmamaktadır.³⁵

Nitekim Yargıtay bir kararında, sanıkların Cumhuriyet Başsavcılığı’na vermiş oldukları şikâyet dilekçesine kendi imzaları ile birlikte başka bir kişinin yerine de imza atma şeklinde gerçekleşen olayda, yerine imza atılan kişinin imzası bulunmasaydı da geçerli bir şikâyet dilekçesi olacağı ve hüküm ifade edeceği dikkate alınarak sanıkların eyleminin özel belgenin geçerliliğine etkisi olmaması nedeniyle faydasız sahtecilik kapsamında kaldığı, bu nedenle sanıkların beraatine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.³⁶

Faydasız sahteciliğin görünümlerinden birisi de aslında herhangi bir sahteciliğe başvurmadan yani suça karışmadan da elde edilebilecek neticenin fail tarafından sahtecilik yoluyla elde edilmeye çalışılmasıdır.³⁷ Yargıtay bu hususta “5510 sayılı

ilgili kuruma sunup denklik talep ettiğinde, ilgili kurumun, diplomanın gerçekliğini araştırma yükümlülüğü varsa, bu durumda yine belgenin aldatma kabiliyetinin bulunmadığı kabul edilecektir.” Atalan, Mustafa: Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 779.

³⁴ Erman/Özek, s. 359-360.

³⁵ Erman/Özek, s. 360.

³⁶ Yarg. 11. CD. 03.05.2018 tarih, 2016/7488 E., 2018/4090 K., “...Sanığın, temyiz dışı diğer sanık H. K. ile birlikte, Y. Kaymakamlığına G. Belediye Başkanı M. A.’yı şikayet etmek için kendi imzaları ile birlikte Ş. Y.’nin yerine de imza atarak şikayet dilekçesi düzenlemek suretiyle özel belgede sahtecilik suçunu işlediği iddia ve kabul olunduğu olayda; sanıklar tarafından düzenlenen dilekçede Ş. Y.’nin imzası bulunmasa bile geçerli bir şikayet dilekçesi olduğu, sanığın eyleminin belgenin geçerliliğine etkili olmayan “faydasız sahtecilik” niteliğinde olduğu gözetilmeksizin, beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi...” (Uyap İçtihat Programı).

³⁷ Erman/Özek, s. 360.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. maddesinde belirtildiği üzere, 18 yaşından küçük çocukların gelir tespiti yapılmaksızın toplu olarak genel sağlık sigortası kapsamına alındıkları, bu nedenle hiçbir sosyal güvencesi bulunmayan 18 yaş altı çocukların tedavi masraflarının Sosyal Güvenlik Kurumu'nca karşılanmakta olması karşısında, M. A. adına yeşil kart başvurusunda bulunulması ve düzenletirilmesi eylemlerinin ise "faydasız sahtecilik" niteliğinde olduğunun kabulü gerekeceği, yine sanığın M. A. adına özürlü maaşı başvurusunda bulunduğu 09.08.2010 tarihinde, M. U. A. adına anne ve babasının özürlü maaşı alma haklarının da bulunup bulunmadığı araştırılıp, alma haklarının bulunması halinde özürlü maaşı başvurusunda bulunulması eyleminin de "faydasız sahtecilik" kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, ancak haklarının bulunmadığının tespiti halinde ise eylemin tek bir resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması"³⁸ şeklinde karar vermiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 676/1. maddesinde kambiyo senetlerinin bedel kısmının hem rakam ile hem de yazı ile gösterilebileceği, gösterilen bedeller arasında bir farklılık söz konusu olduğu takdirde yazı ile gösterilen değere üstünlük tanınacağı hüküm altına alınmıştır. Keşideci tarafından kambiyo senedinin bedel bölümü yalnızca yazı ile doldurulmuş bir şekilde faile teslim edilmiş, fail tarafından yazı ile yazılan kısımda herhangi bir tahrifat yapılmadan yalnızca rakam ile anlaşılmaya aykırı bir bedel eklemesi yapılmış ise ya da keşideci tarafından hem yazı hem rakam ile bedel gösterilerek faile teslim edilmiş, fail tarafından yalnızca rakam ile gösterilen bölümde tahrifat yapılmış ise Türk Ticaret Kanunu'nun açık hükmü de dikkate alındığında bu eylemler maddi anlamda bir hüküm ifade etmeyeceğinden faydasız sahtecilik kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Sahtecilik eylemi sonucunda fail faydasız olan bölüm dışında ufak da olsa bir menfaat elde edebilecek ise artık faydasız sahtecilikten söz edilemez. Örneğin, kendisine bir kişi adına bono ve her çeşit belge imzalama yetkisi verilen vekil kendi imzası yerine vekil edenin imzasını taklit ederek bir bono veya herhangi bir evrak

³⁸ Yarg. 11. CD. 12.10.2017 tarih, 2015/4527 E., 2017/6639 K., (Uyap İçtihat Programı).

düzenlerse görünüş itibari ile faydasız sahteciliği kabul etmek gerekir.³⁹ Ancak bu sahtecilik ile failin hiçbir menfaat elde etmediği tespit edilmelidir. Şöyle ki, eğer bu bono faile bankadan kolay kredi almak gibi bir menfaat sağlıyor ise artık faydasız sahtecilikten söz edilemeyecektir.⁴⁰

III. BELGE KAVRAMI

Suçun konusu, tehlike veya zarara uğrayan eşya veya kişinin fizikî yapısını yani bünyesini ifade eder.⁴¹ İşte sahtecilik suçlarını kavrayabilmek bakımından suçun maddi konusunu oluşturan belge kavramı üzerinde durmak gerekir.

Öğretide belge kavramı ile neyin kastedildiği tartışmalıdır. Tartışmanın kaynağı ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda belgenin tanımının yapılmamış olması ve bu hususun uygulama ve öğretiye bırakılmasıdır.⁴²

Belge, Türk Dil Kurumu tarafından “*bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb., vesika, doküman*” olarak tanımlanmıştır.⁴³

Yargı kararları ve doktrinde belge için farklı tanımlar yapılmaktadır:

Tezcan/Erdem/Önok'a göre belge, “*hukuksal açıdan önem taşıyan ve onu meydana getiren kişinin delil amacıyla belirli bir beyanını içeren yazı parçasıdır.*”⁴⁴

Soyaslan'a göre belge, “*doküman, evrak, işlem bir şahıs tarafından yazıldığı anlaşılan, bazı olguları ortaya koyan irade açıklamasıdır.*”⁴⁵

³⁹ Yarg 11. CD. 25.05.2016 tarih, 2015/1363 E., 2016/4861 K. “Katılanın şirketi tek başına temsil ve müferrerden imzaya yetkili olmasına rağmen sanık tarafından kendi imzasının taklit edilmesi ile bankadan para çekme işlemlerinin gerçekleştirildiği iddiası ile açılan kamu davasında; 15.03.2005 tarihinde A. Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş'ni 5 yıl süreyle her konuda temsile yetkili kılınan katılan tarafından sanığa 29.08.2005 tarihinde şirket işlemleri için Ankara 23. Noterliğinden genel vekaletname verildiği, katılanın imzası taklit edilerek evrak düzenlenmese bile sanık tarafından bu vekaletname ile söz konusu işlemlerin gerçekleştirilebileceği, bu nedenle sanığın eyleminin “faydasız sahtecilik” olarak nitelendirilip unsurları itibariyle oluşmayan suçtan beraat kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması”(Uyap İçtihat Programı).

⁴⁰ Erman/Özek, s. 364.

⁴¹ Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 210-211.

⁴² Tezcan/ Erdem/Önok, s. 842.

⁴³ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 26.06.2018).

⁴⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s. 843.

⁴⁵ Soyaslan, s. 496.

Erman'a göre belge, taşınma kabiliyeti bulunan bir şey üzerine yazılan ve aynı zamanda hukuki hüküm ifade eden bir vakıayı ispatlama kudreti bulunan yazıdır. Belgenin başlıca unsuru ispat kuvvetidir.⁴⁶

Gökcen'e göre belge, *“olayları nakleden, içerdği irade beyanları hukuken değer taşıyan ve muayyen kimse tarafından oluşturulan ve sağlam zemine yazılan her türlü yazıdır.”*⁴⁷

Koca/Üzülmez'e göre belge, *“hukuken önem arz eden ve belirli bir kişi tarafından yapılan açıklamanın (irade beyanının) ispatı açısından cisimleştirildiği yazılı kâğıttır. Buna göre, ancak bir beyanı tespit eden ve cisimleştiren şeyler belge olarak kabul edilebilir. Belge bir beyanı cisimleştirir ve kalıcı olmasını sağlar. Bu özelliği belgeyi, hukuki ilişkilerin ispatında diğer ispat vasıtalarına üstün kılmaktadır.”*⁴⁸

Kaylan'a göre belge, *“hukuken hüküm ifade eden ve bir hakkın doğmasına, hukuksal ilişkinin veya bir olayın, olgunun kanıtlanmasına yarayan yazıdır.”*⁴⁹

Malkoç'a göre belge, kanıt oluşturabilme niteliği ve bir kimliği bulunan, hukuki sonuç doğurmaya elverişli, taşınır yazıdır.⁵⁰

Yüksektepe'ye göre belge, *“taşınabilen bir vasıta üzerine tespit edilen, belirli bir kimsenin eseri olan, usuli bir ilişki veya diğer bir hukuki ilişki içinde hukuki bir iddiaya dayanak olmaya veya bu iddiayı çürütmeye ya da hukuken önemli bir olayı ispat etmeye elverişli irade, açıklama veya beyanlarını yahut hakikat iddialarını içeren, her türlü yazı, kısaca da içeriği olan hak doğurucu, kaldırıcı ve kanıt aracı olan yazıdır.”*⁵¹

⁴⁶ Erman, Sahir. (1949a). Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 4, S. 1, s. 127, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153> (Erişim Tarihi: 30.06.2018).

⁴⁷ Gökcen, s. 47.

⁴⁸ Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 673.

⁴⁹ Kaylan, s. 8, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc> (Erişim Tarihi: 27.06.2018)

⁵⁰ Malkoç, İsmail: Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1990, s. 19-23.

⁵¹ Yüksektepe, Mert Asker: Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı, Aristo Yayınevi, Ankara 2018, s. 24.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi de yerleşik içtihatları ile belgeyi, taşınabilir bir şey üzerine yazılan, hukuki alanda hüküm içeren bir vakıayı ispatlamaya yarayan yazı olarak tanımlamaktadır.⁵²

Kanaatimizce belgeyi, dayanıklı ve taşınabilecek durumda olan bir cismin üzerine işlenen, düzenleyeni belirli olmakla beraber hukuken değeri olan bir iddiayı, irade beyanını veya olguyu ispata elverişli yazı olarak tanımlayabiliriz. Film, fotoğraf veya kamera kaydı vb. cisimler ceza yargılamalarında delil niteliğine haiz olsalar da, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belge niteliğine haiz değildir.⁵³

Belge kavramını TDK, doktrin ve Yargıtay uygulaması ışığında inceledikten sonra belgenin aşağıda sayılan unsurları sağlaması gerektiği sonucuna varılabilir.

IV. BELGENİN UNSURLARI

Belgede sahtecilik suçlarının konusu belgedir. Eğer üzerinde sahtecilik yapılan şey belge değil ise belgede sahtecilik suçlarından da bahsedilemez.⁵⁴ Türk Ceza Kanunu'nda her ne kadar belge tanımı yapılmamış ise de; TCK'nın 204. madde gerekçesinde belgenin unsurları bakımından şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Kâğıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir. Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kâğıt, belge niteliği taşımaz. Kâğıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kâğıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kâğıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir. Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır. Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını

⁵² Yarg. 11. CD. 31.05.2018 tarih, 2016/10237 E., 2018/5225 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁵³ Güngör, 34 vd.; Gökçen, 57; Koca/Üzülmez, s. 677.

⁵⁴ Demirel, Hakkı: Türk Ceza Kanunun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistematik İzahı Üzerine Bir Deneme, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 1, 1956, s. 32, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.”

Bu halde, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere hukuki ilişki yönünden belgenin delil sayılabilmesi için gerekli unsurlar:

- Yazılı olması,
- Belirli ve anlaşılabilir bir içeriğinin olması,
- Düzenleyenin belirlenebilir bir kişi olmasıdır.⁵⁵

A. Yazılılık

Yazı, Türk Dil Kurumu tarafından “*düşüncenin belirli işaretlerle tespit edilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵⁶ Yazı kavramı bir durumun harfler aracılığıyla tespit edilmesi şeklinde tanımlanabilir.⁵⁷

Her belge yazılı olmalıdır; ancak her yazı belge değildir. Yani belge yazı kavramından daha dar bir kavramdır. Fotoğraf, güvenlik kamerası kayıtları, resim ve filmin delil olarak kabulü mümkün olsa dahi, belgede sahtecilik suçları yönünden yazılı olma koşulu arandığından resmi belgede sahtecilik suçunun konusu olamazlar.⁵⁸ Ancak belgelerin üzerinde yazı dışında fotoğraf gibi unsurlar da bulunabilir. Eğer fail belgenin yazı kısımlarında değil de fotoğraf kısmında değişiklik yaparsa (kimlikteki fotoğrafı çıkarıp kendi fotoğrafını yapıştırmak gibi) yine belgede sahtecilik suçunu işlemiş olur.⁵⁹

Tezcan/Erdem/Önok kabartma harflerden oluşan alfabe ile belge oluşturulamayacağı kanaatindedir.⁶⁰

⁵⁵ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s.646.

⁵⁶ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.06.2018).

⁵⁷ Demirel, s. 32, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

⁵⁸ Güngör, s. 34.

⁵⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 812.

⁶⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s. 843, dn. 18.

Artuk, Gökçen, Erman, Güngör ve Malkoç’a göre ise belgenin hangi dilde yazıldığıнын bir önemi yoktur, tek şart yazının içeriğinin anlaşılabilir olması gerektiğidir. Görme engellilerin kullanmış olduğu kabartmalar kullanılarak üretilen alfabelerin kullanılmasıyla da belgenin oluşturulabileceğı kanaatindedirler.⁶¹

Kanaatimizce de belgedeki yazı nasıl yazılırsa yazılsın, hangi lisanda yazılırsa yazılsın, belirli teknikler kullanılması suretiyle ilgili şahıslar tarafından anlaşılabilir ve yazıyı oluşturanın iradesini şüpheye yer vermeyecek şekilde aktarabiliyor ise diğers unsurların da bulunması halinde belgenin varlığından söz etmek gerekir.⁶²

Belgenin unsurlarından olan yazının nasıl yazıldığı kadar bu yazının yazılabilir bir yüzeye yazılması da bir o kadar önemlidir.⁶³ 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin gerekçesinde belgenin “evrak” kelimesinin karşılığı olarak kullanıldığı, yani yazılı kâğıt olarak tanımlanması gerektiğı belirtilmiş ancak devamında yazının metal levhaya yazılması halinde de belgenin oluştuğı kabul edilmiştir.⁶⁴

Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarında da 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin gerekçesi ile doğru orantılı olarak belgenin varlığı için yazının bir kâğıda veya türevine yazılmasının zorunlu olmadığı, metal levhaya yazılmış olan bir yazının da diğers unsurların bulunması koşuluyla belgeyi oluşturulabileceğı, bu sebeple araç plakalarının resmi belge kabul edileceğı belirtilmiştir.⁶⁵

Doktrindeki baskın görüşe göre, belge sadece kâğıt ya da türevi bir eşyaya yazılan yazıyı ifade etmez. Yazının işlendiğı cismin dayanıklı bir malzemesinin olması yani kolayca kırılabilir ya da yazının kısa zamanda silinmesine yol açacak bir cisim olmaması ve taşınabilir⁶⁶ olması yeterlidir. Örneğın, kumsaldaki kum birikintisine

⁶¹ Erman, Sahir. (1949b): Evrakta Sahtekârlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 15, S. 1, s. 173, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9130/114353> (Erişim Tarihi: 30.06.2018); Gökçen, s. 52; Malkoç, s. 19; Güngör, s. 35; Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 649.

⁶² Erem/Toroslu, s. 275.

⁶³ **Gökcan**, Hasan Tahsin: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2009-3, s. 96, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

⁶⁴ Madde gerekçesi.

⁶⁵ Yarg. 11. CD. 11.07.2018 tarih, 2016/9817 E., 2018/6508 K., (Uyap İctihat Programı).

⁶⁶ Aksi görüş Toroslu; “Diğers unsurların varlığı halinde evin duvarı gibi taşınmaz niteliğindeki şeyler üzerine yazılan yazıların da belge sayılması gerektiğini belirtmiştir.” Toroslu, Özel Kısım, s. 227.

yazılan yazı belge değildir.⁶⁷ Belgenin amacı delil elde etmek ise ibrazının da kolay olması gerektiği düşüncesi ile yazının yazılacağı kâğıt haricindeki bu cismin taşınır bir cisim olması gerektiği yönündeki görüşün yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Ayrıca yazının daha sonradan silinebilecek şekilde kurşun kalem ile ya da silinmesi mümkün olmayacak şekilde daktilo veya bilgisayar ile yazılmasının bir önemi de yoktur.⁶⁸ Burada önemli olan yazının anlaşılır, gözle görülebilir ve okunabilir olmasıdır. Yazı okunabilir ve anlaşılabilir olduktan sonra bazı harflerin silinmesi nedeniyle okunamaması belge niteliğini etkilemez.⁶⁹ Ancak kanunlar tarafından yazının, bilgisayar veya daktilo gibi mekanik bir aletle yazılmasının yasaklanmamış olması gerekir. Örneğin, Medeni Kanun el yazılı vasiyetnamenin baştan aşağıya miras bırakanın el yazısı ile yazılması gerektiğini vurgulayarak, söz konusu belgenin mekanik aletler ile yazılmasını yasaklamıştır.⁷⁰

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse belgenin fiziken var olması, görme duyumuzla algılanabilmesi ve mutlaka yazı ile oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle sözlü irade açıklamaları, fotoğraflar ve elektronik ortamdaki veriler belge olarak nitelendirilemez.⁷¹ Doktrinde bu görüş hâkim olmakla beraber e-imzalı belgeler için ayrı bir parantez açmak gerekir. Uygulamada e-imzalı belge ile ıslak imzalı belge arasında ispat ve delillendirme açısından bir fark bulunmaması ve teknolojik gelişmeler de dikkate alındığında elektronik ortamda depolanmış olan belgenin sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belge kavramı içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Ancak bunun için yasal bir düzenlemenin şart olduğu da aşîkârdır. E-imzalı belgenin doğruluğu ancak elektronik ortamdayken kontrol edilebilmektedir. Bu sebeple e-imzalı belgenin çıktısı alındığında yani dijital ortamdan alınarak belge haline getirildiğinde imzanın doğruluğunun ya da imza olup olmadığının kontrolü yapılamayacağından hiçbir hukuki sonuç doğmayacaktır. Mesela UYAP'tan çıktı

⁶⁷ Gökçen, s.48.

⁶⁸ Taşdemir, s. 22.

⁶⁹ Gökçen, Resmi Belgede Sahtecilik, s. 97, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

⁷⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 289.

⁷¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 843; Koca/Üzülmez, s. 674.

alınrsa, hatta imza bulunması gereken alanlarda –elektronik imzalıdır- veya -e-imzalıdır- ibaresi bulunsa dahi bu tür belgelerin ispat kudreti bulunmamaktadır.⁷²

B. Belirli Bir İçeriğinin Olması

Belgenin varlığından söz edebilmek için, yalnızca yazılı olması değil hukuken korunmaya değer belirli ve anlaşılır bir içeriğinin de olması gerekmektedir. Bu içeriğe konu olan olgu ve olayların ise hukuksal alana tesir etme gücüne sahip olması gerekir. Bu sebeple yok hükmünde olan irade açıklamaları belgenin konusu olamaz.⁷³ Belge mutlaka bir irade açıklaması içermelidir. Ancak bir irade açıklamasını içermesi amacıyla hazırlanmış hazır formlar, bir kişi tarafından doldurulmadıkça belge vasfında değildir. Çünkü bu belge henüz hukuki sonuç doğuramaz ve bir kişinin iradesini de yansıtmaz.⁷⁴

Bu durum Türk Ceza Kanunu’nun 204. maddesinin gerekçesinde de “*Bir belgeden söz edebilmek için kâğıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir*” şeklinde ifade edilmiştir.

Hukuk sistemimizde yalnızca delil değeri olan yazıların belge olduğu ve sadece bu tür yazılar için kamu güveninden söz edilebileceği kabul edilmiştir.⁷⁵ Kaldı ki, belge tanımlarında da görüleceği üzere belge oluşturma amacının amacı delil elde etmektir. Belge içeriğinin konusu olan irade beyanı, olay ve olguları ispatlama gücüne sahip olmalıdır. Belgenin konusu olan içerik okunduğunda gerçek tam anlamıyla algılanabilmelidir.⁷⁶

Belge içeriği yalnızca düzenleyen tarafından anlaşılıyorsa veya bütün teknikler kullanılmış olmasına rağmen ne ifade ettiği anlaşılıyorsa bir belgeden söz edilemez.⁷⁷ Ancak buradan belgenin herkesçe anlaşılması gerektiği sonucuna da

⁷² Taşdemir, s. 293-298. Ayrıntılı bilgi için bkz. “Elektronik Belgeler” konusunda yapmış olduğumuz açıklamalar.

⁷³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 845.

⁷⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 813.

⁷⁵ Erman (1949b) s. 176, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9130/114353> (Erişim Tarihi: 30.06.2018).

⁷⁶ Gökçen, s. 64.

⁷⁷ Soyaslan, 497.

varılmamalıdır. Çünkü bir belgenin kullanım amacı ve hukuki anlamda değeri irade beyanını delillendirmek ve ispatlamak olduğuna göre belgenin taraflarca ve ilgililerce anlaşılabilir olması yeterlidir. Belgenin içeriğinden bir fikir edinilebiliyorsa belgenin delil olma niteliği taşıdığı kabul edilmelidir. Ayrıca belgenin sadece ispat ve delil özelliğinin bulunması yeterli olmayıp, ikna edici özelliğini de taşıması gerekir.⁷⁸

Bazı belgelerin yazılış amacı baştan itibaren delil oluşturmaktır. Örneğin kaza tespit tutanağı, vasiyetname gibi. Ancak bazı belgeler vardır ki yazılış amacı delil oluşturmak olmasa da sonradan herhangi gerçek bir olayın delili haline dönüşebilir. Bunlara tesadüfi evrak denilir. Bir kişi tarafından tutulmuş olan günlüğün yazılma amacı delil oluşturmak değil ise de ceza veya boşanma yargılamasında delil olabilmektedir. Bu durum tesadüfi evraka örnek gösterilebilir ve belgenin unsurlarını taşır. Sonuç olarak belgenin ispat kudretinin olup olmadığını, belgeyi oluşturanın amaç ve kastında değil, belgenin kendisinde aramak gerekir.⁷⁹

Failin sahtecilik suçundan cezalandırılabilmesi, dolayısıyla belgenin sahtecilik suçunun konusu olabilmesi için belgenin hukuki alanda sonuç doğurabilecek özellikte olması gerekir. Eğer bu özellikten yoksun ise sahtecilik suçunun konusunu oluşturamaz.⁸⁰ Hukuki değere sahip olmayan yazı belge olmadığı gibi, hukuki değere sahip olmayan sahtecilik de olmaz. Yani belge üzerinde yapılan sahteciliğin hukuki bir sonucu olması gerekir.⁸¹ Yine kanunla konulmuş şekil şartları eksik belgelerin

⁷⁸ Gökcan, s. 63.

⁷⁹ Erman (1949b) s. 177-178, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9130/114353> (Erişim Tarihi: 30.06.2018); Demirel, s. 33, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 05.11.2018); Aydemir; “Dokümanlar, niyet dokümanları ve fırsat dokümanları olmak üzere de ikiye ayrılmaktadır. Zabıtlar ve sertifikalar gibi dokümanlar niyet dokümanları olup; delil olarak bir fiili kanıtlamak için düzenlenmişlerdir. Fırsat dokümanları ise, farklı amaçlar için düzenlenmiş olup doğrudan doğruya delil olmaları için düzenlenmemişlerdir. Bu tip dokümanlarda sonradan meydana gelen nedenler onun delil değerini yükseltmektedir. Mektuplar buna en güzel örneklerdir.” Aydemir, Süleyman Ruhi: Evrakta Sahtekârlık Suçları, *Mevzuat Dergisi*, S. 69, Eylül 2003, s. 2, <https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/03.htm#> (Erişim Tarihi: 22.12.2018); Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik s. 97, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

⁸⁰ Üstüner, s. 20; Yarg. 11. CD. 30.01.2018 tarih, 2017/4204 E., 2018/588 K., (Uyap İçtihat Programı); Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 813.

⁸¹ Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik s. 99, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

hukuken sonuç doğurma kabiliyetleri olmadığından, sahtecilik suçunun konusu olamazlar.⁸²

Yargıtay, kararlarında belgelerin hukuki anlamda sonuç doğurup doğurmadığını öncelikle incelemektedir. Örneğin, kanuna göre iki kişinin ortak imzası ile imzalanması gereken; ancak sayılan kişilerden yalnızca biri tarafından imzalanan sahteciliğe konu belgenin hukuki sonuç doğurabilecek bir belge olmadığı, bu nedenle söz konusu suçun oluşmadığı kabul edilmiştir.⁸³

C. Düzenleyicisinin Belli Olması

Belgenin içeriğinin belirli bir kişiye veya kişilere mal edilebilmesi gerekir. Hatta bu kişilerin hayali olmaları yani gerçekte mevcut olup olmadıkları da bir önem arz etmez. Önemli olan bu hayali kişinin muayyen birini ifade etmesidir.⁸⁴ Yazının düzenleyicisinin belli olmasından, belgedeki yazıyı yazanın bilinmesi değil, kimin adına düzenlediğinin bilinmesi anlaşılmalıdır.⁸⁵ Belgede düzenleyenin gerçek ismi ve soyismi yerine hayali bir isim kullanılmış olması belgenin oluşumunu etkilemeyecektir; ancak neticeten ortaya sahte olarak düzenlenmiş bir belge ve sahte bir irade beyanı çıkacaktır.

Yazı herhangi bir kuruma veya şahsa mal edilemiyorsa dolayısıyla yazının düzenleyicisi de belirlenememiş ise bu yazı belge vasfını taşımaz.⁸⁶ Yazının belirli birine mal edilebilmesi için, söz konusu kişinin isminin ve soyisminin kâğıda eksiksiz yazılması ve bu kişiye imzalanmış olması da gerekmez. Ancak yasal şekil şartları

⁸² Yarg. 11. CD. 27.12.2016 tarih, 2015/7318 E., 2016/8832 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁸³ Yarg. 11. CD. 17.05.2018 tarih, 2016/1405 E., 2018/4702 K., "...5362 sayılı yasanın 57/2 maddesindeki "giderler, başkan veya vekili ile genel sekreterin ortak imzasıyla yapılır. Esnaf ve Sanatkarlar Meslek kuruluşları adına yazılacak yazılar da aynı şekilde imzalanır." hükümleri gereğince, Esnaf ve Sanatkarlar Meslek kuruluşları adına yazılacak yazıların başkan ile genel sekreterin ortak imzasıyla imzalanacağını belirttiği, suça konu belgede ise sadece oda başkanı sanık E.'nin imzasının bulunduğu, genel sekreter olan Y. K.'nin imzasının bulunmadığı, belgenin bu haliyle hukuki sonuç doğurabilecek resmi bir belge niteliğinde olmadığı anlaşılmakla, sanıkların beraati yerine mahkûmiyetlerine karar verilmesi..." (Uyap İçtihat Programı).

⁸⁴ Erman (1949b) s. 175, <http://dergipark.gov.tr/iiuhfm/issue/9130/114353> (Erişim Tarihi: 30.06.2018).

⁸⁵ Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik s. 99, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

⁸⁶ Aydil, 39.

konulmuş olan belgelerin bu şekil şartlarına uyması gerekmektedir.⁸⁷ Örneğin, kambiyo senetlerinde imza kurucu şekil şartıdır.

Yazının içeriğinden kim tarafından yazıldığı anlaşılabilirse artık bu yazı belge niteliğine haizdir. Ancak yazının düzenleyicisi sadece grafolojik inceleme sonucunda belirlenebilecek ise, hatta belirlenmiş olsa bile belgeden söz edilemeyecektir. Yani, yazı içeriğinde yapılan basit araştırma ile yazının sahibine ulaşılması gerekmektedir.⁸⁸ Örneğin, yazı içeriğinde ‘senin annen olmaktan hep gurur duydum’ gibi bir ibare varsa ve yazının yöneltildiği kişi de belli ise artık bu yazının kim tarafından düzenlendiği hususunda tartışma bulunmayacaktır.

Belgenin düzenleyicisi her zaman yazıyı yazan kişi olmayabilir. Asıl olan söz konusu belgeye fikrini aktaran kişidir. Bu sebeple belgeyi kimin yazdığının anlaşılmasından çok belgeye beyanını yansıtan kişinin anlaşılması gerekir.⁸⁹ Mesela, bir kişinin vekâletname vermek için notere gitmesi ve sonucunda beyanlarının noter kâtabi tarafından yazıya dökülmesini değerlendirdiğimizde bu belgenin düzenleyicisi noter kâtabi değil, vekâletname vermek isteyen kişidir. Çünkü belge bir irade beyanını yansıtmalıdır. Örneğimizde noter kâtabinin iradesi yazıya hiçbir şekilde yansıtılmadığı için belgenin düzenleyicisi olarak kabulü mümkün değildir.

Yazının belge olarak kabul edilebilmesi için imzanın varlığının şart olduğu hallerde imzasız yazının belge olarak kabulü mümkün değildir. Dolayısıyla sahtecilik suçunun konusu da olamazlar. Birden fazla kişinin imzasının bulunması şart koşulmuş ancak yazıda imza eksikliği varsa yine belgeden bahsedilemez.⁹⁰ İmza, yazılı irade açıklamasının imzalayana ait olduğunu ispatlamak amacıyla birinin ismi için kullandığı özel nitelikteki çizgi ve harflerden oluşturulmuş bir işarettir.⁹¹ İmzanın el ile atılması kural olmakla beraber geçerli olabilmesi için isim ve soyisim yazılarak atılması şart değildir.⁹² Buradan yola çıkarak düzenleyenin kim olduğu anlaşılacak

⁸⁷ Gökçen, s. 69.

⁸⁸ Erman (1949b), s. 176, <http://dergipark.gov.tr/iiuhfm/issue/9130/114353> (Erişim Tarihi: 30.06.2018).

⁸⁹ Toroslu, Özel Kısım, s. 228; Güngör, s. 36; Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 656-657.

⁹⁰ Gökçen, s. 69.

⁹¹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 654.

⁹² Soyaslan, s. 497; Aydemir, s. 1. <https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/03.htm#> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

şekilde rumuzlar, ismi ya da soyismi kısaltan işaretler geçerlidir.⁹³ Hatta yazının altındaki imzanın ya da ismin gerçek olup olmaması da zorunlu değildir. İmzanın bazı istisnai durumlarda bir araç yardımı ile atılması da mümkündür. Ancak bu durumun kanunlarda açıkça düzenlenmiş olması gerekir.⁹⁴

V. BELGE TÜRLERİ

Kamu görevlisince düzenlenen, aynı zamanda kanun koyucu tarafından kanunlarla himaye edilen belgelere toplum daha fazla güven duyar ve bireyler diğer belgelere kıyasla devlet tarafından haklarının daha fazla korunduğunu düşünürler. Bunun başlıca nedeni kanunlardaki özel düzenlemelerle resmi belgenin iptal edilinceye kadar doğru olarak kabul edilmesidir, bu da belgenin ispat kudretini güçlendirmektedir. Bunun sonucu olarak kanunun himaye ettiği belgeler üzerinde yapılan sahtecilik daha ağır şekilde cezalandırılmıştır. Çünkü bu belgeler üzerinde yapılan sahtecilik kamunun güvenini daha fazla yaralar.⁹⁵

Bu açıklamalar ışığında belgeleri sınıflandırmak gerekirse: Resmi belgeler, resmi belge hükmünde belgeler ve özel belgeler olmak üzere üçe ayırabiliriz. Bu ayrımın nedeni yalnızca verilecek cezaların ağırlığına göre değil aynı zamanda söz konusu suçların maddi unsurlarının oluşması için gereken şartlar yönünden de önem taşır.⁹⁶

A. Resmi Belgeler

Erman'a göre resmi belge, bir memurun görevi nedeniyle düzenlediği yazıdır. Yani bir belgenin resmi belge olabilmesi için düzenleyenin kamu görevlisi olması ve belgeyi görevi icabı düzenleyebilmesi şeklinde iki unsur olduğunu ifade etmiştir.⁹⁷ Doktrinde ve yargı kararlarında bu iki şart açısından herhangi bir tartışma bulunmadığı gibi bu iki unsurun da aynı anda gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak

⁹³ Aydemir, s. 1, <https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/03.htm#> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

⁹⁴ Güngör, s. 37-38.

⁹⁵ Soyaslan, s. 501.

⁹⁶ Tezcan/Erden/Önok, s. 847.

⁹⁷ Erman (1949a), s. 129, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153> (Erişim Tarihi: 01.07.2018).

Tezcan/Erdem/Önok bu tanımı genişleterek bu şartların haricinde belgenin yasalarda öngörülen esas ve usullere uygun düzenlenmesi gerektiğini savunmuş ve resmi belgenin üç unsuru olduğunu ifade etmişlerdir.⁹⁸

Yargıtay Ceza Genel Kurulu resmi belgeyi “...*Hukuki sonuç doğurmaya veya bir durumu belgelemeye ya da kanıtlamaya yarayan yazıya belge denir. Kamu görevlisi veya hukuken yetkili olduğu kabul edilen bir görevli tarafından görevi nedeniyle düzenlenen ve zorunlu biçimsel koşulları taşıyan belgeler ise resmi belgedir...*”⁹⁹ şeklinde tanımlamıştır.

Kanaatimizce Tezcan/Erdem/Önok’un ve Yargıtay CGK’nın aynı doğrultudaki görüşleri isabetlidir. Keza resmi belgelerin nasıl olması gerektiği kanunlarca düzenlenmiş ise bu şekil şartlarına uyulmadan oluşturulacak belgeler elbette resmi belge olarak nitelendirilemez. Ancak bu unsurun genel değil her belge için ayrı ayrı dikkate alınması gereken özel nitelikte bir unsur olduğu kanaatinde olduğumuzdan resmi belgenin asli iki unsurunu inceleyeceğiz.¹⁰⁰

- Kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması
- Görev gereği düzenlenmiş olması

1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi

Kamu görevlisi, 5237 sayılı TCK’nın 6. maddesinin c fıkrasında “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak tanımlanmıştır. Başka bir anlatımla, kamusal faaliyet yürüten herkesin kamu görevlisi olduğu kabul edilmiştir.¹⁰¹

Madde gerekçesinde de 765 sayılı TCK’da memur kavramının genişletilerek, memur kavramını da kapsar şekilde kamu görevlisi kavramının kullanıldığı, bir kişinin kamu görevlisi olarak tanımlanabilmesi için de yapmış olduğu işin kamusal faaliyet çerçevesinde olması gerektiği, kamusal faaliyetin ise Anayasa ve kanunlarda

⁹⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 848.

⁹⁹ Yarg. CGK. 06.11.2007 tarih, 2007/11-203 E., 2007/224 K (Uyap İçtihat Programı).

¹⁰⁰ Aynı yönde bkz. Koca/Üzülmez, s. 677, Gökçen, s. 78.

¹⁰¹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 660.

belirlenmiş esas ve usullere göre verilmiş siyasal bir kararla, herhangi bir hizmetin kamu adına ifa edilmesi olduğu, kamusal faaliyeti ifa eden kişinin ücret, maddi karşılık veya maaş alıp almadığının, hatta bu işi geçici yapmasının da bir önemi olmadığı dile getirilmiştir.¹⁰²

Resmi belgeyi düzenleyebilecek kişi sayısının genişletilmesi, resmi belge kabul edilen belge sayısını da arttırmıştır. Günümüzde kamusal faaliyet içerisinde görev alan birçok kişinin memur sıfatına sahip olmaması ve kimin memur kabul edilip edilmediğinin kamu tarafından bilinmesinin beklenemeyeceği de dikkate alındığında söz konusu değişikliğin yerinde olduğu kanaatindeyiz. Çünkü vatandaş, devlet kurumundan kamusal faaliyet sonucunda bir belge almış ise bu belgenin artık resmi belge olmasını ve kanun tarafından da korunmasını bekler. Bu hususta toplum bir şüpheye düşecek olursa evrakı düzenleyen kişinin memur olup olmadığını dolayısıyla düzenlenen evrakın resmi belge olup olmadığını sürekli sorgulamak zorunda kalacaktır. Bu husus kanun koyucunun sağlamayı amaçladığı kamu güvenini sarsacağı gibi, ticaret ve iş hayatının da olumsuz etkilenmesine neden olacaktır.

Ayrıca bazı kurumlar vardır ki kuruluş kanunlarında suç işleyen görevlilerin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına ilişkin hükümler bulunur. Örneğin, Kooperatifler Kanunu'na göre kooperatif yönetim kurulu üyeleri.

Bu halde bu kurumlara ait belgelerin şartları taşıması halinde resmi belge olup olmadığı konusunda bir düzenleme yoktur. Ancak Gökçen'e göre bu kurumlardaki personelin cezalandırılmasına yönelik hüküm o kurumun belgelerine resmi belge niteliği kazandırmayacaktır.¹⁰³ Bize göre de bu kurumlara ait belgelerin resmi belge niteliği bulunmamakla beraber üçüncü kişilerin bu belgeler üzerindeki sahteciliği özel belgede sahtecilik suçuna sübut verir.

Bazı belgelerin bir kısmı kamu görevlisi olarak nitelendirdiğimiz kimseler tarafından düzenlenirken bir kısmı ise sivil kişiler tarafından düzenlenmek suretiyle çifte nitelik taşırlar. Yani görevi dolayısıyla kamu görevlisi tarafından düzenlenen kısım resmi belge niteliği taşırken, sivil kişiler tarafından düzenlenen kısım ise özel

¹⁰² Madde gerekçesi.

¹⁰³ Gökçen, s. 81; Aynı yönde bkz. Erman/Özek, s. 384-386.

belge niteliği taşır. Ticaret hayatında fazlası ile kullanılan gümrük giriş ve çıkış beyannamesi buna örnek olarak gösterilebilir.¹⁰⁴

2. Görev Gereği Düzenlenmesi

Belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması tek başına resmi belge olarak nitelendirilmesini sağlamaz. Kamu görevlisinin ayrıca bu belgeyi düzenlemeye yetkili olması da gerekir. Yani kamu görevlisi, görevi gereğince söz konusu belgeyi düzenlemeye yetkili olmadığı halde düzenlemişse, bu belge yönünden herhangi bir kişiden farkı yoktur.¹⁰⁵

Sahtecilik suçu bakımından dikkat edilmesi gereken en önemli husus kamu görevlisinin ifa etmiş olduğu görevin, sahtecilik yapılmasını herhangi bir suretle kolaylaştırmasının yeterli görülmemesidir.¹⁰⁶ Bu duruma örnek vermek gerekirse, düzenlenmesi başka bir kamu görevlisinin görev alanında kalan bir belgeyi yalnızca aynı işyerinde çalışmalarının sağladığı kolaylığı kullanarak yetkisi olmadığı halde düzenleyen failin kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçundan değil; daha az cezayı gerektiren sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçundan cezalandırılması gerekir.¹⁰⁷

Belgenin yabancı devlette düzenlenmiş olması Türkiye’de resmi belge olarak kabul edilmesine engel değildir. Ancak bu belgenin düzenlendiği devletin yetkili organlarınca veya ilgili konsoloslukça onaylanmış olması gerekir (HMK m. 224).¹⁰⁸

¹⁰⁴ Erman/Özek, s. 83.

¹⁰⁵ Güngör, s. 55.

¹⁰⁶ Erman (1949a), s. 131, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153> (Erişim Tarihi: 01.07.2018).

¹⁰⁷ Gökçen, s. 85; Erman (1949a), s. 131, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153> (Erişim Tarihi: 01.07.2018); Yarg. 11. CD. 11.07.2018 tarih, 2018/2532 E., 2018/6528 K. “...Memurun resmi belgede sahteciliği suçunun oluşabilmesi için, düzenlenen sahte belgenin memurun görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmasının gerekli olduğu, suç tarihinde Gölcük Deniz Ana Üs Komutanlığı Bütçe ve Maliye Kısım Amirliğinde görev yapan sanık M. A. K.’in Gölcük Asker Hastanesi’nden reçete edilen tıbbi cihazlar hakkında, dört adet firma ve şahıs adına sahte 20 adet ödeme belgesi ve buna bağlı evrak nedeniyle sahte belgeler düzenleyerek kamu zararına neden olduğu iddiası ile açılan davada; sanığın sahte ödeme belgeleri ve bunlara bağlı evrakı düzenlediği belirlenmiş ise de; suça konu ödeme belgelerinin harcama yetkililerince imzalandığı, sanığın belgelerdeki bu kısımları imzalama görev ve yetkisi olmadığı, böylece görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı suça konu belgelerin sahte oluşturulması ve ödemelerin yapılmasını sağlamak suretiyle gerçekleşen eylemlerinin 5237 sayılı TCK’nın 204/1 maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin, sanık M. A. K. hakkında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan mahkumiyetine hükmolunması...” (Uyap İçtihat Programı).

¹⁰⁸ Gökçen, s. 87.

B. Resmi Belge Hükmündeki Belgeler

Resmi belge tanımı dışında kalan bütün belgelerin özel belge olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Ancak kanun koyucu ticari ve günlük hayatın güvenli bir şekilde devamı için önemli addettiği bazı evrakları resmi evrak olmamalarına rağmen resmi evrak gibi koruma altına almış, ispat kuvvetlerini de arttırmıştır.

Kanun koyucu 5237 sayılı TCK'nın 210/1. maddesinde "*Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*" şeklindeki düzenleme ile aslında özel belge hükmünde olan ancak resmi belgeler ile eş değer tuttuğu belgeleri tek tek saymıştır.

Bu belgelerin resmi belge hükmünde sayılmasının nedeni kuşkusuz bu gibi belgelerin kendilerine has önemine dayanmaktadır. Mesela kambiyo senetleri ticari ilişkilerde süratle el değiştirir. Hatta çoğu zaman lehtar, keşideci ve ciro silsilesindeki kişiler birbirlerini hiç tanımadan sadece belgeye duymuş oldukları güven nedeniyle ticari ilişkilerini devam ettirirler. Sahtecilik suçlarında korunması gereken hukuki değerlerin kamu güveni olduğunu vurgulamıştık. Öyleyse ticari hayatın ve keza günlük hayatın doğru işleyebilmesi adına özel belgelere kıyasla kamu güveninin daha yoğun olduğu bu tür senetlerin de resmi belgeler gibi korunması gerekir.¹⁰⁹ TCK'nın 210. maddesinin gerekçesinde de düzenlemenin, ticari hayat içerisinde büyük öneme sahip ve kolayca el değiştirebilen belgeleri korumaya yönelik olduğu dile getirilmiştir. Yine gerekçede maddede sayılan belgeler üzerinde sıklıkla sahtecilik yapılması ve bu nedenle kamu güveninin sarsılması nedeniyle de bu tür belgelerin kanunlarca korunmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.¹¹⁰ Nama yazılı senetlerin devrinde zilyetliğin yanında bir de temlikname verilmesi gerekir. Yani nama yazılı belgelerin korumaya alınmış diğer belgelere göre ispat gücü daha düşüktür. Bu nedenle kanun koyucu bu belgeler için herhangi bir koruma öngörmemiştir.¹¹¹

¹⁰⁹ Erman (1949a), s. 131, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153> (Erişim Tarihi: 01.07.2018).

¹¹⁰ Madde gerekçesi.

¹¹¹ Üstüner, s. 24.

TCK'nın 210/1 maddesinde emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, vasiyetname, emtiayı temsil eden belge, tahvil ve hisse senedi olmak üzere beş tür belge sayılmıştır. Bu belgelerin resmi belge gibi muamele görebilmesi için, kanunlarda öngörülen bütün şekil şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Sayılan belgeler bu şartların eksikliği halinde özel belge vasfını yine de taşır; ancak resmi belge olarak kabulü mümkün olmayacaktır.¹¹²

Yine TCK'nın 210/2. maddesinde sahtecilik yapan kişinin tabip, eczacı, diş tabibi, hemşire, ebe ya da diğer sağlık mesleği mensubu olması ve düzenlediği belgenin kişilerin ya da kamunun zararına bir sonuç doğurucu özellik taşıması veya kişiye hakkı olmayan bir menfaat sağlaması halinde TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu hükümlerinin uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere sayılan mesleklere mensup kişilerin düzenlemiş olduğu belgelerin önemi göz önüne alınarak, normal şartlarda resmi belge niteliği olmasa dahi maddede sayılan şartların sağlanması halinde resmi belge üzerinde sahtecilik yapmış gibi cezalandırılmaları öngörülmüştür. Ancak söz konusu belgelere resmi belge niteliği kazandırılmamıştır.¹¹³

1. Emre veya Hamiline Yazılı Kambiyo Senetleri

Kambiyo senetleri tıpkı para gibi ödeme amacıyla kullanılan, dayanağını oluşturan hukuki ilişkiden bağımsız olarak borç ikrarını içeren, kıymetli evrakların bütün unsurlarını taşımakla beraber özel şekil şartları da içeren belgelerdir. Kambiyo senetleri: Çek, bono ve poliçelerdir.

Bir senedin kambiyo niteliğini kazanabilmesi için kanunlarca belirlenen bütün unsurları sağlaması gerektiğini, dolayısıyla kanuni unsurları eksik olan senet üzerinde sahtecilik yapılması halinde özel belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanması

¹¹² Yarg. 11. CD. 10.05.2018 tarih, 2018/3195 E., 2018/4448 K. "...bonoda lehtarın yazılı bulunması zorunludur, dosya içerisinde asılları bulunan suça konu senetlerde "Kılıçaslan Gıda'ya" şeklinde yazılı olan lehtar isimlerinin bir gerçek veya tüzel kişiliği belirtmemesi nedeniyle senetlerin bono vasfını taşımadıkları ve özel belge niteliğinde oldukları ve sanıkların eylemlerinin "özel belgede sahtecilik" suçunu oluşturacağının gözetilmemesi..." (Uyap İçtihat Programı).

¹¹³ Gökçen, "Söz konusu düzenlemede resmi belgede sahtecilik suçunun yaptırımına atıf yapılmış olduğundan düzenlenen belgeye resmi belge niteliği kazandırılmamıştır." Gökçen, s. 111; Toroslu, Özel Kısım, s. 234.

gerektiğini yukarıda ifade etmiştik. Resmi belgede sahtecilik suçunun kanuni unsurlarının ve uygulanacak kanun maddelerinin tespitindeki önemi ve söz konusu belgelerin kullanım alanının yaygınlığı nedeniyle poliçe, çek ve bononun kanuni unsurlarına tek tek değineceğiz.

a. Poliçe

Poliçe keşideci tarafından muayyen bir kişi emrine düzenlenen, emrine düzenlenen kişiye veya bu kişinin kanunlara uygun olarak yetkilendirdiği başka birisine senedin ibrazı koşulu ile ödeme yapılmasını isteme hakkı veren, senette muhatap olarak nitelendirilen borçlu kişiye de senedin ibraz edilmesi halinde koşulsuz ödeme yapma yetkisi veren kıymetli evrak niteliğindeki senettir.¹¹⁴ Yani poliçe bir tür havale niteliğindedir.¹¹⁵

Ticari hayatta bono ve çek çok fazla kullanılmakla beraber poliçenin uygulama alanı ise çok azdır.¹¹⁶

Poliçenin zorunlu unsurları Türk Ticaret Kanunu'nun 671. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu unsurlar:

a) Senet metni içerisinde 'Poliçe' kelimesinin yer alması, eğer senet başka bir lisanda yazılmış ise poliçe kelimesinin o lisandaki karşılığının yer alması zorunludur. Senedin yalnızca başlığında poliçe yazması yeterli değildir, mutlaka senet metni içerisinde bu ibarenin bulunması gerekir.¹¹⁷

b) Belirli bir bedelin herhangi bir koşula tabi tutulmaksızın ödenmesi hususunda bir havaleyi içermesi gerekir. Bedel yabancı para ile de yazılabilir. Ödemenin herhangi bir koşula tabi tutulması halinde senet kıymetli evrak niteliğini kaybeder.¹¹⁸

¹¹⁴ Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s.139

¹¹⁵ Er, Olcay: Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 11

¹¹⁶ Artuç, Mustafa: Pratik Türk Ceza Kanunu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 949.

¹¹⁷ Poroy/Tekinalp, s. 140.

¹¹⁸ Poroy/Tekinalp, s. 142.

c) Senette belirtilen bedeli ödeyecek muhatabın gerçek kişi ise adı ve soyadı, tüzel kişi ise ticari unvanının belirtilmesi zorunludur.

d) Her ne kadar düzenlemede vadenin poliçenin unsuru olduğu belirtilmiş ise de; Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesinin 2. fıkrasında *“poliçede vadenin bulunmaması halinde, görüldüğünde ödenmesinin şart edilmiş sayılacağı”* belirtilmiştir. Bu nedenle düzenleme tarihi bulunan bir poliçede vade poliçenin esaslı unsuru olmamakla beraber, senedi elinde bulunduran hamil düzenleme tarihinden sonraki herhangi bir zamanda ödeme isteme hakkına sahiptir.¹¹⁹

e) Ödeme yeri poliçenin unsurudur, ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesinin 3. fıkrası ile bu duruma da bir istisna getirilmiş ve ödeme yerinin belirtilmemesi halinde muhatabın adının yanında yazılmış olan yerin ödeme yeri kabul edileceği, bu halde senedin poliçe vasfını yitirmeyeceği ifade edilmiştir.

f) Senette belirtilen bedel kime ödenecekse yani senedin lehtar kim ise onun gerçek kişi olması halinde adının, tüzel kişi olması halinde ise ticaret unvanının yazılması zorunludur.

g) Senedin düzenleme yerinin ve tarihinin yazılması da poliçenin unsurudur. Düzenleme tarihi yazılmamış ise senet poliçe niteliği kazanmaz. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesinin 4. fıkrası ile bu duruma da bir istisna getirilmiş ve düzenleme yerinin belirtilmemesi halinde düzenleyenin yani keşidecinin adının yanında yazılmış olan yerin düzenleme yeri olacağı ifade edilmiştir.

h) Düzenleyenin yani keşidecinin imzasının bulunması da -irade beyanının ve düzenleyenin sorumluluğunun ispatı gereği- poliçenin zorunlu unsurudur.

Yukarıda ayrıntılı olarak belirttiğimiz üzere “poliçe” kelimesi, muhatap, lehtar, tarih, belirli bir bedeli herhangi bir şarta tabi tutmaksızın yöneltilecek ödeme emri ve düzenleyenin imzası unsurlarının birinin bile yokluğu halinde senet poliçe vasfını kesin olarak taşımayacaktır. Çünkü bu hususlar poliçenin olmazsa olmaz şartlarıdır. Ancak poliçede vadenin bulunmaması Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesine göre görüldüğünde ödeneceğine delalet edeceğinden vadenin zorunlu unsur olarak kabulü

¹¹⁹ Poroy/Tekinalp, s. 145.

mümkün değildir. Yine Türk Ticaret Kanunu'nun 672. maddesine göre ödeme yerinin belirtilmemesi halinde ödeme yerinin muhatabın adının yanında yazılan yer olduğu, düzenleme yerinin belirtilmemesi halinde ise düzenleme yerinin keşidecinin adının yanında yazılan yer olduğu kabul edilecektir. Eğer eksiklikler bu şekilde tamamlanamıyorsa senet poliçe vasfında kabul edilemeyecektir.¹²⁰

b. Bono

Bono poliçeden farklı olarak muhatap tanımına uyan bir kişinin bulunmadığı, düzenleyenin lehtara belirli bir bedeli ödeme sözünde bulunarak esas borçlu durumunda olduğu ikili bir ilişkiyi gösteren kıymetli evrak vasfındaki kambyo senedidir.¹²¹

Bononun unsurları ile poliçenin unsurlarının birbirlerine benzer olması ve poliçenin unsurları hakkındaki açıklamalarımızın bonoyu da kapsaması nedeniyle tekrara düşmemek amacıyla kısaca değinmek gerekirse bononun zorunlu unsurları Türk Ticaret Kanunu'nun 776. maddesinde:

“(1) Bono veya emre yazılı senet;

a) Senet metninde "bono" veya "emre yazılı senet" kelimesini ve senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,

b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadini,

c) Vadeyi,

d) Ödeme yerini,

e) Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını,

f) Düzenlenme tarihini ve yerini,

g) Düzenleyenin imzasını, içerir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Poliçe ile paralel olarak, “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesi, lehtar, belirli bir bedeli herhangi bir şarta tabi tutmaksızın yöneltilen ödeme emri, tarih ve

¹²⁰ Poroy/Tekinalp, s.158.

¹²¹ Poroy/Tekinalp, s. 281.

düzenleyenin imzası unsurlarının yokluğu halinde senet bono vasfını taşımayacaktır. Çünkü bu unsurlar poliçede olduğu gibi bononun da olmazsa olmaz şartlarıdır. TTK'nın 777. maddesine göre poliçede olduğu gibi bono da vadenin bulunmaması durumunda görüldüğünde ödenir ve bu nedenle vade zorunlu unsur değildir. Yine TTK'nın 777. maddesine göre poliçelerden farklı olarak ödeme yerinin belirtilmemesi halinde ödeme yeri senedin düzenlendiği yerdir. Hem ödeme yerinin hem de düzenleme yerinin belirtilmemesi halinde, düzenleyen borçlunun adının yanında yazılmış olan yer düzenleme yeri olarak kabul edilecektir. Eğer eksik unsurlar bu şekilde de tamamlanamıyorsa senet bono vasfında kabul edilemeyecektir.¹²²

c. Çek

Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülmüş olan şekil koşullarına sıkı sıkıya bağlı, ödeme amacıyla düzenlenen, soyut ve yazılı havaleye çek denir. Aynı poliçede olduğu gibi düzenleyen muhataba yani banka veya katılım bankasına belirli bir bedeli çekin ibrazı halinde lehtara ödeme, senedi elinde bulunduran hamile de tahsil etme yetkisini verir.¹²³ Çekin incelemesini yaptığımız diğer kambiyo senetlerinden en önemli farkı adeta para görevi gören bir ödeme aracı olmasıdır.¹²⁴

Çek Kanunu'nun 2. maddesinin 5. fıkrasında çek karnelerinin sadece bankalar tarafından basılabileceği düzenlenmiştir. Çek karnesi banka tarafından kanundaki şekil şartlarına uygun ve matbu olarak basıldığından uygulamada yalnızca düzenleyen tarafından doldurulması gereken alanlarda eksiklik bulunabilmektedir. Poliçenin unsurları hakkında yaptığımız açıklamalar ile benzer olmaları nedeniyle çekin unsurlarına da kısaca değinmek gerekirse;

Çekin zorunlu unsurları Türk Ticaret Kanunu'nun 776. maddesinde:

“(1) Çek;

a) Senet metninde "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,

¹²² Poroy/Tekinalp, s. 281-285.

¹²³ Poroy/Tekinalp, s. 291-292.

¹²⁴ Er, s. 18.

- b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi,
- c) Ödeyecek kişinin, "muhatapın" ticaret unvanını,
- d) Ödeme yerini,
- e) Düzenlenme tarihini ve yerini,
- f) Düzenleyenin imzasını,
- g) Banka tarafından verilen seri numarasını,
- h) Kare kodu, içerir." şeklinde düzenlenmiştir.

Çekin zorunlu şekil şartları: 'Çek' kelimesi, belirli bedelin kayıtsız şartsız ödenmesi amacıyla havale, muhatap banka veya katılım bankasının ticaret unvanı, tarih, düzenleyenin imzası, banka tarafından verilen seri numarası ve karekodur. Çekte lehtar zorunlu unsur değildir ve vade bulunmaz -görüldüğünde ödenir-. Türk Ticaret Kanunu'nun 781. maddesine göre ödeme yeri gösterilmemişse yalnızca banka veya katılım bankası muhatap olabileceğinden muhatapın yani bankanın merkezi ödeme yeri kabul edilir. Düzenleme yeri gösterilmemişse, düzenleyenin adının yanında yazılan yer düzenleme yeridir.¹²⁵

2. Emtiyayı Temsil Eden Belgeler

Emtiyayı yani eşyayı temsil eden mal senetleri; malın saklanması, korunması, depolanması ve benzeri hizmetler için düzenlenen özel bir yere konulması veya taşıyıcıya malın taşınması amacıyla teslim edilmesi hallerinde düzenlenen senetlerdir.¹²⁶

Emtiyayı temsil eden senetler rehin ve devir edilebildikleri için Türk Ceza Kanunu'nun 210/1. maddesi kapsamında resmi belge hükmünde kabul edilmişlerdir.¹²⁷ Bu belgeler konişmento (taşıma senedi), posta çekleri, makbuz senedi, cari hesaplar, banka tasarruf cüzdanları, seyahat çekleri, varant ve benzeri senetleri kapsamaktadır.

¹²⁵ Poroy/Tekinalp, s. 295-305.

¹²⁶ Poroy/Tekinalp, s. 374.

¹²⁷ Güngör, s. 72.

3. Hisse Senetleri ve Tahviller

Anonim şirketlerin ortaklarının paylarını göstermek ve belgelemek amacıyla bu şirketlerce çıkarılan kıymetli evrak niteliğindeki senetlere hisse senedi denir.¹²⁸ Hisse senetleri 6102 sayılı Kanun'da pay senedi adıyla düzenlenmiştir.¹²⁹

Tahvil ise tahvil çıkaranın borçlanarak sıcak para elde etmesini, tahvili satın alanın ise ödünç para verip faizi ile geri almak suretiyle yatırım aracı olarak kullanmasını sağlayan kıymetli evrak niteliğindeki belgedir.¹³⁰

4. Vasiyetnameler

Vasiyetname, murise miras üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi veren ölüme bağlı tasarruftur.¹³¹ Vasiyetnameler her ne kadar TCK'nın 210/1. maddesinde resmi belge hükmünde belgeler arasında sayılmış ise de, bu ifadeden yalnızca el yazılı vasiyetnamelerin anlaşılması gerekir.¹³² Çünkü Medeni Kanunu'nun 531. maddesinde el yazılı vasiyetname dışında sayılan sözlü vasiyetnameler yazılı olmadıkları için belge niteliğinde değildir. Sulh Hukuk Mahkemesi hâkimi, noter ya da yetkili bir diğer memurca düzenlenen resmi vasiyetnameler ise zaten doğrudan resmi belge niteliğindedir.¹³³

Elle yazılan vasiyetnamenin kanun koyucu tarafından resmi belge hükmünde kabul edilmesi dolayısıyla resmi belge gibi korunmuş olmasının sebebi vasiyetnamenin, düzenleyicisinin ölümünden sonra sonuç doğurmasıdır.¹³⁴

TMK'nın 538. maddesinde el yazılı vasiyetnamelerin tamamen murisin el yazısı ile yazılması ve imzalanmasının şart olduğu ayrıca vasiyetnamenin yazıldığı tarihin gün, ay ve yıl olarak gösterilmesi gerektiği açık bir şekilde düzenlenmiştir.

¹²⁸ Artuç, s. 210.

¹²⁹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 669.

¹³⁰ Artuç, s. 210; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 819.

¹³¹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 670.

¹³² Koca/Üzülmez, s. 679.

¹³³ Gökçen, s.109.

¹³⁴ Güngör, s. 73.

C. Özel Belgeler

Hukuken korumaya alınmış değeri olan bir içeriğe sahip, düzenleyeni belli, resmi belge veya TCK'nın 210/1 maddesinde sayılan ve üst başlıkta da ifade ettiğimiz resmi belge hükmünde belgeler arasında da bulunmayan yazılı belgelere özel belge denir. Bu belgeler için herhangi bir şekil şartı belirlenmemiş olduğundan, resmi evrak veya resmi belge hükmündeki belgelerden olmayan her belge özel belgedir.¹³⁵ Örnek vermek gerekirse: Kira sözleşmeleri, faturalar özel belge niteliğindeki belgelerdir.

Özel belgelerin kamu görevlisi veya görevlileri tarafından onaylanmış olması özel belgelere resmi belge niteliği kazandırmaz.¹³⁶ Bu hususta uygulamada en çok karşımıza çıkan durum belgenin noter tarafından onaylanmış olmasıdır.

Yargıtay bu hususta şirket karar defterinin özel belge olduğunu, kamu görevlisi olan noter tarafından özel belge vasfındaki şirket karar defterinin sonradan onaylanmasının bu belgenin niteliğini etkilemeyeceğine yani özel belgeyi resmi belge haline dönüştürmeyeceğine karar vermiştir.¹³⁷

Ayrıca kamu görevlisinin yetkisi olmamasına rağmen düzenlemiş olduğu belgeler de özel belgedir.¹³⁸

Bir hakkı ispatlayamayan ancak herhangi bir olayı ispat kuvveti bulunan özel mektuplar, ilaç reçeteleri, sigorta poliçesi vb. belgeler de özel belge niteliğindedir.¹³⁹

D. Belgelerin Asıl ve Kopyaları

Resmi belgelerin ve resmi belge hükmündeki belgelerin asıllarının kamu güvenine haiz olduğuna ve kanun tarafından korunduğuna şüphe yoktur. Bu belgelerin

¹³⁵ Demirel, s. 39. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 07.11.2018).

¹³⁶ Yarg. 11. CD. 09.04.2018 tarih, 2016/1254 E., 2018/3246 K., "... Suça konu kira sözleşmesinin özel belge olması ve muhtar ve azası tarafından onaylanmasının belgeyi resmi belgeye dönüştürmeyeceği cihetle; sanık N. Ç.'nin özel belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanılığa düşülerek resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması..." (Uyap İçtihat Programı).

¹³⁷ Yarg. 11. CD. 11.12.2017 tarih, 2017/12764 E., 2017/8796 K. "...Suça konu şirket karar defteri özel belge niteliğinde olup, noter tarafından sonradan onaylanmasının resmi belge vasfı kazandırmayacağı ve özel belgede sahtecilik suçunun belgenin kullanılması ile oluşacağı..." (Uyap İçtihat Programı).

¹³⁸ Güngör, s. 62.

¹³⁹ Erman/Özek, s. 517. Daha fazlası için bkz. "Özel Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu" başlığında yaptığımız açıklamalar.

suretlerinin, kopyalarının veya fotokopilerinin ise aynı korumaya sahip olup olmadıkları da suçun maddi unsurları yönünden önem taşımaktadır. Çünkü 765 sayılı TCK'da asıl-suret ayrımı yapılmakla beraber, surette sahtecilik de cezalandırılmaktaydı. 5237 sayılı yeni TCK'da ise bu ayrımdan vazgeçilmiştir. Suretin tasdikli yani onaylı olması halinde yapılan sahtecilik cezalandırılabilir. ¹⁴⁰

Bir belgenin aslına uygun bir biçimde fotokopi makinası vb. araçlar kullanılarak çoğaltılması halinde çoğaltılan her belge asıl belgenin kopyasıdır. ¹⁴¹ Bu şekilde oluşturulmuş basit kopyanın ceza hukuku anlamında belge kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü basit kopya yalnızca asıl belgenin içeriği hakkında bilgi verir, asılın yerine geçmesi mümkün değildir. ¹⁴²

Bu hususta Yargıtay, onaysız fotokopi olan ancak suret belge vasıflarını taşımayan belgelerin hukuki bir sonuç doğurmayacağını ve aldaticılık unsurunun da bulunmadığını, suça konu geçici mezuniyet belgesi aslının da ele geçirilemediğini, bu sebeple unsurları oluşmayan sahtecilik suçundan sanığın beraatine karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir. ¹⁴³

Tasdiklenmiş yani onaylanmış suret ise belge niteliğini kazanır. Çünkü yetkili bir kamu görevlisi tarafından suret belgenin içeriği ile asıl belgenin içeriğinin aynı olduğunun tasdik edilmesi bir anlamda garanti edilmesi nedeniyle belge üzerinde kamunun güveni sağlanmış olur. Yani kopya ancak tasdik edilmekle belge niteliğini kazanır. ¹⁴⁴

Yargıtay da bu hususta “...anılan sahte diploma aslının ele geçirilemediği gibi dosyada mevcut suretinin de fotokopiden ibaret olup, Kadıköy 11. Noterliğinin 23.11.2006 günlü yazısına göre de diploma fotokopisi üzerinde bu noterlikçe yapılmış görünen onay işleminin sahte olduğunun anlaşılması karşısında, sanık İ. E.'in gözlükçülük kursu katılım müracaatı için ibraz ettiği lise diplomasının onaysız fotokopi veya sahte noter onayı içeren suret olup olmadığının ilgili kurumlardan

¹⁴⁰ Toroslu, Özel Kısım, s. 232.

¹⁴¹ Soyaslan, s. 503.

¹⁴² Gökçen, s. 56; Atalan, s. 775.

¹⁴³ Yarg. 11. CD. 16.05.2018 tarih, 2017/11234 E., 2018/4637 K., (Uyap İçtihat Programı).

¹⁴⁴ Koca/Üzülmez, s. 676-677; Gökçen, s. 56; Güngör, s. 60.

araştırılıp (Sağlık Bakanlığı Temel Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesinden), ibraz edilen belgenin aslının dosyaya celp edilerek, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, suça konu belgenin onaysız fotokopiden ibaret olması halinde hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmayacağı...”¹⁴⁵ şeklinde karar vermiştir.

Bir belge düzenlenirken birden fazla nüsha olarak düzenlenmiş ise örneğin, karbon kâğıdı ile veya teknik yollarla çoğaltılmış ise her nüsha ayrı ayrı belge olarak kabul edilecektir.¹⁴⁶

Doktrinde bir kısım yazarlar telefaksın belge olarak kabul edilmesi gerektiğini, çünkü telefaksın gönderildiği kişi için belirli bir irade beyanını içerdiğini, aynı zamanda belgenin bütün unsurlarını da taşıdığını savunmuşlardır.¹⁴⁷

Son olarak film, fotoğraf veya kamera kaydı vb. cisimler ceza yargılamalarında delil niteliğine haiz olsalar da, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belge niteliğine haiz değildir.¹⁴⁸

E. Elektronik Belgeler

Günümüzde teknolojik çalışmaların hız kazanması ile birlikte klasik ve maddi anlamdaki ıslak imzalı belgelerin yerini e-imza kullanılarak hazırlanmış elektronik ortamda var olan belgeler almaya başlamıştır. Günlük hayatımızın birçok alanında yalnızca bireyler tarafından değil birçok kamu kurum ve kuruluşu tarafından da güvenli elektronik imzalı belgeler kullanılmaktadır. Peki, bu elektronik ortamda oluşturulan belgeler veya bilişim sistemindeki veriler resmi belgede sahtecilik veya özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturabilir mi? Bunun için öncelikle

¹⁴⁵ Yarg. 11. CD. 05.12.2012 tarih, 2010/11086 E., 2012/21092 K., (Uyap İçtihat Programı); aynı yönde bkz. Yarg. 11. CD. 15.10.2015 tarih, 2013/18369 E., 2015/29721 K. “Esenyurt Belediye Başkanlığı'nın 07.06.2010 tarihli yazısı içeriğine göre yapı ruhsatı bulunmadığı anlaşılan taşınmazı için, yeni su aboneliği yaptırmak amacıyla İSKİ'ye başvurduğu sırada, dosya içerisinde aslı bulunan ve heyetçe yapılan gözlemde de iğfal kabiliyetini haiz olan imar ve şehircilik müdürü F. Y. tarafından “aslı gibidir” onayı yapılmış gibi düzenlenmiş sahte yapı ruhsatı fotokopisi sunan sanığın suçunun sabit olduğu gözetilmeden, suça konu belgenin fotokopi olduğundan bahisle beraat kararı verilmesi” (Uyap İçtihat Programı).

¹⁴⁶ Gökçen, 57; Koca Üzülmüş, s. 676-677, Aksi görüş için bkz. Soyaslan, s. 503.

¹⁴⁷ Gökçen, 57; Koca Üzülmüş, s. 677.

¹⁴⁸ Güngör, 34 vd.; Gökçen, 57; Koca Üzülmüş, s. 677.

elektronik imzanın, elektronik belgenin, verinin tanımını ve elektronik belgelerde belgenin unsurlarının bulunup bulunmadığının tespitini yapmak gerekir.

Elektronik imza, fiziken imza atmanın mümkün olmadığı sanal yani elektronik ortamda mevcut belgelerin doğruluğunu koruyan ve düzenleyicisinin bu belgenin içeriğini onaylamasına başka bir ifade ile imzalamasına olanak sağlayan teknik bir terim olmakla beraber, el yazısı ile atılmış olan imzanın elektronik ortamdaki karşılığıdır.¹⁴⁹ Kanun koyucu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 205/2. maddesindeki “*Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir.*” şeklinde düzenleme ile elektronik imza ve ıslak imza arasında bir fark bulunmadığını hüküm altına almıştır.

Erturgut, elektronik belge için “*en basit ifadeyle elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış şekilde bulunan elektronik veriler kastedilmektedir. Bu anlamda internet üzerinden yapılan hukuki işlemler, e-mail yoluyla gönderilen irade beyanları, çeşitli veri taşıyıcılarına kaydedilmiş ve irade açıklaması içeren elektronik veriler aklımıza gelmektedir.*” şeklinde tanımlama yapmıştır.¹⁵⁰

Veri TDK tarafından “*Olgu, kavram ya da komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimsel ve uzlaşımsal bir gösterimi. Elverişlilik, kişiler ya da özdevimli makinelerle iletişim, yorum ya da işleme uygunluk biçiminde düşünülür*” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁵¹ Arslan/Baştürk’e göre ise kısaca “*Bilgisayar üzerinde işlem yapılması mümkün olan her türlü değer*” olarak nitelendirilmiştir.¹⁵²

Bir yazının belge olabilmesi için yazılı olması, düzenleyenin belli olması ve belirli bir içeriğinin olması gerektiğini ifade etmiştik. Elektronik belgelerin düzenleyenin e-imza sayesinde belirlenebilir olduğunu ve fiziki belgelere oranla çok daha güvenilir olduklarını söyleyebiliriz.

¹⁴⁹ Önder, Fatih: Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, Yüksek Lisans Tezi, s. 25.

¹⁵⁰ Erturgut, Mine: Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza, *Bankacılar Dergisi*, S. 48, Mart 2004, s. 66 <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/48.pdf> (Erişim Tarihi: 01.12.2018).

¹⁵¹ Bilişim Terimleri Sözlüğü, www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 30.11.2018).

¹⁵² Arslan, Çetin/Baştürk, İhsan: Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, Aralık 2013, s. 204, <https://jurix.com.tr/article/5752> (Erişim Tarihi: 30.11.2018).

Elektronik belgeler her ne kadar elektronik ortamda olsalar da yazılıdır ve taşınmaları da mümkündür. Ancak bu taşıma ve görüntüleme sürekli olarak elektronik ortamda gerçekleşmelidir. Elektronik belge elektronik ortamda oluşturulduktan sonra veri aktarımı yoluyla muhataba gönderilir. Muhataba fiziki bir belge ulaşmamakta, yalnızca elektronik ortamda oluşturulan kodlama ulaşmaktadır.¹⁵³

Elektronik belgenin çıktısının alınması halinde, artık bu çıktı belgenin sadece yazılı şekilde oluşturulmuş kopyası olabilir. Bu çıktıya elektronik imzalı belgenin orijinali demek mümkün olmaz. Çünkü ıslak imzaya nazaran daha güvenli olan elektronik imzanın kontrolü ve düzenleyenin kimliğinin tespiti yalnızca elektronik ortamda yapılabilir. Elektronik ortamdaki belgenin çıktısı alındıktan sonra elektronik imzanın tespiti mümkün olmayacağından elektronik belgede veri değişikliğinin olup olmadığının tespiti mümkün olmamaktadır.¹⁵⁴ Aynı, fiziki belgelerde olduğu gibi elektronik belgelerin de aslına uygun bir biçimde fotokopi makinası, yazıcı vb. araçlar kullanılarak çoğaltılması halinde çoğaltılan her belge asıl belgenin kopyası olacaktır.¹⁵⁵ Bu şekilde oluşturulmuş basit kopyanın ceza hukuku anlamında belge kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü basit kopya yalnızca asıl belgenin içeriği hakkında bilgi verir, asılın yerine geçmesi mümkün değildir.¹⁵⁶ Ancak bu belge, çıktısı alındıktan sonra ıslak imza ile imzalanmış ise hukuki bir sonuç doğurabilir hale gelmiş olmakla belge vasfını kazanır ve sahtecilik suçunun konusu olabilir.¹⁵⁷

¹⁵³ Erturgut, s. 67, <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/48.pdf> (Erişim Tarihi: 01.12.2018).

¹⁵⁴ Erturgut, s. 67, <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/48.pdf> (Erişim Tarihi: 01.12.2018); Taşdemir, s. 298; Çetin, Emine Halman “Elektronik belgelerin ekranda görülmesi veya çıktısının alınması, belgenin yazılı şekle bürünmesidir. Elektronik belge, bilgisayar ekranında görüntü iken, cisim bulmamış bir kopya; çıktısı alınmış ise, cisim bulmuş kopya; bu belge eğer tarafça el yazısıyla imzalanmışsa senet niteliğindedir. Kopya, bir belgenin aslının aynısının orijinal olmayan halidir. Bilgisayar çıktısı, özellikle elektronik imzalı belgeler bakımından belgenin bir kopyası değildir. Çünkü imza çıktıda yer almamaktadır. Buna karşılık, elektronik imza taşımayan belgelerin çıktısı, metnin tamamının çıktısı görüldüğü için, elektronik belgenin kopyasıdır. Elektronik belgenin aslı elektronik ortamda saklıdır.” Çetin, Emine Halman: Elektronik Belgelerin Hâkim Tarafından Delil Olarak Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C. 6, S. 54, Şubat 2011, s. 61, <https://www.jurix.com.tr/article/925> (Erişim Tarihi: 05.01.2019).

¹⁵⁵ Soyaslan, s. 503.

¹⁵⁶ Gökcen, s. 56.

¹⁵⁷ Taşdemir, s. 296-298.

Elektronik belgeler belgenin unsurları olan yazılılık, düzenleyeni belli olma ve bir içeriğe sahip olma unsurlarının hepsini barındırır. Bu nedenle elektronik belgenin belge olarak kabulü ve sahtecilik suçlarının konusu olabilmesinde yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak elektronik belgeler üzerinde sahtecilik yapılması halinde belgede sahtecilik suçlarına nazaran daha özel nitelikteki TCK'nın 244/2. maddesinde düzenlenen sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu sübut bulacaktır.¹⁵⁸ Çünkü elektronik belge üzerinde sahtecilik yapan fail aslında elektronik ortamdaki bir veriyi yok etmiş veya değiştirmiş olmaktadır.

Kanaatimizce elektronik belgeler doktrinde belgeler için öngörülen zorunlu unsurların tamamını taşır. Bu nedenle resmi bir elektronik belge düzenleyen, gerçek elektronik belgeyi başkalarını aldatabilecek şekilde değiştiren ya da sahte oluşturulmuş elektronik belgeyi kullanan fail TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerini gerçekleştirmiş ve bu suçu işlemiş olur. Daha öncede ifade ettiğimiz üzere elektronik belge sistematik bir düzen içerisinde yerleştirilmiş veriler bütünüdür. Bu nedenle sahte ve resmi bir elektronik belge düzenleyen, gerçek elektronik belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte oluşturulmuş elektronik belgeyi kullanan fail resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerinin yanında aynı zamanda TCK'nın 244/2. maddesinde

¹⁵⁸ Turhan; “Bilişim sistemlerine karşı suçlar ile hedeflenen de toplum menfaatleri ve toplumun bilişim sistemine karşı duyduğu güveni korumaktır. Bu suç tanımıyla korunan hukuksal yara sadece soyut unsur olarak nitelenen bilişim sistemlerinin donanım kısmı değil; bilişim sistemi üzerinde bulunan veri ve yazılımlardan oluşan somut unsurlardır. Demek ki; bu suçla korunan hukuki yarar bilişim sisteminin somut ve soyut unsurlarının bütünlüğüdür. Buna göre, bilişim sistemi üzerinden erişilen bir resmi belgenin başka bir değişle elektronik verinin sahtecilik fiiline maruz kalması halinde oluşan suç adeta bilişim sistemleri üzerinden işlenen bir resmi belgede sahtecilik suçu olacaktır. Nitekim kanun koyucu bunun için özel bir düzenleme getirerek T.C.K. 244/2. maddesini oluşturmuştur.” Turhan, Çağda Nur: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 131. Benzer yönde bkz. Taneri, “Fiziki belge içeriği ile elektronik imzalı belge arasında fark bulunması halinde de bunun suç teşkil edip etmeyeceği ve madde kapsamında yer alıp almayacağı belirsizdir. Türk Ceza Kanunu'nun belge kavramı nedeniyle suçu düzenlemiş olması karşısında, elektronik imza ile belirtilen hallerin suç oluşturmayacağını söylemek mümkündür. Bu yönde bir uygulama suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereğince işlenemez suç itirazı ile karşılaşılabilecektir. Ayrıca kıyas yasağı ve genişletici yorum gereğince de elektronik imzalı belgenin resmi evrakta sahtecilik suçlarında uygulanması mümkün görünmemektedir. Bu halde şartlarının bulunması halinde elektronik imza ile sahte belge oluşturulması halinde, Türk Ceza Kanunu 244/2'de düzenlenen sisteme veri yerleştirme suçuna ilişkin hükümler tipiklik açısından daha uygundur.” Taneri, Gökhan: Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları, Savaş Yayınevi, Ankara 2017, s. 162; Aynı yönde bkz. Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik s. 97, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

düzenlenen kanuni tarifte öngörölmüş olan verileri bozma, yok etme, değıştirme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme veya var olan verileri başka bir yere gönderme seçimlik hareketlerini de gerçekleştirmiş olur. Ancak belgede sahtecilik suçları sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değıştirme suçuna göre genel norm niteliğinde olduğundan failin TCK'nın 244/2. maddesine göre cezalandırılması gerekmektedir.

Bazı yazarlar TCK'nın 244/2. maddesinde düzenlenen suçun cezai müeyyidesinin (TCK'nın 244/2. md. 6 ay – 3 yıl) kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun cezai müeyyidesine (TCK'nın 204/2. md. 3-8 yıl) ve hatta sivil kişiler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun cezai müeyyidesine (TCK'nın 204/1. md. 2-5 yıl) oranla çok daha hafif olmasını eleştirmiştir.¹⁵⁹ Bizce de bu eleştiride haklılık payı vardır. Şöyle ki, kamu görevlisi olan failin fiziken var olan bir resmi belge üzerinde sahtecilik yapması ile elektronik belge üzerinde sahtecilik yapması arasında pratikte hiçbir fark yoktur. Çünkü fiziki belge ile elektronik belge aynı özellikleri taşır ve aynı sonuçları doğurabilme kabiliyetine sahiptirler. Buna rağmen Türk Ceza Kanunu'nun 244/2. maddesinde düzenlenen suçun yaptırımının resmi belgede sahtecilik suçunun yaptırımına göre daha hafif olması nitelik itibariyle bir fark bulunmayan eylemlerin farklı şekilde cezalandırılması anlamına gelecek ve yaptırımın daha az olması da kamunun resmi belgelere duyduğu güveni de sarsacaktır. Kaldı ki aynı hukuki sonuçları doğurma kabiliyetine sahip iki eylemin farklı şekilde cezalandırılması doğru değildir.

Sonuç olarak şu anki kanuni düzenlemelere göre elektronik belgeler belgede sahtecilik suçlarının maddi konusu olamazlar. Sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin tanımının kanun koyucu tarafından yapılması bu sorunun çözümü

¹⁵⁹ Taşdemir “Örneğin SGK'da görevli bir memurun SGK'nın elektronik sisteminde bir vatandaşın 8 yıl olarak yer alan sigortalılık süresini 12 yıl olarak değıştirmesi halinde TCK'nın 244/2. Maddesinde tanımlanan suçun oluştuğu söylenebilir. Ancak aynı memurun güvenli elektronik imza imzaladığı ve nitelikli sertifika ile onaylanan bir e-belge oluşturması halinde sadece bir verinin değıştirilmesinden bahsedemeyiz, unsurlarıyla ve doğurduğu hukuki sonuçlarıyla memurun düzenlediği, bir belge ortaya çıkmıştır. Aksi halde memurun ıslak imzalı olarak sahte bir belge düzenlemesi halinde TCK'nın 204/2. Maddesinde tanımlanan ve 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasını içeren suçun oluşacağı, memurun aynı içerikte ve doğurduğu sonuçlarla aynı güce sahip, güvenilirlik açısından ise daha fazla etkiye haiz sahte e-belge düzenlemesi halinde ise TCK'nın 244/2. Maddesinde tanımlanan ve 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezasını (3. Fıkra ile yarı oranda artırım yapılacaktır) içeren suçun oluşacağı kabul edilmiş olacaktır.” Taşdemir, s. 298; Turhan, s. 131.

için yegâne şarttır. Belgenin tanımına elektronik belgelerin de eklenmesi suretiyle uygulamadaki sorun ve tartışmalar engellenebilir. Böylelikle elektronik belgeler üzerinde sahtecilik yapan failin resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması sağlanarak bu belgelerin kanun koyucu tarafından korunurluğunun da artırılması sağlanacaktır.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Şan, Sedat: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, Yüksek Lisans Tezi, s. 173-174.

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

I. GENEL OLARAK

Resmi belgede sahtecilik suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitap, üçüncü kısım, dördüncü bölümünde düzenlenen kamu güvenine karşı işlenen suçlardan birisidir.

Resmi belgede sahtecilik suçu ile toplumdaki herkesin doğru olduğuna ve gerçeği yansıttığına dair güven duyduğu belgeler üzerinde kamunun yanıltılmasını sağlayacak şekilde, duyulan bu güven duygusunun istismar edilmesi suretiyle gerçekleştirilen fiiller cezalandırılmaktadır. Kanun koyucu kamu görevlisinin düzenlediği belgelere veya her kim tarafından düzenlenirse düzenlensin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelere daha çok güven duyulduğundan bu belgelerde yapılan sahteciliğin daha ağır cezalandırılmasına yönelik düzenleme yapmıştır. Bu suç ile birlikte toplumun duyduğu güvenin suistimal ediliyor oluşu da dikkate alınarak resmi belgede sahtecilik suçu Türk Ceza Kanunu'nda kamu güvenine karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiş ve mağduru da kamu yani devlet otoritesi olarak belirlenmiştir.

Söz konusu suç bir kamu görevlisi tarafından işlenebildiği gibi, herhangi bir kişi tarafından da işlenebilmektedir. Bu bağlamda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin ilk fıkrasında sivil kişiler tarafından da işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu; ikinci fıkrasında ise yalnızca kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Bu maddenin ikinci fıkrasında dikkat edilmesi gereken husus kamu görevlisinin sahteciliğe konu resmi belgeyi düzenlemeye yetkili olması gerektiğidir. Kamu görevlisinin yetkili olmaması veya göreviyle ilgili olmadığı halde resmi belgede sahtecilik fiilini gerçekleştirmesi halinde eylem ilk fıkra ile cezalandırılmaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında ise cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli hale yer verilmiştir.

II. SUÇUN UNSURLARI

Kanun sistematığının suçun oluşumuna dair aradığı zorunlu unsurlar bulunmaktadır. Eğer failin fiilleri bu unsurların tamamını taşımıyorsa, söz konusu fiillerin suç olarak nitelendirilmesi mümkün olmayacaktır.¹⁶¹ Sonuç olarak suç “tipe uygun, hukuka aykırı bir haksızlıktır.”¹⁶²

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun hazırlanış sistematığında suçun üç unsurunun olduğu belirtilebilir:

- Maddi (Objektif) Unsurlar
- Manevi (Sübjektif) Unsurlar
- Hukuka Aykırılık Unsuru

A. Maddi Unsurlar

Maddi unsurlar doktrinde dış unsurlar veya objektif unsurlar olarak da nitelendirilebilmektedir. Fiilin dışarıdan görünüşünü belirleyen hallerdir. Yani failin cezalandırılması için eyleminin kanundaki tanıma tıpatıp uyması gerekliliğidir.¹⁶³

Maddi unsurlar: Fail, fiil, mağdur, konu, illiyet bağı ve neticedir.

1. Fail

İrade ile hareket edebilme yeteneği yaşayan insana has bir özelliktir. Bir eşyanın, hayvanın ya da bitkinin iradesini, aklını kullanarak hareket edebilme yeteneği bulunmamaktadır. Bu sebeple ancak yaşayan bir insan suçların faili olabilir.¹⁶⁴

Türk Ceza Kanunu, suç teorisinde bazı suçlar bakımından insanın bir suçun faili olabilmesi için insan olması dışında başkaca objektif özellikler de aramıştır. Bu tür suçlar özgü suçlar olarak adlandırılmaktadır. Suçun temel halinin oluşması için failde özel

¹⁶¹ Gökcen, s. 143.

¹⁶² Artuk, Mehmet Emin/Gökcen, Ahmet: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 220.

¹⁶³ Hakeri, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 113-114.

¹⁶⁴ Gökcen, s. 180.

kıstasların bulunması şart koşulmuş ise gerçek özgü suç kavramından bahsedilir. Örneğin, işkence suçunda fail yalnızca kamu görevlisi olan bir kişi olabilmektedir. Bazı suçlarda ise suçun temel hali herkesçe işlenebilir; yani insan olmak dışında herhangi bir şart aranmaz. Ancak kanun koyucu herkesçe işlenebilecek suçların bazı özelliklere sahip kişiler tarafından işlenmesini suçun temel halinden daha ağır bir cezayı gerektirecek nitelikli hal olarak kabul edebilir. Bu tür suçlara ise görünüşte özgü suçlar denilmektedir. İşte resmi belgede sahtecilik suçu da görünüşte özgü suçlar arasındadır.¹⁶⁵

Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından ya da kamu görevlisi olmayan bir kişi tarafından işlenmesi arasında bir ayrıma gidilerek düzenleme yapılmıştır. Daha önce açıkça ifade ettiğimiz üzere kamu görevlisi olan bir fail tarafından resmi belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde failin daha ağır ceza ile cezalandırılması öngörülmüştür. Bu ayrım yalnızca cezalandırma yönünden değil, aşağıda değineceğimiz üzere maddi unsurları oluşturan hareketler yönünden de farklılıklar taşır.¹⁶⁶ Kanun koyucunun amacı sahtecilik suçlarında kamunun duyduğu güveni korumaktır. Haliyle kanun koyucu kamunun güven duyduğu belgeler üzerinde yine kamunun güven duyduğu kamu görevlilerinin sahtecilik yapmasını daha ağır cezalandırmıştır.¹⁶⁷

Fail kamu görevlisi olsa dahi, düzenlemiş olduğu sahte resmi belgeyi görevi gereği düzenlemeye yetkili değil ise sivil kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçu oluşur.¹⁶⁸

Türk Ceza Kanunu'nun 210/2. maddesinde ise, sahtecilik yapan kişinin yani failin eczacı, tabip, hemşire, ebe, diş tabibi ya da diğer sağlık mesleği görevlerini ifa eden bir kişi olması ve düzenlediği sahte belgenin kamunun ya da kişilerin zararına bir netice doğuracak nitelik taşıması veya herhangi bir kişiye aslında hakkı olmayan bir çıkar sağlaması halinde Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

¹⁶⁵ Gökcen, s. 180.

¹⁶⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s. 853.

¹⁶⁷ Aydil, s. 115.

¹⁶⁸ Toroslu, Özel Kısım, s. 237; Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 378.

Yukarıda sayılan meslek mensuplarının kamu görevlisi olmaları ve görevi ile ilgili olarak belgeyi düzenlemiş olmaları halinde bu belgelerin resmi belge hükmünde olacağı aşikârdır. Dolayısıyla bu meslek gruplarına mensup failin aynı zamanda kamu görevlisi olması ve görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge üzerinde sahtecilik yapmış olması halinde doğrudan Türk Ceza Kanunu'nun 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Ancak failin kamu görevlisi olmadığı hallerde (örneğin özel bir hastanede çalışan tabip gibi) düzenlemiş olduğu belgelerin resmi belge niteliği olamayacağından, bu belgeler üzerinde sahtecilik yapılması durumunda Türk Ceza Kanunu'nun 210/2. maddesi uygulama alanı bulacak; ancak bu belgelere resmi belge niteliği kazandırılmayacaktır. Çünkü bu belgeler özel belge olma niteliğini devam ettirirler.¹⁶⁹ Bu kanun maddesindeki atıf yalnızca cezalandırma yönünden yapılmış bir atıftır.

Türk Ceza Kanunu'nun 210/2. maddesinin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken husus failin kamu görevlisi olmaması ve fakat kanun maddesinde sayılan sağlık mesleği mensuplarından biri olmasıdır. Ayrıca failin düzenlemiş olduğu bu belgenin kamunu ya da kişilerin zararına neden olabilecek özellikte olması veya kişiye haksız bir menfaat sağlaması gerekmektedir.¹⁷⁰

Kamu görevlilerine kamu hukuku usulleri kapsamında yardımda bulunan kişinin faaliyetinin de kamu görevi sayılması gerekir.¹⁷¹ Bu nedenle bilirkişi ve tercümanlar yargı görevlisi olarak tanımlanamazlar da uzmanlıkları ve teknik bilgileriyle hâkime yardımcı olmak ile görevli olduklarından kamu görevlisi olarak addedilmeleri gerekir.¹⁷² Ancak bu

¹⁶⁹ Gökçen, s. 111; Toroslu, Özel Kısım, s. 234.

¹⁷⁰ Yarg. 11. CD. 26.04.2017 tarih, 2015/3583 E., 2017/3119 K. "...kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının görevlerinin gereği olarak düzenledikleri belgelerin gerçeğe aykırı olması haline özgü özel bir sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Buna göre fıkranın ilk cümlesi uyarınca gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi halinde özel belgede sahtecilik suçu ancak düzenlenen bu belge ile TCK'nın 210. maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesindeki menfaat veya zarar koşulunun gerçekleşmesi halinde ise resmi belgede sahtecilik suçuna göre cezaya hükmolunacaktır. Anılan fıkarda belirtilen suç faili sağlık mesleği mensubu olmalıdır ve bunların kimler olduğu hususu ise 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde belirlenebilir. Kamu görevlisi olmayan hekim tarafından düzenlenen içeriği sahte raporu kullanan kişinin eylemi ise TCK'nın 207/2. maddesinde düzenlenen sahte özel belgeyi kullanmak suçunu oluşturur..." (Uyap İçtihat Programı).

¹⁷¹ Erman, Sahir; Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, C. 2, S. 1-2, 1947, s. 251, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/2/3/2_Sahir_Erman.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.2018).

¹⁷² Erman, Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, s. 266-267, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/2/3/2_Sahir_Erman.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.2018);

açıklamalar mahkeme tarafından seçilmiş olan bilirkişiler içindir. Yoksa taraflarca seçilen uzmanlar bu açıkladığımız kapsamda kamu görevlisi olarak değerlendirilemezler. Bilirkişinin kamu görevlisi olduğunun kabulü bilirkişi raporunun da resmi belge hükmünde olduğunun kabulü anlamına gelir.¹⁷³ Bu saydığımız sebeplerle bilirkişi kamu görevlisidir ve TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suçun faili olabilir.¹⁷⁴ Ancak gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi için kanun koyucu özel bir suç tipi belirlemiştir. Örneğin, bilirkişinin gerçeğe aykırı şekilde rapor düzenlemesi durumunda eylemi TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçuna sübut vermesi gerekirken kanun koyucu gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık adı ile özel bir suç düzenlemesini uygun görmüştür. Failin tercüman veyahut bilirkişi olması durumunda resmi belgede sahtecilik suçuna göre daha özel nitelikte olan bu suç söz konusu olacak ve sanık TCK'nın 276. maddesi uyarınca cezalandırılacaktır.¹⁷⁵ Kanun koyucu, yargılama içerisinde önemli bir yere sahip olan bilirkişilik müessesini ve bu müesseseye duyulan kamu güvenini korumak amacıyla bilirkişinin kamu görevlisi olup olmadığı yönünde bir tartışmaya mahal bırakmadan ayrı bir suç düzenlemesi yapmıştır.

2. Konu

Her suçun mutlaka bir konusu vardır. “Suçun hukuki konusu, suçu öngören norm tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir.”¹⁷⁶ Suçun konusunu failin hareketinin hedefi olan insan veya şey olarak tanımlamak mümkündür.¹⁷⁷

Tanrıver, Süha: Bilirkişinin Sorumluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C. 18, S. 56, Ocak 2005, s. 155, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-56-106> (Erişim Tarihi: 16.12.2018).

¹⁷³ Okuyucu Ergün, Güneş: Bilirkişi Raporu Üzerinde Gerçekleştirilen Sahtecilik Fiillerinin Niteliği, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, 2016, s. 268, <http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22407/239831> (Erişim Tarihi: 28.11.2018)

¹⁷⁴ Okuyucu Ergün; “Bilirkişinin bizzat kendisi de resmi belgede maddi sahtecilik suçunu işleyebilir. Örneğin, bilirkişi olarak görevlendirilen üç kişilik heyette yer alan bir bilirkişi, raporu kendisi hazırlayıp diğer ikisinin de imzasını atacak olursa, bu fiili, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede maddi sahtecilik suçunu oluşturur.” Okuyucu Ergün, s. 271, <http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22407/239831> (Erişim Tarihi: 17.12.2018).

¹⁷⁵ Okuyucu Ergün, s. 271-272, <http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22407/239831> (Erişim Tarihi: 17.12.2018); Tanrıver, s. 163, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-56-106> (Erişim Tarihi: 16.12.2018)

¹⁷⁶ Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk: Ceza Hukuku Genel Kısım, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 109.

¹⁷⁷ Gökçen, s. 183.

Bu tanıma göre resmi belgede sahtecilik suçunda, failin hareketinin yöneldiği resmi belgeler ya da resmi belge hükmünde sayılan belgeler suçun konusunu oluşturur. Gerçek resmi bir belgenin tasdikli yani onaylı sureti de inceleme konusu suçun konusunu oluşturabilir.¹⁷⁸ Ancak belgenin sahtecilik suçunun konusu olabilmesi için içeriğinin hukuka ya da ahlaka aykırı olmaması gerekir.¹⁷⁹

Resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belgenin tanımına ve bu belgenin hangi hallerde resmi belge ve resmi belge hükmünde belge sayılacağına TCK'da yer verilmediğini ifade etmiştik. Ancak Yargıtay içtihatları ile hangi belgelerin resmi belge kabul edildiğinden yola çıkarak zaman içinde resmi belge kavramının nelerden oluştuğu belirlenebilmektedir.

Yargıtay'ın resmi belge olarak kabul ettiği belgelere birkaç örnek vermek gerekirse¹⁸⁰: *“araç plakası”*¹⁸¹, *“büyükşehir belediye başkanlığı personel kimlik kartı”*¹⁸², *“derneğin tüzel kişilik kazandığına dair alındı belgesi”*¹⁸³, *“diploma kayıt belgesi”*¹⁸⁴, *“diploma”*¹⁸⁵, *“diplomalarını kaybedenlere mahsus öğrenim belgesi”*¹⁸⁶, *“doğum raporu”*¹⁸⁷, *“encümen karar defteri”*¹⁸⁸, *“evlenme defteri”*¹⁸⁹, *“geçici mezuniyet belgesi”*¹⁹⁰, *“haciz tutanağı”*¹⁹¹, *“İETT bileti”*¹⁹², *“imzalı duruşma tutanakları”*¹⁹³, *“ipotek belgesi”*¹⁹⁴, *“işe giriş (sigortalılık) kaydı”*¹⁹⁵, *“KKTC'ye gidiş gelişi gösterir*

¹⁷⁸ Toroslu, Özel Kısım, s. 232.

¹⁷⁹ Atalan, s. 774.

¹⁸⁰ Daha fazlası için bkz. Gökçen, s. 186 vd.

¹⁸¹ Yarg. 11. CD. 31.05.2018 tarih, 2016/10237 E., 2018/5225 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸² Yarg. 11. CD. 18.09.2017 tarih, 2015/6675 E., 2017/5654 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸³ Yarg. 11. CD. 12.04.2017 tarih, 2016/10904 E., 2017/2767 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁴ Yarg. 11. CD. 16.11.2015 tarih, 2013/25715 E., 2015/30912 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁵ Yarg. 11. CD. 22.03.2012 tarih, 2012/4409 E., 2012/4078 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁶ Yarg. 11. CD. 21.03.2011 tarih, 2010/15694 E., 2011/1594 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁷ Yarg. 6. CD. 12.11.2015 tarih, 2013/28008 E., 2015/44877 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁸ Yarg. 11. CD. 19.04.2016 tarih, 2014/19977 E., 2016/3369 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁸⁹ Yarg. 11. CD. 17.05.2018 tarih, 2016/10137 E., 2018/4751 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹⁰ Yarg. 15. CD. 18.02.2015 tarih, 2013/8323 E., 2015/20963 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹¹ Yarg. 11. CD. 18.04.2018 tarih, 2018/1511 E., 2018/3664 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹² Yarg. 11. CD. 18.12.2012 tarih, 2010/12791 E., 2012/21961 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹³ Yarg. 9. CD. 26.03.2013 tarih, 2012/8283 E., 2013/4894 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹⁴ Yarg. 11. CD. 12.03.2014 tarih, 2012/19527 E., 2014/4540 K., (Uyap İctihat Programı).

¹⁹⁵ Yarg. 11. CD. 04.07.2018 tarih, 2017/11103 E., 2018/6220 K., (Uyap İctihat Programı).

*giriş çıkış formları*¹⁹⁶, *“nüfus cüzdanı”*¹⁹⁷, *“tahsilat fişi”*¹⁹⁸, *“yapı ruhsatı”*¹⁹⁹, *“serbest dolaşıma giriş beyannamesi”*²⁰⁰, *“Sulama Birliği üyesi olduğuna dair belge”*²⁰¹, *“sürücü sertifikası”*²⁰², *“tebligat mazbatası”*²⁰³, *“trafik kaza tespit tutanağı”*²⁰⁴, *“TTK’daki zorunlu unsurları içeren kambiyo senetleri”*²⁰⁵, *“üyelik ve dernek kuruluş bildirimi”*²⁰⁶, *“vekâletname”*²⁰⁷, *“veraset ve intikal vergisi beyannamesi”*²⁰⁸, *“yeşil kart ve sağlık cüzdanı”*²⁰⁹, *“motorlu araç trafik belgesi”*²¹⁰ resmi belge olarak kabul edilmekte ve incelemesini yaptığımız suçun maddi konusunu oluşturmaktadır.

3. Mağdur

Mağdur ile suçun konusu birbirinden farklı terimlerdir. Şöyle ki, mağdur suçun konusunun sahibidir. Örneğin, kasten yaralama suçunun konusu yaralanan kişinin vücudu iken, suçun mağduru ise yaralanandır. Mala zarar verme suçunda ise suçun konusu zarara uğratılan mal iken suçun mağduru zarar gören malın sahibidir.²¹¹

Tüzel kişiler sadece suçtan zarar gören olabilir, suçun mağduru olamazlar. Suçun mağduru ancak gerçek kişiler olabilir.²¹²

Suçun mağduru aynı zamanda suçtan zarar görendir; ancak suçtan zarar gören aynı zamanda suçun mağduru olmayabilir. Suçtan zarar gören, bir suçun işlenmesi ile birlikte

¹⁹⁶ Yarg. 11. CD. 05.07.2018 tarih, 2016/9718 E., 2018/6291 K., (Uyap İçtihat Programı).

¹⁹⁷ Yarg. 11. CD. 15.11.2013 tarih, 2012/256 E., 2013/16950 K., (Uyap İçtihat Programı).

¹⁹⁸ Yarg. 11. CD. 09.07.2015 tarih, 2015/6638 E., 2015/28179 K., (Uyap İçtihat Programı).

¹⁹⁹ Yarg. 11. CD. 15.10.2015 tarih, 2013/18369 E., 2015/29721 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁰ Yarg. 11. CD. 09.07.2018 tarih, 2018/3330 E., 2018/6327 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰¹ Yarg. 11. CD. 23.05.2018 tarih, 2016/4162 E., 2018/4882 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰² Yarg. 11. CD. 17.05.2018 tarih, 2016/1389 E., 2018/4701 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰³ Yarg. 11. CD. 07.11.2012 tarih, 2010/1649 E., 2012/18901 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁴ Yarg. 15. CD. 18.11.2013 tarih, 2013/25046 E., 2013/17631 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁵ Yarg. 11. CD. 02.11.2015 tarih, 2013/24781 E., 2015/30379 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁶ Yarg. 11. CD. 12.04.2017 tarih, 2016/10904 E., 2017/2767 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁷ Yarg. 11. CD. 16.02.2009 tarih, 2008/18634 E., 2009/907 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁸ Yarg. 11. CD. 25.05.2015 tarih, 2013/13275 E., 2015/26485 K., (Uyap İçtihat Programı).

²⁰⁹ Yarg. 11. CD. 06.03.2012 tarih, 2009/15029 E., 2012/2945 K., (Uyap İçtihat Programı).

²¹⁰ Yarg. 15. CD. 16.03.2016 tarih, 2014/14091 E., 2016/2569 K., (Uyap İçtihat Programı).

²¹¹ Özgenç, s. 214.

²¹² Gökçen, s. 182.

doğrudan ya da dolaylı olarak menfaat ya da hakları ihlal olan kişidir. Örneğin, kasten öldürme suçunun mağduru ölen kişidir, mağdurun mirasçıları ise ancak suçtan zarar gören olabilirler.²¹³

Uygulamada mağdur kavramı özellikle Türk Ceza Kanunu'nun 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında önemlidir. Zincirleme suç hükmü her ne kadar bir artırım maddesi gibi görünse de aslında sanık lehine bir indirim maddesidir. Şöyle ki, bir kişiye karşı farklı zamanlarda birden fazla kez aynı suçu işleyen sanığın gerçek içtima gereği işlediği suç sayısınca cezalandırılması gerekir. Ancak zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı haller ayırık olmak üzere, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması ile tek bir cezai yaptırım üzerinden artırım yapılarak kanuna uygun ve sanık lehine bir karar verilmiş olur.

Kanun koyucunun resmi belgede sahtecilik suçunu kamu güvenine karşı işlenen suçlar başlığı altında düzenlemiş olduğunu ifade etmiştik. Bu nedenle resmi belgede sahtecilik suçunda korunan hukuki değer aslında kamu güvenidir. Hal böyleyken ceza hukuku anlamında suçun mağduru da doğal olarak toplumu oluşturan her bir bireydir.²¹⁴

İşte bu noktada Yargıtay Ceza Genel Kurulu da süregelen istikrarlı kararlarında resmi belgede sahtecilik suçunun mağdurunun doğrudan devlet olduğuna, bu suç nedeniyle maddi ya da manevi zarara uğrayan kişinin ise ancak suçtan zarar gören olabileceğine hükmetmiştir.²¹⁵ Dolayısıyla farklı dönemlerde birçok kere sahtecilik suçunu işleyen fail, toplumun her bir bireyine yani kamuya karşı farklı zamanlarda söz konusu suçu işlemiş olacağından TCK'nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinden faydalanabilecektir.²¹⁶

²¹³ Gökçen, s. 182.

²¹⁴ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 691.

²¹⁵ Aksi görüş için bkz. Koca/Üzülmez, "...Resmi belgede sahtecilik topluma karşı işlenen suçlar arasında kamu güvenine karşı işlenen fiilleri oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Buna karşılık, işlenen resmi belgede sahteciliğin sonucu olarak doğrudan doğruya belli bir kişinin veya kişilerin mağduriyeti söz konusu olmuşsa, bu kişilerin de suçun mağduru olduğu kabul edilmelidir..." Koca/Üzülmez, s. 681.

²¹⁶ Yarg. CGK. 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 E., 2014/202 K., "...Mağdurun kim olduğunun belirlenmesinde öncelikle madde metnine bakılmalı, madde metninin yeterli olmadığı durumlarda hükmün konuluş amacı, suçun düzenlendiği yer gibi hususlar birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmalıdır. Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nın, gerekse de 5237 sayılı TCK'nın belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir

4. Fiil

Fiil, insanın icrai veyahut ihmali hareketleri ile dış dünyada değişiklikler meydana getirmesi ile gerçekleşir. Yani insanın iradesi dışında kalan tabiat olayları suç olarak nitelendirilemez. İradi insan davranışları bir şeyi yapmak ve yapmamak olarak karşımıza çıkarken; kanunlarla düzenlemesi yapılan hukuk kuralları ise yasaklar ve emirler olarak karşımıza çıkar.²¹⁷

Toplum düzenini bozucu davranışların yapılmasını kesin olarak yasaklayan hukuk kurallarına aykırı olan iradi davranışlar icrai hareketler olarak isimlendirilir. Örneğin, kanun koyucu TCK'nın 86. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçunda bir başkasını yaralamayı, TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik

düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları göz önünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nın "Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi" başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, "Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir" şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olunacaktır. Öğreti de, belgede sahtecilik fiilinin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde ilgili kişinin de mağdur sayılacağı yönünde bir kısım görüşler olmakla birlikte, çoğunluk itibarıyla, anılan suçların mağdurunun kamu olduğuna ilişkin, "Sahtekârlık suçlarının mağduru daima Devlettir. Bu suçlar dolayısıyla maddi ya da manevi bir zarara uğrayan kimse ise, mağdur olmayıp, 'suçtan zarar gören kişi' sayılır ve böyle bir veya bir kaç kişinin bulunması, suçun hukuki konusunu etkilemez" (Sahir Erman, Ticari Ceza Hukuku Cilt III, Sahtekârlık Suçları, İstanbul 1981, 4. Baskı, s.10), "Resmi evrakta sahtecilik suçları TCK'da topluma karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiş olduğu için bu suç tiplerinin toplumu oluşturan bireylerin tamamına karşı işlenmiş olduğunun kabulü gerekir." (Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, 2012, s. 759) şeklinde görüşler bulunmaktadır. Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Sanıkların kaçak kesim yapmadıkları halde katılanlar Kenan, Ramazan, İbrahim, Şaban ve Şerafettin hakkında 20-25-28-29.07.1999 olmak üzere ayrı ayrı tarihlerde düzenledikleri beş ayrı suç tutanağını aynı gün Cumhuriyet Başsavcılığına vererek, katılanlar hakkında suç duyurusunda bulunmaları şeklinde gerçekleşen somut olayda, katılanlar Kenan, Ramazan, İbrahim, Şaban ve Şerafettin'in kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunun mağduru olmayıp, suçtan zarar gören olmaları, orman muhafaza memuru olan sanıkların farklı tarihlerde düzenledikleri suça konu sahte tutanakları, sorumluluk bölgelerinde "makta dışı" usulsüz kesim yaptırmış olmalarının kontrollerde ortaya çıkması üzerine, kendilerini kurtarmak amacıyla bir suç işleme kararı kapsamında düzenlemiş bulunmaları hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanıklar hakkında hem 765 sayılı TCK hem de 5237 sayılı TCK yönüyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir..." (Uyap İçtihat Programı).

²¹⁷ Gökçen, s. 146.

suçunda ise belgelerde sahtecilik yapmayı açık bir şekilde yasaklamıştır. Hal böyle iken kanun koyucunun yasaklarının aksine davranışlar icrai suçları oluşturur.²¹⁸

İhmali suçlar ise kanunda bir şeyin yapılması yönündeki emre rağmen kanun koyucunun öngörmüş olduğu hareketi yapmamak veya yine kanun koyucu tarafından bir neticeyi engellemekle görevlendirilmiş olan bir kimsenin somut olayda bu neticeyi engellemesi mümkün olmasına rağmen neticeyi engellememesi suretiyle işlenen suçlardır.²¹⁹ Burada dikkat edilmesi gereken husus failin tamamen hareketsiz kalmış olmasının ihmali suçun oluşumu hususunda yeterli olmadığıdır; önemli olan suçun maddi unsurlarında belirlenmiş olan hareketin yerine getirilmemiş olmasıdır.²²⁰

İnsan davranışının sınıflandırılması hususunda doktrinde ve kanun sistematigindeki bir diğer ayrım suçun oluşması için tek fiilin yeterli olması ya da suçun oluşması için kanunda düzenlenen birden fazla fiilin hepsinin gerçekleşmesi gerektiği şeklindedir. Suçun oluşumu için tek bir fiilin yeterli olduğu suç tiplerine tek hareketli suçlar denilmektedir. Örneğin, kasten yaralama suçu tek hareketli suçlardandır. Burada hareketin tekliği denilerek kastedilmek istenen hukuki anlamda tekliktir. Şöyle ki, bir kişiyi öldürmek için tabanca ile birkaç kez ateş edilmesi halinde birden fazla hareketten söz etmek gerekir; ancak hukuki anlamda failin bu eylemi ile tek bir fiili işlediği kabul edilir.²²¹

Kanun koyucu düzenlemiş olduğu bazı suç tiplerinde tek bir fiili yeterli görmeyerek birden fazla fiil göstermiştir. Gösterilen bu fiillerin hepsinin suçun oluşumu için mutlaka gerçekleştirilmesini ister. İşte bu tür suçlara çok hareketli suçlar denilmektedir.²²² Örneğin, yağma suçu çok hareketli suçlardandır. Özel belgede sahtecilik suçu da çok hareketli suçlara örnek olarak verilebilir. Türk Ceza Kanunu'nun 207. maddesinde düzenlenmiş olan özel belgede sahtecilik suçunun oluşumu için belgenin yalnızca sahte

²¹⁸ Gökçen, s. 146.

²¹⁹ Hakeri, s. 138.

²²⁰ Gökçen, s. 147; Hakeri, s. 137.

²²¹ Gökçen, s. 147.

²²² Gökçen, s. 147.

olarak düzenlenmiş olması yeterli değildir. Sahte olarak düzenlenen bu belgenin ayrıca kullanılmış olması da gerekir.

Bazı suç tipleri vardır ki kanun koyucu tarafından birden fazla fiil gösterilmiş ve bunlardan birisinin veya birkaçının icra edilmesi ile suçun oluştuğu belirtilmiştir. Bu tür suçlara seçimlik hareketli veya seçenek hareketli suçlar denilmektedir. Örneğin, resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli suçlardandır. Seçimlik hareketli suçlarda kanun koyucu tarafından gösterilen fiillerden birkaçının gerçekleştirilmiş olması suçun da birden fazla gerçekleştiği anlamına gelmez. Keza burada zincirleme suç hükümleri de uygulama alanı bulmayacak, faile işlemiş olduğu tek suçun cezası verilecektir.²²³

a. Sivil (kamu görevlisi olmayan) kişiler tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu ve seçimlik hareketleri

Sivil kişiler tarafından yani kamu görevlisi sıfatını taşımayan kişilerce gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik eylemleri Türk Ceza Kanunu’nun 204/1. maddesinde “*Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklindeki düzenlenme ile cezai yaptırıma bağlanmıştır.

Bu sahteciliğin faili ancak özel bir kişi olabilir. Kanun koyucu görevi dışında hareket etmiş olan kamu görevlisini de sivil kişi olarak kabul etmektedir. Görevi ile ilgili sahtecilik fiiline bir kamu görevlisinin iştiraki olduğu anda Türk Ceza Kanunu’nun 204/2. maddesinde düzenlenmiş olan kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu oluşur.²²⁴

Kanun koyucu suçun oluşumunu üç seçimlik harekete bağlamıştır. Bunlardan birincisi sahte resmi belge düzenlemek, ikincisi usulüne uygun ve gerçek olarak düzenlenmiş olan resmi belge üzerinde başka kimseleri aldatacak şekilde değişiklik yapmak ve üçüncüsü de sahte olarak düzenlenmiş olan resmi belgeyi kullanmaktır. Bu seçimlik hareketlerden bir veya birkaçının fail tarafından yapılması ile suç tamamlanır.²²⁵

²²³ Hakeri, s. 135; Gökçen, s.148.

²²⁴ Toroslu, Özel Kısım, s. 237.

²²⁵ Gökçen, s. 148.

aa. Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek

TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurunu oluşturan birinci seçimlik fiil resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek fiili, fail tarafından gerçekte var olmayan bir resmi belgenin sanki mevcutmuş gibi düzenlenmesidir.²²⁶

Erman, kanun koyucunun düzenleme olarak ifade ettiği terimin taklit olarak anlaşılması gerektiğini belirtmiş; doktrinde birçok yazar da bu görüşü savunmuştur.²²⁷ Çünkü gerçek resmi bir belgeyi değiştiren bir failde olduğu gibi, gerçekte olmayan durum ve ifadeleri sanki gerçekmiş gibi gösteren fail de sonuç olarak sahte bir belge düzenlemiştir. Bu sebeple sahte resmi belge düzenlemek deyimini daha özel ve dar anlamda, yani taklit olarak anlamak gerekir.²²⁸ Taklit ise resmi evrakın düzenleyeni görünen kişiden farklı, ayrı bir kişi tarafından yeniden düzenlenmesidir.²²⁹ Bu halde taklit, sahte olarak meydana getirilmiş olan belgeden önce gerçek bir belgenin bulunmasını gerektirdiği gibi, yapılan sahtecilik neticesinde söz konusu bu belgenin varlığını aynı şekilde korumuş olmasını da gerekli kılar.²³⁰

Resmi bir belgenin sahte olarak düzenlendiğinin kabulü için söz konusu belgeyi düzenlemeye yetkili makamın unvanı ve şekilleri ile belgeyi imzaya yetkili olan kamu görevlisinin imzasının taklit edilmiş olması gerekir.²³¹ Belgenin düzenleyicisi olarak gösterilen kamu görevlisinin gerçekte olup olmadığı, hayatta olup olmadığı veya tamamen uydurma bir isim olmasının bir önemi yoktur.²³²

²²⁶ Taşdemir, s. 266.

²²⁷ Erman/Özek, s. 383; Tezcan/Erdem/Önok, s. 854; Toroslu, Özel Kısım, s. 237; Soyaslan, s. 510; Taşdemir, s. 267; Salihoğlu, Hadi/Parlar, Ali: Parada Mühürde Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı, Aristo Yayınevi, İstanbul 2018, s.100; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 826, Aksi görüş için bkz. Güngör, s. 82 vd. "...Hâlbuki sahteciliğin mutlaka sahte olmayan bir belgenin taklit edilmesi suretiyle meydana getirilmiş olması gerekmez. Zira kanunda belgenin sahte olarak düzenlenmesini taklit ile sınırlandıran bir hüküm yer almamaktadır..."; Gökçen, s. 149.

²²⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 383.

²²⁹ Gökçen, s. 149.

²³⁰ Erman Sahtekârlık Suçları, s. 383.

²³¹ Yüksektepe, s. 307; ayrıca sahte olarak düzenlenen (taklit edilen) belgenin iğfal kabiliyetinin yani aldatıcılık kabiliyetinin de bulunması gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Aldatma Kabiliyeti" konusu.

²³² Tezcan/Erdem/Önok, s. 854.

Resmi belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmiş olması şart değildir. Kısmen de olsa resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi halinde de sahtecilik suçu oluşur. Tamamen sahte belge düzenlenmesi gerçekten mevcut olan bir belgenin taklidi şeklinde olabileceği gibi belgenin kimliğini yanlış göstermek şeklinde de olabilir. Kısmen sahte belge düzenlenmesinde gerçeğe ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş olan belgenin tamamına dokunmadan sahte hükümler eklenmekte, yani sahte oluşturulan kısım belgeye eklenmektedir.²³³ Örneğin, gerçek olarak düzenlenmiş bir belgeye taklit suretiyle imza atılması ya da kambiyo senetleri üzerindeki tarihin gerçeğe aykırı olarak sonradan düzenlenmesi halinde kısmi sahtecilik söz konusu olur.²³⁴ Eğer fail henüz esas belgeyi düzenlerken buna gerçeğe ilgisi olmayan hükümler eklerse kısmi taklitten bahsedilemez. Kısmi taklitten bahsedebilmek için resmi belge usulüne ve gerçeğe uygun bir şekilde düzenlendikten sonra bu belgeye gerçeğe ilgisi olmayan hükümlerin eklenmesi lazımdır. Ayrıca kısmi taklitte gerçek ve usulüne uygun olan bölüm olduğu gibi bırakılmış olduğundan, resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek seçimlik hareketinden ayrılmaktadır.²³⁵

Resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi ile suç oluşur. Suçun oluşumu için ayrıca üretilen sahte resmi belgenin kullanılmasına gerek yoktur. Bu halde Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesinde resmi belgenin düzenlenmesi ve kullanılması ayrı ayrı seçimlik hareket olarak kabul edilmiş ve birinin dahi icra edilmesi halinde suçun maddi unsurları yönünden oluşacağı kabul edilmiştir.

Aldatma kabiliyeti kanunun lafzından yola çıkarak sadece resmi belgeyi değiştirme fiili yönünden değil, resmi belgeyi sahte olarak düzenleme (taklit etme) fiili yönünden de aranacaktır. Yani kısmen veyahut tamamen sahte olarak düzenlenen resmi belgenin aldatma yeteneğine de sahip olması şarttır. Kanun koyucunun 'bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak biçimde sahte olarak düzenlemek' şeklinde ayrıca bir düzenlemede bulunmamış olması aldatıcılık unsurunun aranmayacağı sonucuna ulaştırmaz. Zaten aldatma sahteciliğin doğasında vardır. Bu nedenle madde metninde 'sahte' kelimesinin

²³³ Erman/Özek, s. 409.

²³⁴ Şan, s. 97.

²³⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 385.

mevcut olması yeterlidir ve aldatıcılık unsuru seçimlik hareketlerin hepsi yönünden aranacaktır.²³⁶

Madde gerekçesinde de “...sahtecilikten söz edebilmek için düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir...” şeklinde ifade edilerek aldatıcılık unsurunun seçimlik hareketlerin tamamı yönünden aranması gerektiği açıkça vurgulanmıştır.

bb. Resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek

TCK’nın 204/1. maddesinde düzenlenen ve suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik fiillerden ikincisi de resmi bir belgeyi başkalarını aldatabilecek nitelikte değiştirmektir. Bu seçimlik fiil mülga olan 765 sayılı Kanunun 339. maddesinde hakiki bir varakayı (belgeyi) ‘tağyir’ ve ‘tahrif’ etmek şeklinde düzenlenmiştir.

Türk Dil Kurumu’na göre ‘tağyir²³⁷’ bozma, başkalaştırma ve değiştirme anlamına gelirken, ‘tahrif²³⁸’ ise değiştirme, bir şeyin aslını bozma ve kalem oynatma anlamına gelmektedir.

Hukuki sonuçlarında fark olacak şekilde veya delil niteliğine etki edecek biçimde resmi bir belge üzerinde değişiklik yapılmış olması ve bu değişikliğin aldatma kabiliyetinin bulunması halinde fail veya failer tarafından suç işlenmiş olur.²³⁹

Resmi belgeyi değiştirmek seçimlik hareketi, resmi belgenin hukuki sonuç doğuran kısımlarının üzerinde kazıma, silme veya kimyasal yöntemlerle metne ekleme yapma ya da metinden çıkarma işlemi yapılarak gerçekleştirilebilir.²⁴⁰ Yine belgedeki yazı dışındaki unsurlarda da değişiklik yapılması durumunda mesela kimlikteki fotoğrafın ya da imzalı pulun değiştirilmesi halinde seçimlik hareket icra edilmiş olur.²⁴¹

²³⁶ Gökcen, s. 153-154.

²³⁷ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 15.08.2018).

²³⁸ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 15.08.2018).

²³⁹ Yüksektepe, s. 308.

²⁴⁰ Taşdemir, s. 270.

²⁴¹ Atalan, s. 774.

Bu tanımlamalardan sonra değiştirmek seçimlik fiili en kısa ve öz hali ile düzenleyicisi tarafından belge tamam edildikten sonra yapılacak her türlü değişiklik olarak ifade edilebilir.²⁴² Buradaki amaç, değişiklikle getirilmeye çalışılan içeriğe belgenin düzenlenme anından itibaren sahip olduğu fikrinin uyandırılmaya çalışılmasıdır. Yani fail belgenin delil yönünü değiştirme amacı güder.²⁴³

Burada dikkat edilmesi gereken husus gerçekten var olan resmi bir belgeyi başkalarını aldatacak surette değiştirebilmek için hiç kuşkusuz önceden oluşturulmuş gerçek ve resmi belge niteliğinde bir belgeye ihtiyaç duyulmasıdır. Bu husus bir ön şart olup, eğer böyle bir belge mevcut değilse veya mevcut olup da resmi belge niteliğine haiz değilse pekâlâ bu seçimlik hareket oluşmayacaktır.²⁴⁴

Kanun koyucunun belirttiği anlamda bir değiştirme işleminden söz edilebilmesi için resmi belgede bulunan metin üzerinde sahteciliğin gerçekleştirilmiş olması ve belgenin anlamını değiştirmesi şarttır.²⁴⁵ Bunun dışında belgenin altına veya arkasına değişiklik yapılması durumunda artık değiştirmeden bahsedilemez; olsa olsa kısmen sahte belge düzenlemek seçimlik fiilden bahsedilebilir.²⁴⁶ Eğer metin içinde yapılmış olan değişiklik, belgenin anlamının değişmesi yerine anlamın gizlenmesine veya belgenin kullanılamayacak duruma gelmesine neden olmuş ise artık değişiklik değil gerçek bir belgenin yok edilmesi, gizlenmesi veya bozulması suçu söz konusu olacaktır.²⁴⁷ Değiştirme fiili yapıldığı anda suç tamamlanır; belgenin kullanılıp kullanılmadığına, yarar sağlanıp sağlanmadığına yahut başka bir kişiye zarar verip vermediğine bakılmaz.

TTK'nın 676/1. maddesine göre usulüne uygun olarak düzenlenmiş kambiyo senetlerinde bedel isteğe göre hem yazı ile hem de rakam ile gösterilebilir. Ancak yazı ve rakamla gösterilen değerler arasında bir çelişki vuku bulmuş ise yazı ile gösterilen bedele üstünlük tanınır. Örneğin, bir kişi senetteki bedeli rakam ile doldurup poliçe ya da bono vermiş ise ve fail yazı ile doldurulması gereken alanı keşidecinin yazdığı rakamdan farklı

²⁴² Toroslu, Özel Kısım, s. 235.

²⁴³ Koca/Üzülmez, s. 689.

²⁴⁴ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 386; Taşdemir, s. 270.

²⁴⁵ Gökçen, s. 165.

²⁴⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 388.

²⁴⁷ Gökçen, s. 165.

olarak anlaşma dışı bir şekilde doldurursa yine diğer koşulların da varlığı halinde resmi belgede sahtecilik suçunun değiştirme seçimlik hareketi oluşur.²⁴⁸ Ancak yazı ile doldurulmuş halde teslim edilen kambiyo senedinde fail tarafından anlaşmaya aykırı olarak bir bedel rakam ile eklenmiş ise bunun faydasız sahtecilik kapsamında kalacağı kanaatindeyim. Şöyle ki, TTK'nın açık hükmü çerçevesinde yazı ile yazılan kısım hüküm doğuracağından fail tarafından yapılan rakam eklemesinin herhangi bir hükmü söz konusu olmayacaktır. Aynı şekilde keşideci tarafından hem rakam hem yazı ile yazılan bedel kısmının yalnızca rakam kısmında değişiklik yapılması faydasız sahtecilik kapsamında değerlendirilmelidir.

Fail kamu görevlisi olsa dahi eğer söz konusu resmi belgeyi düzenleme yetkisine haiz değil ise sivil kişi olan failden hiçbir farkı olmayacaktır. Böyle bir durumda failin yine TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerin yani kamu görevlisi olmayan kişileri resmi belgede sahteciliği söz konusu olur.²⁴⁹

cc. Sahte resmi belgeyi kullanmak

TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurunu oluşturan üçüncü ve son seçimlik fiil sahte meydana getirilmiş resmi bir belgeyi kullanmadır.²⁵⁰

²⁴⁸ Yarg. 15. CD. 09.10.2017 tarih, 2017/1693 E., 2017/19713 K., “Katılanın sanığa ait iş yerinde çalışmaya başladığı ve bu iş yerinde tüp ve su dağıtım işi yaptığı, işe girerken de iş yerinde oluşacak herhangi bir zarar ve ziyan olması halinde sorumlu olacağına dair sözleşme imzaladığı, aradan bir ay geçtikten sonra mal sayımında 659 TL açık olduğu gerekçesi ile sanığın katılana 659 TL bedelli senet imzalattığı ancak senedin yazıyla olan kısmının boş bırakıldığı, katılandan bu şekilde alınan 659 TL bedelli senedin yazı ile olan kısmının “binaltıyüzellidokuz” TL olarak doldurulduğu ve Denizli 5. İcra Müdürlüğünün 2011/4713 esas sayılı dosyası üzerinde kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibe konulduğu, katılanın itirazı üzerine icra takibinin durdurulmasına karar verildiği, söz konusu senet üzerinde yapılan kriminal incelemede, senedin ön yüzündeki rakamla #659,00#, 10/10/2011, Bekir Çoban, 01/10/2011 ve TC numarası ile iki adet borçlu imzasının aynı mürekkepli kalemle yazılmış olduğu ve bu yazı ve rakamların katılanın eli ürünü olduğu, senedin ön yüzündeki yazı ile yazılan “binaltıyüzellidokuz” ibareli yazının ise farklı bir kalemle yazılmış olduğunun ancak sanığa ve katılana ait olmadığı belirtilmesi, sanığın bu şekilde tahrifat yapılmış senedi icra takibine koyarak nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddia olunan olayda, 1-Sanık hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan verilen mahkumiyet hükmüne yönelik, sanık müdafî tarafından yapılan temyiz başvurusunun incelenmesinde; Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, sanık müdafinin verilen kararın yasalara ve hakkaniyete aykırı olduğuna dair yerinde görülmeiyen temyiz itirazlarının reddiyle, verilen mahkumiyet hükmünün ONANMASINA,” (Uyap İctihat Programı).

²⁴⁹ Taşdemir, s. 269; Gökçen, s. 300; Tezcan/Erdem/Önok, s. 853; Soyaslan, s. 508.

²⁵⁰ Güngör, sahte belgeyi kullanmanın ayrı bir suç olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. “Yürürlükteki kanunda sahte belgenin kullanılmasına ilişkin bağımsız bir hüküm bulunmamakta, bu husus resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarını düzenleyen hükümler içinde yer almaktadır. Böylece sahte

Kanun koyucunun ifade ettiği anlamda kullanma, sahte olarak düzenlenmiş veya değiştirilmiş olan resmi belgenin sahteliğini bilen fail tarafından belgenin oluşturuluş amacına uygun olarak ilgili bir makama veya kişiye ibraz edilmesi ve işleme konulmasıdır.²⁵¹ Failin sahte belgeyi düzenlememiş olması ya da gerçek resmi bir belgede başkalarını aldatacak şekilde değişiklik yapmamış olması önemli değildir. Fail tarafından sahteliği bilinen resmi belgenin kullanımı suçun tamamlanması için yeterlidir.²⁵²

Resmi belgenin sahtesinin düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgede değişiklik yapılması seçimlik hareketlerinden birinin gerçekteştirilmesi ile suçun tamamlanacağını belirtmiştik. Ayrıca sahte belgenin kullanılması suçun oluşumu açısından gerekli değildir. Fail hem sahte resmi belgeyi düzenleyip hem de kullanırsa tek bir sahtecilik suçundan bahsedilir.²⁵³ Örneğin, uygulamada sıkça rastlanılan sahte nüfus cüzdanı düzenlenmesi ve kredi başvurusu için bankaya ibraz edilmesi halinde iki seçimlik fiili birlikte icra eden fail tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılır. Failin sahte belgeyi kullanmaktan cezalandırılabilmesi için banka kredisinin kendisine verilmesine gerek yoktur. Fail Sahte nüfus cüzdanını kredi çekmek için bankaya ibraz ettiği anda söz konusu suç tamamlanır.

Sahte belgeyi kullanmak yalnızca ibraz ile gerçekteşmez. Fail tarafından sahte belgenin ulaşılabilir hale getirilmesi yeterlidir. Yani kullanma neticesinde bir başka kişinin belgeyi görmüş olması şart değildir. Örneğin, araca sahte plaka takılmasıyla birlikte sahtelik başka kimselerce görünebilir hale getirilmiştir ve araçta plaka takılı olduğu sürece kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu kesintisiz suç olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵⁴

belgenin kullanılması suçu ancak resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarının ürünü olan belgelerle sınırlı tutulmuş olmaktadır. Bu durumda örneğin ağığa imzanın kötüye kullanılması suretiyle doldurulan bir kâğıdı bu suça iştirak etmeksizin kullanan kişinin fiili cezalandırma imkânı bulunmamaktadır. Bunun makul bir gerekçesini bulmak ise zordur.” Güngör, s. 88.

²⁵¹ Yüksektepe, s. 308.

²⁵² Gökçen, s. 148.

²⁵³ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 688-689.

²⁵⁴ Koca/Üzölmez, s. 690-691.

Sahte belge hangi iddiayı desteklemesi veya hangi olaya delil olması için düzenlenmişse o amaç için kullanılmış olmalıdır. Çünkü kullanmadan maksat ispat araçlarını tehlikeye düşüren bir davranıştır.²⁵⁵

b. Kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu ve seçimlik hareketleri

Kanun koyucu kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemekle yetkili olduğu belgeler üzerinde sahtecilik yapmasını ayrı bir suç tipi olarak Türk Ceza Kanunu’nun 204/2. maddesinde “*Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde düzenlemiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun mağdurunun kamu olduğunu dolayısıyla korunan hukuki değer de kamu güveni olduğunu açıklamıştık.²⁵⁶ Kanaatimizce kanun koyucu, failin kamu görevlisi olması ve bu fail tarafından yapılmış olan sahteciliğin daha vahim sonuçları olacağını öngörerek sivil kişilerin işlemiş olduğu suç tipine göre cezai müeyyideyi arttırma ihtiyacı duymuştur.

Bu suç tipinin birinci fıkrada tanımlanan sivil kişiler yani kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçundan farkı yalnızca failin kamu görevlisi olup olmadığı noktasında değildir. Ayrıca suçun konusu olarak ifade ettiğimiz belgenin kamu görevlisi fail tarafından düzenlenebilecek bir resmi belge olması gerekir. Yani kamu görevlisinin bu belgenin düzenlenmesi hususunda yetkilendirilmiş olması aranır.²⁵⁷

Resmi belgede sahtecilik suçunun faili kamu görevlisi olmasına rağmen, failin suçun konusu olan belgeyi düzenleme yetkisi yok ise TCK’nın 204/1. maddesinde düzenlenen suç oluşur.²⁵⁸

²⁵⁵ Erman/Özek, s. 526; Güngör, s. 87.

²⁵⁶ Bkz. “Mağdur” konusu.

²⁵⁷ Salihoğlu/Parlar, s. 103.

²⁵⁸ Yarg. 11. CD. 20.06.2018 tarih, 2017/15671 E., 2018/5646 K., “...Memurun resmi belgede sahteciliği suçunun oluşabilmesi için, düzenlenen sahte belgenin memurun görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu

Türk Ceza Kanunu'nun 204/2. maddesinde kanun koyucu dört seçimlik hareket ile bu suçun işlenebileceğini belirtmiştir. Buna göre kamu görevlisi olan failin görevi gereği düzenleme yetkisine sahip olduğu belgeyi sahte olarak düzenlemesi, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatabilecek şekilde değiştirmesi, gerçeğe aykırı belge düzenlemesi ya da sahte resmi belgeyi kullanması hareketlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmesi halinde söz konusu suç oluşacaktır.

Bu suçun maddi unsuru olan hareketler, birinci fıkradaki suçu oluşturan seçimlik hareketlerin üzerine yalnızca bir ekleme yapılarak yani kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi seçimlik hareketi eklenerek oluşturulmuştur. Bu nedenle sivil kişilerin yani kamu görevlisi olmayan kişilerin resmi belgede sahteciliğinin maddi unsurlarına ilişkin açıklamalarımız bu suç tipi için de geçerlidir.²⁵⁹ Aşağıda bu suç yönünden önem arz eden hususlara değinmeye çalışacağız.

aa. Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek

Failin kamu görevlisi olduğu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunda ilk seçimlik hareket resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Resmi bir belgeyi sahte olarak düzenlemekten taklit etmenin anlaşılması gerektiğini açıklamıştık.²⁶⁰

Resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi seçimlik hareketinde üzerinde durulması gereken husus, bu seçimlik harekette belgenin düzenleyicisi olarak farklı bir kişinin

bir belge olmasının gerekli olduğu, Şırnak Emniyet Müdürlüğü Pasaport Şube Müdürlüğünde polis olarak görev yapan sanıklar M. A. ve H. D.'nin, pasaport yenilemek veya süresini uzatmak için müracaat eden mağdurlara ait pasaportların üzerine hayali makbuz tarih ve sayısı yazarak, kurum yetkilisi adına sahte imza atmak suretiyle sahtecilik suçunu işledikleri iddiası ile açılan davalarda, sanıkların pasaportlara hayali makbuz numaraları yazıp kendilerine verilen şifre ile bilgi girişleri yaptıkları belirlenmiş ise de; suça konu pasaportları, kurum yetkilileri olan emniyet müdürleri veya vekilleri yerine sahte olarak imzaladıkları, bu kısımları imzalama görev ve yetkileri olmadığı, böylece görevleri gereği düzenlemeye yetkili olmadıkları suça konu pasaportlara sahte bilgi girişi yapmak şeklinde gerçekleşen eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 204/1 maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin, sanıklar hakkında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan mahkumiyetlerine hükmolunması..." (Uyap İçtihat Programı).

²⁵⁹ Salihoğlu/Parlar, s. 103.

²⁶⁰ Erman/Özek, s. 383; Tezcan/Erdem/Önok, s. 854; Toroslu, Özel Kısım, s. 237; Soyaslan, s. 510; Taşdemir, s. 267; Salihoğlu/Parlar, s.100; Aksi görüş için bkz. Güngör, s. 82 vd. "...*Hâlbuki sahteciliğin mutlaka sahte olmayan bir belgenin taklit edilmesi suretiyle meydana getirilmiş olması gerekmez. Zira kanunda belgenin sahte olarak düzenlenmesini taklit ile sınırlandıran bir hüküm yer almamaktadır...*"; Gökçen, s. 149.

gösterilmiş olmasıdır. Şöyle ki, fail belgenin yalnızca içeriğinde sahtecilik yapmış yani doğru olmayan bir olayı belgelendirmiş ancak belgede düzenleyen olarak kendisini gösteriyor ise artık gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi söz konusu olacaktır.²⁶¹

Fail kendisinin düzenlemeye yetkili olduğu bir belge üzerinde sahtecilik yapma fikrine bürünmüş ise bunu başkasının adına yapması doktrinde faydasız görülmüştür. Mamafih, fail bu sefer düzenlemiş olduğu belgenin içeriğinde sahtecilik yapar da düzenleyen olarak bizzat kendisini gösterir yani taklit yapmaz ise yukarıda ifade ettiğimiz gibi gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketini icra etmiş olur. Bu sebeple söz konusu seçimlik hareketin kamu görevlisinin sahteciliği suçunda uygulanabilirliği pek mümkün değildir.²⁶²

Demirel, görevi gereği suç konusu resmi belgeyi düzenlemeye yetkili olan kamu görevlisinin seçimlik hareketlerden sahte belge düzenleme eylemini hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceğini savunmuştur. Gerçekten de her ne kadar kanun koyucu kanuni tarife “görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi” şeklinde başlamış ise de, kamu görevlisinin tasarrufu altında bulunan kendisinin düzenleyebileceği bir belgeyi taklit yoluyla düzenlemesi düşünülemez. En azından belgenin şeklen sahte olması imkânsızdır. Ancak tabi ki de içeriğinin sahteliğinden bahsedilebilecektir.²⁶³

Bu seçimlik hareketin uygulamada nasıl karşımıza çıkacağına örnek vermek gerekirse, belgenin düzenlenmesi yetkisinin birden çok kamu görevlisine verilmiş olması halinde yetkili failin yetkili diğer kamu görevlisi adına sahte belge düzenlemesi ya da birden fazla kamu görevlisinin imzası ile oluşturulabilecek bir belgenin imza atmaya yetkili fail tarafından kendi imzasının atılması ve fakat diğer kamu görevlilerinin imzasının taklit edilmesi halinde söz konusu seçimlik hareketin icra edildiği söylenebilecektir. Mesela noter kanuna uygun olarak başkâtibine imza yetkisi verir,

²⁶¹ Toroslu, Özel Kısım, s. 238.

²⁶² Erman/Özek, s. 408; Gökçen, s. 304-305; Koca/Üzülmez, s. 688, “Kamu görevlisinin, resmi bir belgeyi kendi isim ve imzasını koymadan düzenlediği hallerde, belgenin belli bir kişiye izafe edilebilir olmaması nedeniyle, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenen bir belgenin varlığından bahsedilemez. Dolayısıyla bu tür sahteciliklerin doğrudan 204. maddenin 1. fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir.”

²⁶³ Demirel, 41-42. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

başkâtip de bu imza yetkisine dayanarak esasen kendisinin de düzenleyebileceği bir belgeyi notere ait imzayı taklit ederek düzenler ise söz konusu seçimlik hareket uygulama alanı bulur.²⁶⁴

Kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunda aynı sivil kişilerin belgede sahteciliği suçunda olduğu gibi kısmen ve tamamen sahte olarak belge düzenlenebilir. Tamamen sahte belgenin düzenlenmesi halinde aslında olmayan bir belge sanki varmış gibi sahte olarak düzenlenmesi kastediliyorken, kısmen sahte belge düzenlenmesi halinde ise sahil olarak oluşturulmuş belgeye daha sonradan eklemeler yapılarak belgenin sahte hale getirilmesi kastedilmiştir.²⁶⁵

Belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi halinde kamu görevlisi sahil belgeye düzenleme anında sahte eklemeler yapar ise TCK'nın 204/2. maddesinde sayılan diğér bir seçimlik hareket olan gerçeğè aykırı belge düzenlemek fiilini icra etmiş olur. Bu nedenle kısmen sahte belge düzenlemek seçimlik hareketinde öncelikle sahil belge usulüne uygun ve doğru bir şekilde oluşturulmuş olmalı, sonrasında sahte ilaveler yapılması ile belge sahte hale getirilmiş olmalıdır. Örneğın, noter re'sen borç senedi düzenler ve usule uygun sahil düzenlenmiş bu borç senedine sonrasında borcun ödendiğine ilişkin şerh verir ise kısmen sahte resmi belge düzenlemek hali oluşur.²⁶⁶

bb. Resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değıştirmek

Failin kamu görevlisi olduğu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun ikinci seçimlik hareketi resmi bir belgeyi başkalarını aldatacak biçimde değıştirmektir.

Belgenin hukuki sonuçlarında farklılıklar meydana getirecek veya belgenin delil niteliğine etki edecek biçimde resmi belge üzerinde değışiklikler yapılmış olması halinde fail veya failler tarafından suç işlenmiş olur. Ayrıca yapılan değışikliklerin aldatma kabiliyetlerinin de bulunması gerekir.²⁶⁷ Sivil kişilerin resmi belgede sahteciliği konusunda ifade ettiğimiz üzere burada da bütün unsurlarına haiz sahil bir belgenin

²⁶⁴ Gökçen, s. 305-306.

²⁶⁵ Erman/Özek, s. 408-409.

²⁶⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 385.

²⁶⁷ Yüksektepe, s. 308.

varlığı şarttır. Ayrıca daha önce üzerinde sahtecilik yapılmış olan yani zaten sahte oluşturulmuş belgede yapılan değiştirme fiilleri suç oluşturmaz. Çünkü kanun sahte olan belgeyi korumaz.²⁶⁸

Belgeyi değiştirme seçimlik hareketi belgenin hukuki etkisi olan kısımlarının üzerinde silme, kimya teknikleri kullanılarak metne ekleme yapma ya da metinden çıkarma veya kazıma işlemleri yapılarak gerçekleştirilebilir.²⁶⁹

Resmi belgeyi düzenleme ile yetkilendirilmiş kamu görevlisinin söz konusu belge üzerinde değişiklik yapma suçunun faili olabilmesi için düzenlediği belge üzerinde değişiklik yapma yetkisine haiz olmaması gerekir.²⁷⁰ Çünkü böyle bir değişiklik yapma yetkisi verilmiş kamu görevlisi değişiklik yapmakla usule uygun ve doğru bir belge oluşturmuş olur.

Erman'a göre resmi evrakı düzenleme yetkisine sahip bir kişinin evrak üzerinde bazı düzeltmeler yapma hakkı vardır; ancak bu hak henüz işlem bitmeden mümkün olabilecek, işlem bittikten sonra fark edilmiş olan kısımlarda değişiklik yapma yetkisi bulunmayacaktır. Böyle bir değişiklik yapılmış ise değişikliğin niteliğine bakılması gerekir. Belgenin esaslı bölümlerinde değişiklik yapılamaz. Ancak belge üzerinde ilk bakışta anlaşılabilecek bir maddi hatanın düzeltilmesi suçun oluşumunu engeller ve hatta suçun manevi unsuru olan failin kastının olup olmadığı da tartışma konusu yapılabilir. Örneğin, açık ve bariz dökümü yapılmış bir toplama işleminde ilk bakışta anlaşılabilen hesap hatasının düzeltilmesi bu suçun seçimlik hareketi olan değişiklik yapma fiilini meydana getirmez. Ancak zabıt kâtibinin şahit beyanını zapta geçirirken 5.000 TL olarak beyan edilen sayıyı 500 TL olarak geçirmesi tutanakta ilk bakışta anlaşılabilecek bir maddi hata olarak kabul edilemez ve ileride hatanın fark edilmesiyle düzeltilmesi adına yapılan değişiklik de söz konusu suçu oluşturur.²⁷¹

Maddi hata resmi sicil veya deftere yapılacak bir kayıt ise ve kayıt yapıldıktan sonra fark edilmiş ise kamu görevlisinin kendiliğinden bu kaydı düzeltmesi mümkün değildir.

²⁶⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 386.

²⁶⁹ Taşdemir, s. 270.

²⁷⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s. 854.

²⁷¹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 387.

Kanunun yol gösterdiği şekilde düzeltme işlemi yapılması gerekir.²⁷² Örneğin ülkemizde bilgisayarların kullanılmadığı dönemlerde nüfus müdürlüklerince isim ve soy isimler açık ve bariz bir şekilde hatalar yapılarak nüfus kayıtlarına geçirildiğinde bu hatalar nüfus müdürlüklerince giderilemiyor, mahkemeler yoluyla bu hataların düzeltilmesi sağlanıyordu.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse değiştirme fiilinin icrası ile suç tamamlanmış olur. Belgenin kullanılıp kullanılmadığına, belge ile herhangi bir yarar sağlanıp sağlanmadığına veyahut başka bir kişiye zarar verilip verilmediğine bakılmaz.

cc. Sahte resmi belgeyi kullanmak

Failin kamu görevlisi olduğu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun üçüncü seçimlik hareketi sahte resmi bir belgeyi kullanmaktır.²⁷³

Daha önce ifade ettiğimiz üzere kullanma, sahte olarak düzenlenmiş veya değiştirilmiş resmi belgenin, sahteliğini bilen fail tarafından belgenin oluşturuluş amacına uygun olarak ilgili bir makama veya kişiye ibraz edilmesi ve işleme konulmasıdır.²⁷⁴ Failin sahte belgeyi düzenleyen kişi olup olmadığının bir önemi bulunmamakta, fail tarafından sahteliği hususunda bilgi sahibi olunan resmi belgenin kullanımı ile suç tamamlanmaktadır. Sahte resmi bir belge düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgede değişiklik yapılması ya da sahte resmi belgenin kullanılması seçimlik hareketlerinden birinin dahi yapılması ile suç tamamlanır. Ancak birden fazla seçimlik fiil gerçekleştirilse dahi tek bir suçtan söz edilir. Yani fail hem sahte bir resmi belge üretir hem de bu belgeyi kullanırsa tek sahtecilik suçundan bahsedilir.²⁷⁵

²⁷² Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 387.

²⁷³ Güngör, sahte belgeyi kullanmanın ayrı bir suç olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Güngör, s. 88. “Yürürlükteki kanunda sahte belgenin kullanılmasına ilişkin bağımsız bir hüküm bulunmamakta, bu husus resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarını düzenleyen hükümler içinde yer almaktadır. Böylece sahte belgenin kullanılması suçu ancak resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarının ürünü olan belgelerle sınırlı tutulmuş olmaktadır. Bu durumda örneğin açığa imzanın kötüye kullanılması suretiyle doldurulan bir kâğıdı bu suça iştirak etmeksizin kullanan kişinin fiili cezalandırma imkânı bulunmamaktadır. Bunun makul bir gerekçesini bulmak ise zordur.”

²⁷⁴ Yüksektepe, s. 308.

²⁷⁵ Gökcen, s. 148.

Fail sahte belgeyi ibraz ederek kullanabilir ancak kullanmak sadece bu şekilde olmaz. Belgenin ulaşılabilir hale getirilmesi de yeterlidir. Yani bir başka kimsenin belgeyi görmüş olması ya da belgenin belirli bir kişiyi yanıltmak için üretilmiş olması zorunlu değildir. Örneğin, sahte avukatlık ruhsatı ile avukatlık yapan fail sahteliği alenileştirmiş ve avukatlık mesleğine devam ettikçe kullanmak seçimlik hareketi ile resmi belgede sahtecilik suçunu kesintisiz olarak işlemektedir.²⁷⁶

Sahte belge hangi iddiayı desteklemesi veya hangi olaya delil olması için düzenlenmişse o amaç için kullanılmış olmalıdır. Çünkü kullanmadan maksat ispat araçlarını tehlikeye düşüren bir davranıştır.²⁷⁷

dd. Gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek

Failin kamu görevlisi olduğu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunun dördüncü seçimlik hareketi gerçeğe aykırı belge düzenlemektir. Bu seçimlik hareket kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçundan farklı kılan tek seçimlik harekettir.

Kanun koyucunun düzenlemesine bakılarak gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek seçimlik hareketinin ancak bir kamu görevlisi olan fail tarafından icra edilebileceği açıkça anlaşılabilir. Çünkü resmi belgeyi düzenleme yetkisi kamu görevlisinde olduğuna göre bu seçimlik hareket doğal olarak yalnızca kamu görevlisi tarafından işlenebilir.²⁷⁸

Doktrinde diğer seçimlik hareketlerden sahte belge düzenlemek ve değiştirmek fiillerine maddi sahtecilik, bu seçimlik harekete ise fikri sahtecilik ya da içerik sahteciliği de denilmektedir.²⁷⁹

Bu ayrımlara açıklık getirmek için öncelikle fikri ve maddi sahtecilik terimlerini açıklamak gerekir. Maddi sahtecilik terimi ile belgenin maddi varlığında sahtecilik yapılması anlatılır. Örnek ile açıklamak gerekirse uydurma bir vasiyetname düzenlenmesi maddi sahteciliktir. Fikri sahtecilik ise belgenin fikri içeriği yani özü yönünden

²⁷⁶ Koca/Üzülmüş, s. 690-691.

²⁷⁷ Erman/Özek, s. 526; Güngör, s. 87.

²⁷⁸ Şan, s. 115.

²⁷⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 856; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 829; Soyaslan, s. 504; Toroslu, Özel Kısım, s. 234; Güngör, 74 vd.

değişikliğe uğratılmasıdır. Örneğin, noterin bir belge düzenlemesi sırasında taraf iradelerini veya beyanlarını farklı yansıtmaları fikri sahteciliktir.²⁸⁰

Maddi sahtecilikte belge üzerinde yapılan sahteciliklerin tespiti adli ve grafolojik incelemeler sayesinde mümkün iken, fikri sahteciliğin tespiti bu yöntemlerle yapılamaz. Çünkü fikri sahtecilik konusu belgede yazının veya imzanın değil içeriğin doğrulanması gerekir.²⁸¹

Bu bilgiler ışığında doktrinde bazı yazarların resmi belgede sahtecilik suçunun maddi unsurlarını incelerken fikri ve maddi sahtecilik olarak bir ayrıma gittiklerini söyleyebiliriz.²⁸² 765 sayılı Türk Ceza Kanunumuzun da düzenlemesi bu görüş ile aynı doğrultuda yapılmıştır. Bazı yazarlar ise maddi-fikri sahtecilik ayrımının gereksiz ve faydasız olduğunu ileri sürmüşlerdir.²⁸³ 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunumuz bu görüşü benimseyerek gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiilini ayrı bir suç olarak değil, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun seçimlik fiillerinden biri olarak nitelendirmiştir.

Maddi ve fikri sahtecilik ayrımını destekleyen yazarlar sahte deyiminin sahih olmayan ve doğru olmayan olarak iki anlamının bulunduğunu, bu iki anlamın da aslında birbirinden farklı olduğunu, bir belge sahih değilse yani düzenleyen ile düzenleyen görünen kimse ve kurumların farklı olması ya da belge üzerinde değişiklik yapılmış olması halinde maddi sahteciliğin vücut bulacağını; ancak sahih olan belgenin yani sahtecilik ile düzenlenmemiş veya değiştirilmemiş olan belgenin doğru olmayan ifade ve durumlar içermesi halinde fikri sahteciliğin söz konusu olacağını savunmuşlardır.²⁸⁴

²⁸⁰ Toroslu, Özel Kısım, s. 234-235; Erem/Toroslu, “Maddi sahtekârlıkta evrakın maddi varlığında değişiklik yapılmıştır, hâlbuki fikri sahtekârlıkta (bir noterin kendisine yapılan beyanı kasten başka şekilde yazması gibi) evrakın fikri muhtevası değiştirilmiştir. Memurun huzurunda cereyan etmemiş olan bir muameleyi etmiş gibi evrak tanzim etmesinin de fikri sahtekârlık olduğu ileri sürülmektedir. Maddi sahtekârlıkta suç konusu evrak sahih değildir, fikri sahtekârlıkta ise sahihtir, fakat doğru değildir. Bu varakanın sahih sayılabilmesi için, varakada onu tanzim etmiş gözükenin gerçekten öyle olması ve evrakta tahrifatın bulunmaması lazımdır. Tahrifat, her türlü değişiklik (ilave, çıkarma vesaire) anlamındadır.” Erem/Toroslu, s. 294.

²⁸¹ Er, s. 70.

²⁸² Tezcan/Erdem/Önok, s. 856; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 829; Soyaslan, s. 504; Toroslu, Özel Kısım, s. 234; Güngör, 74 vd.

²⁸³ Erman/Özek, s. 291 vd.; Gökcen, s. 316; Taşdemir, s. 278; Salihoğlu/Parlar, s. 104.

²⁸⁴ Toroslu, Özel Kısım, s. 234 vd.; Soyaslan, s. 504 vd.; Tezcan/Erdem/Önok, s. 856.

Bizim de görüşüne katıldığımız bazı yazarlar ise maddi-fikri sahtecilik ayrımının gereksiz olduğunu belirtmişlerdir.²⁸⁵ Fikri sahtecilik olarak tanımlanan hareketin maddi sahtecilikten farkı olmadığını, her iki sahtecilikte de belgenin düzenlenme aşamasında sahte olarak meydana getirildiğini ve dış görünüş itibarıyla ikisinin de fark edilemeyeceğini, tek farklarının maddi sahtecilik olarak nitelendirilen sahte olarak belge düzenlemek ve değiştirmek seçimlik fiillerinde önceden oluşturulmuş gerçek bir belgenin bulunduğunu, bu farkın bu ayrımı gerekli kılacak nitelikte ve önemde bulunmadığını savunmuşlardır.²⁸⁶

Kanaatimizce de maddi ve fikri sahtecilik gibi bir ayrıma gidilerek farklı bir suç tipi yaratılması uygulamada sorunlara ve aksaklıklara sebebiyet vereceği gibi, yargılama sırasında da suç tipini belirlerken hatalara düşülmesine ve yargılamaların gereksiz uzamasına neden olacaktır. Kaldı ki maddi sahtecilik suçunu işleyen fail ile fikri sahtecilik suçunu işleyen failin oluşturduğu her iki belge de sonuç olarak sahte ise ve aynı ceza ile cezalandırılmaları gerekiyorsa bu ayrımın suçlunun cezalandırılmasına da bir katkısı bulunmamaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 204/2. maddesindeki düzenlemede gerçeğe aykırı belge düzenlemek fiilinin ayrı bir suç olarak değil de kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun seçimlik hareketi olarak belirlenmesi yerinde olup, yargılamada sahteciliğin maddi mi yoksa fikri sahtecilik mi olduğunun araştırılmasına gerek kalmamıştır.²⁸⁷

5237 sayılı TCK’nın madde gerekçesinde de “*Kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi halinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.*” denilmek suretiyle söz konusu seçimlik hareket açıklanmıştır.

Bu bilgiler ışığında kısaca gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi, kamu görevlisinin bir belgeyi taklit etmemesi veya değiştirmemesi fakat içeriğini sahte

²⁸⁵ Erman/Özek, s. 291 vd.; Gökcen, s. 316; Taşdemir, s. 278; Salihoğlu/Parlar, s. 104.

²⁸⁶ Erman/Özek, s. 291 vd.

²⁸⁷ Gökcen, s. 316.

olarak oluşturması demektir.²⁸⁸ Düzenlenen belge biçim ve düzenleyenin kimliği yönünden doğru, özü yönünden yani içerik ve anlam yönünden ise sahtedir.²⁸⁹ Ancak içeriği doğru olmayan belge düzenlemek suretiyle sahtecilik suçunun oluşabilmesi için gerçeğe aykırılığın belgenin ispat etmesi gereken hususlara ilişkin olması gerekir.²⁹⁰

Gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemek iki şekilde icra edilebilir. Bunlardan ilki failin gerçekle ilgisi olmayan beyan ve olayları sanki huzurunda gerçeekten olmuş gibi belge düzenlemesi, ikincisi ise belgenin düzenlenmesi sırasında failin tutanağa geçirmekle görevli olduğu hukuki değeri olan beyanları kasti olarak yazmaması veya değiştirerek yazması halidir.²⁹¹ Kanaatimizce resmi belgede sahtecilik suçunun ihmali halinin kanunda düzenlenmemiş olması da dikkate alındığında failin tutanağa geçirmekle görevli olduğu beyanları kasti olarak yazmaması eylemi olsa olsa TCK'nın 257/2. maddesinde düzenlenen ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçuna sübut verecektir.

Bu seçimlik hareketin söz konusu olabilmesi için birtakım gerçeek dışı ifadelerin belgeye düzenlendiği esnada eklenmesi veya hukukta değeri olan ifadelerin belgenin düzenlenmesi anında yazılmaması gerekir. Belgenin düzenlenmesinden sonra yapılacak ekleme ve çıkarma işlemleri diğer bir seçimlik hareket olan değiştirme seçimlik hareketini oluşturacaktır.²⁹²

B. Manevi Unsur

Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre manevî unsur kast ve taksir olmak üzere iki temel şekilde incelenebilir. TCK'nın 21/1. maddesinde “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.*” hükmü ve TCK'nın 22/1. maddesinde ise “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır.*” hükmü düzenlenmiştir. Yani kanun koyucu bir suçun kast ile işlenmesini kural olarak belirlemişken taksir ile işlenmesini istisnai tutmuştur.

²⁸⁸ Soyaslan, s. 511.

²⁸⁹ Malkoç, s. 70.

²⁹⁰ Güngör, s. 91.

²⁹¹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 390; Demirel, s. 44, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

²⁹² Üstüner, s. 45.

Suçun manevi unsurunu oluşturan kastı kanun koyucu Türk Ceza Kanunu’nun 21/1. maddesinde “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*” şeklinde ifade etmiştir.

Bu genel hüküm TCK’da ve özel kanunlarda düzenlenen tüm suçları kapsar. Bu sebeple suçun düzenlemesinde açıkça belirtilmemiş olsa dahi o suçun sadece kasten işlenebileceği kuralı belirlenmiştir. Fakat bir suçun taksirle işlenebileceği açıkça düzenlenmemiş ise o suç taksirle işlenemez.²⁹³

Kanun koyucu bazı suçlar için genel kastın yanında failin özel bir kast ile hareket etmiş olmasını da arayabilir. Örneğin, kasten öldürmenin töre saikiyle işlenmesi ya da belgede sahtecilik suçlarının gerçek bir hali belgelemek saikiyle işlenmesi halleri gibi.²⁹⁴

Belgede sahtecilik suçlarının manevi unsuru yani failin kastı hususunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Sahtecilik suçlarının geneli için öngörülen bu görüşler resmi belgede sahtecilik suçunu da kapsar. İlk görüşe göre, failin kastını belirlemeye çalışmak gereksizdir. Çünkü kast sahtecilik fiilinin doğasında yani içindedir.²⁹⁵ Ancak bu görüş çoğu yazar tarafından tipikliğin varlığı halinde aksi düşünülmeden cezalandırmayı gerektirmesinden dolayı zamana ayak uyduramayacak nitelikte ilkel olduğu ifade edilerek eleştirilmiştir.²⁹⁶

İkinci görüşe göre, kastın varlığı için fail kendisine menfaat sağlama amacı ile hareket etmelidir. Kanunda böyle bir düzenleme olmamasına rağmen özel kast hali getirmekte olduğundan bu görüşün uygulanabilirliği söz konusu dahi olamaz. Kaldı ki yarar veya menfaat sağlama saikiyle hareket edilmiş olsa bile kastın söz konusu olmayabileceği ileri sürülerek eleştirilmiştir.²⁹⁷

Üçüncü görüşe göre, fail zarar verme niyeti ile hareket etmiş olmalıdır. Bu görüş aynı ikinci görüşte olduğu gibi kanunun aramamasına rağmen özel bir kast hali getirmeye çalışmaktadır. Bu sebeple bu fikrin de uygulanabilirliği yoktur. Failin sahtecilik suçlarını

²⁹³ Artuç, s. 37.

²⁹⁴ Gökcen, s. 215.

²⁹⁵ Erman/Özek, s. 265.

²⁹⁶ Toroslu, Özel Kısım, s. 221; Soyaslan, s. 494; Güngör, s. 29.

²⁹⁷ Erman/Özek, s. 269.

işlerken çoğu zaman kendi menfaatini düşüneceği, sırf birine zarar verme saikiyle hareket etmeyeceği, ayrıca bu görüşün zarar kavramı ile kişisel zararları kastettiği ancak sahtecilik suçlarında zararın toplumsal da olabileceği ifade edilerek bu görüş de diğer iki görüş gibi doktrinde eleştirilmiştir.²⁹⁸

Dördüncü ve bizim de katıldığımız görüşe göre, Erman, sahtecilik suçlarında kastın genel kast olduğunu, fakat bu kastın varlığı için failin eyleminden bir zarar meydana gelebileceğini öngörmüş olması gerektiğini, yani failin bu zararın doğması ihtimalini tahmin etmiş olduğunu ancak öngördüğü bu neticenin gerçekleşme ihtimalinin kendisini fiili işlemekten alıkoymadığını, failin zarar verme bilincine sahip olduğunu belirtmiştir.²⁹⁹

Erman zarar vermek bilinci olarak ortaya koyduğu terimin özel kast ile karıştırılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü failin kendi fiili ile bir zarar meydana gelebileceği bilinci ile hareket etmiş olması fiilin kaynağına değil neticesine ilişkindir. Erman kastın belirli ve belirli olmayan şekilde iki ayrımının olduğunu, belirli olmayan kast için öngörülen sonucun faili harekete geçirmesi gerekmeyp, sonucun gerçekleşme ihtimalinin faili eylemi icra etmekten alıkoymamış olmasının yeterli görüleceğini kabul etmiştir. Sahtecilik suçlarında da belirli olmayan bu kastın söz konusu olduğunu savunmuştur.³⁰⁰

Soyaslan ve Toroslu, Erman'ın görüşünü destekler nitelikte sahtekârlık suçlarında kasttan söz edebilmek için yalnızca değiştirme veya taklit iradesinin yeterli görülmemesini, failin başkalarına zarar verme iradesini de ortaya koyması gerektiğini savunmuşlardır. Yani fail başkasına ait bir menfaate zarar vermeli veya bu bilinç ve istem ile hareket etmelidir. Eğer bu şart gerçekleşir ise failin fiili kasten işlemiş sayılacağını belirtmişlerdir. Onlara göre failde zarar verme niyeti de bulunmalıdır.³⁰¹

Gökçen, sahtekârlık suçlarında kanuni tanımdaki fiillerin fail tarafından bilerek ve istenerek icra edilmesinin yeterli ve zorunlu olduğunu, ayrıca kanuni düzenlemede

²⁹⁸ Erman/Özek, s. 270-271.

²⁹⁹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 255.

³⁰⁰ Erman/Özek, s. 275.

³⁰¹ Soyaslan, s. 495; Toroslu, Özel Kısım, 220 vd.

gösterilmeden başkaca unsurlar aranamayacağını ifade etmiş, yargı kararlarında yanlış uygulamalar yapılarak çözülmesi zor meselelerin kast kavramı genişletilerek çözüldüğünü, kast dışında taksir ve hata gibi ceza hukuku argümanlarıyla meselelerin çözülebileceğini savunmuştur.³⁰²

Koca/Üzülmüş ve Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe tüm bu görüşlerden farklı olarak, sahtekârlık suçlarında kanunun herhangi bir özel şart aramadığını, genel kastın yeterli olduğunu ancak belgede sahteciliğin doğasının aldatmak olduğunu, bu sebeple failde aldatma maksadının bulunup bulunmadığının sahtecilik kastının varlığı hususunda hareket noktası olması gerektiğini, bir zarar suçu olarak düzenlenmemiş olan belgelerde sahtecilik suçlarında zarar verme iradesi ve bilincinin aranmasının hatalı olduğunu, Yargıtay'ın bu gibi hallerde aldatma amacının yokluğu sebebiyle kastın bulunmadığına karar vermesi gerektiğini savunmuşlardır.³⁰³

Bu bilgiler ve görüşler ışığında Türk Ceza Kanunu'nda resmi belgede sahtecilik suçunun taksirle işlenebileceği ya da özel bir kastın mevcut olması gerektiği şeklinde bir düzenleme mevcut değildir. Dolayısıyla kanaatimizce bu suç ancak kasten işlenebilecek bir suç olup, genel kastın varlığı yeterlidir. Kanuni bir düzenleme olmadıkça da özel kast aranamaz. Erman'ın vurguladığı üzere zarar verme bilinci özel kast olarak nitelendirilemez. Çünkü failde aranacak amaç zarar vermek değil, zarar verebilme ihtimalini öngörmüş olmasına rağmen failin bunu umursamayarak genel kastın tanımındaki gibi bilerek ve isteyerek suçu icra etmesidir. Resmi belgede sahtecilik suçunu ele alırsak fail sahtecilik suçunun konusunun resmi belge olduğunu bilmesine hatta sahtecilik yapması halinde zarar doğabileceği bilinç ve iradesinde olmasına rağmen bilerek ve isteyerek icra hareketlerine devam ettiğinden failde zarar verme bilinci vardır.³⁰⁴

Yargıtay da resmi belgede sahtecilik suçu ile ilgili yerleşik içtihatlarında kastı zarar vermek bilinç ve iradesi olarak yorumlamaktadır.³⁰⁵

³⁰² Gökçen, s. 215.

³⁰³ Koca/Üzülmüş, s. 692 vd., Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 833.

³⁰⁴ Erman/Özek, s. 271 vd.

³⁰⁵ Yarg. 11. CD. 15.01.2018 tarih, 2017/4096 E., 2018/312 K. "...sanık tarafından zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinden suç kastından söz edilemeyeceği ve suçun manevi unsur yokluğu

Bu aşamaya kadar açıklamalarımız doğrudan kasta yönelik olup, Türk Ceza Kanunu'nun 21/2. maddesinde ise olası kast tanımlanarak *“kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde, olası kast vardır.”* şeklinde ifade edilmiş ve cezada indirim sebebi olarak düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçu olası kastla da işlenebilecek bir suçtur. Örneğin, bir avukatın belgenin sahte oluşturulmuş olabileceğini düşünmesine rağmen neticeyi kabullenip mahkemeye delil olarak sunması ya da noterin kimlik bilgilerini onaylayacağı şahsın doğru kişi olduğu konusunda araştırma yapmaksızın olursa olsun demek suretiyle belgeyi düzenlemesi halinde olası kast vardır.³⁰⁶ Ancak Yargıtay uygulaması resmi belgede sahtecilik suçunun olası kastla işlenemeyeceğine ilişkindir.³⁰⁷

Rıza, sahtecilik suçlarında hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmemekle birlikte, Yargıtay failin mağdurun rızası ile gerçekleştirdiği sahteciliklerde zarar verme bilincinin söz konusu olmadığına, dolayısıyla failde sahtecilik kastının bulunamayacağına, bu rızanın mağdur tarafından açıkça verilebileceği gibi zımni olarak da verilebileceğine hükmetmiştir. Ancak bu rızanın failin işlenmesinden önce verilmiş olması zorunludur.³⁰⁸

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

Fail tarafından yalnızca suçun kanuni tarifinde düzenlenen maddi ve manevi unsurların gerçekleştirilmesi cezalandırılması için yeterli değildir; ayrıca failin bu eylemine hukuk düzenince icazet verilmemesi, yani hukuk düzeni ile eylemin çatışma

nedeniyle gerçekleşmediği gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması...” (Uyap İçtihat Programı).

³⁰⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s. 859; aynı yönde Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 660; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 833.

³⁰⁷ Yarg. 11. CD. 2011 tarih, 2011/4333 E., 2013/1189 K., karar için bkz. Erdener, Yurtcan: Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, 2. Baskı, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2015, 2. Baskı, s. 104,

³⁰⁸ Yarg. 11. CD. 22.05.2017 tarih, 2017/2288 E., 2017/3925 K., (Uyap İçtihat Programı); Aksi görüş için bkz. Gökçen *“sanık rızayı bir hukuka uygunluk sebebi zannetmişse o takdirde meselenin hata (m.30) kurumu çerçevesinde çözülmesi gerekir. Böyle yapılmayıp meselenin kastla halledilmeye çalışılması yanlıştır.”* Gökçen, s. 220.

halinde olması gerekir. İşte bu durum doktrinde hukuka aykırılık unsuru olarak tanımlanmaktadır.³⁰⁹

Bir fiil maddi ve manevi unsurları itibariyle suçun tipine yani kanuni tarifine uygunsu karine olarak hukuka da aykırıdır. Kanuni tarifte ayrıca eylemin hukuka aykırı olduğunun belirtilmesi gerekmez. Ancak kanuni düzenlemelerle belirli şartlar altında gerçekleştirilen eylemler esasen hukuka aykırı olsa da hukuka uygun oldukları kabul edilmiş olabilir. Yani fiil tipe uygun ancak hukuka aykırı olmayabilir. Bu sebeple eylemin kanuni tarife uygunluğu tespit edildikten sonra hukuka uygun olmasını sağlayacak bir sebep bulunup bulunmadığının ayrıca göz önüne alınması gerekir.³¹⁰

Türk Ceza Kanunu’nda dört adet hukuka uygunluk sebebi sayılmıştır. Bunlar:

- Kanun hükmünü veya amirin emrini yerine getirme (TCK m. 24)
- Meşru müdafaa (TCK m. 25/1)
- Hakkın kullanılması (TCK m. 26/1)
- İlgilinin rızası (TCK m. 26/2)

Resmi belgede sahtecilik suçları yönünden bir inceleme yapmamız gerekirse³¹¹;

Türk Ceza Kanunu’nun 24. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen kanun hükmünü yerine getirme kavramından aslında kanun tarafından verilen görevin ifasının anlaşılması gerekir. Bir kimseye herhangi bir konuda kanun tarafından verilmiş olan yetkinin kullanılması suç olmaz. Örneğin, kanun ile verilmiş olan yetki ile usulüne uygun tutuklama kararı veren hâkimin eylemi hukuka uygundur.³¹² Resmi belgede sahtecilik suçunda kanun hükmünü yerine getirme hukuka uygunluk nedenidir. Örneğin, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nun 6/1-e maddesindeki “*İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin*

³⁰⁹ Gökçen, s. 236; Özgenç, s. 295; N. Toroslu/ H. Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 117 vd.; Hafızogulları, Zeki: Türk Ceza Hukuku Ders Notları, <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/CezaHukuku.pdf>, s. 300, (Erişim Tarihi: 02.09.2018).

³¹⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Ceza Genel Hukuku, s. 189.

³¹¹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe “Resmi evrakta sahtecilik suçu bakımından TCK’da düzenlenmiş olan hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Örneğin hiçbir hak kişiye sahte bir belge düzenleme veya kullanma konusunda rıza gösterebilmesi mümkün değildir.” Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 832.

³¹² Artuk/Gökçen, Genel Hükümler, s. 411.

gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir.” şeklindeki düzenleme ile bu şartlar altında esasen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturan bu fiiller kanun tarafından verilen yetki nedeniyle hukuka uygun hale getirilmiştir. Yine Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 139/2. maddesinde *“Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukukî işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.”* şeklindeki düzenleme ile gizli soruşturmacıya da benzer mahiyette bir yetki verilmiştir.³¹³

Türk Ceza Kanunu’nun 24. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen amirin emrini ifa aynı maddenin 3. fıkrasındaki *“Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.”* şeklindeki düzenleme nedeni ile resmi belgede sahtecilik veya herhangi bir suç için hukuka uygunluk nedeni sayılamaz.

Türk Ceza Kanunu’nun 25. maddesinin 1. fıkrasında meşru müdafaa hali düzenlenmiştir. Ancak resmi belgede sahtecilik suçu açısından meşru müdafaa halinin de uygulanması mümkün değildir.³¹⁴ Failin haksız bir saldırı veya tehlikeden kendisini ya da başkasını kurtarmak gayesiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi durumunda meşru savunma ya da zorunluluk halinin bulunduğu düşünülemez ise de, bu haller ancak manevi unsurun yani kastın değerlendirilmesi yönünden göz önüne alınabilir. Fail eğer zarar verme bilinci ile hareket etmemişse kastı bulunmayacak dolayısıyla suçun manevi unsuru oluşmayacaktır.³¹⁵

Türk Ceza Kanunu’nun 26. maddesinin 1. fıkrasındaki hakkın kullanılmasına ilişkin düzenleme *“Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez”* şeklindedir. Hakkın kullanılabilmesi için: Sübjektif bir hakkın bulunması, hakkın doğrudan kullanılabilir nitelikte olması, hakka ilişkin sınırın aşılması, hakkın kullanılması ile işlenen suç

³¹³ Koca/Üzülmez, s. 695.

³¹⁴ Aydil, 92.

³¹⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 264.

arasında nedensellik bağının varlığı koşullarının sağlanması gerekir.³¹⁶ Bir hakkın kullanılması suç işleyerek yani sahtecilik yaparak sağlanamaz ya da sahtecilik bir kişi için hak olarak kabul edilemez. Bu sebeple resmi belgede sahtecilik suçları yönünden hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi değildir.

Türk Ceza Kanunu'nun 26. maddesinin 2. fıkrasında ise ilgilinin rızası "*Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.*" şeklinde düzenlenmiştir. İlgilinin rızasının resmi belgede sahtecilik suçları yönünden ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

Erman, mağdurun rızasının belgede sahtecilik suçları için hukuka uygunluk nedeni sayılıp sayılamayacağına ilişkin; "*Prensip olarak denilebilir ki, evrakta sahtekârlık suçları kamunun güvenlikleri aleyhine işlendikleri ve bir kimsenin ancak şahsen tasarruf edebileceği konularda açıklayacağı rıza bir hukuka uygunluk sebebi sayılabileceği ve hiç kimse kamunun güvenliğine karşı olan bir suçun işlenmesine rıza gösteremeyeceği cihetle, mağdurun rızası evrakta sahtekârlık suçlarında bir hukuka uygunluk sebebi sayılamaz. Ancak mağdurun rızası, failde evrakta sahtekârlıkta bulunma kastına etki yapabilir.*" şeklinde görüşünü açıklamıştır.³¹⁷ Aslında bu görüşün özü sahtecilik suçunun manevi unsurunun zarar verme bilinç ve iradesi olarak kabulüne dayanmaktadır. Şöyle ki, mağdurun rızasının bulunduğu inancı ile hareket etmiş olan failde artık zarar verme inanç ve iradesi olduğu ileri sürülemeyeceğinden kastın varlığı da ileri sürülemez. Rızanın belgenin düzenlenme anında bulunması yeterlidir. Sonradan geri alınan rıza başlangıçtaki kastı etkilemez. Çünkü fail rıza gösterenin imzasını attığı an itibarıyla ona bir zarar vermeyeceği kastı ile hareket etmiştir.³¹⁸ Yargıtay yerleşik içtihatları ile resmi belgede sahtecilik suçunda mağdurun rızasını hukuka uygunluk nedeni olarak kabul etmemekle birlikte, mağdurun fiilden önce vermiş olduğu rızaya dayanarak imzasını taklit eden failde mağdura zarar verme bilinç ve iradesi bulunmayacağına hükmetmiştir.

³¹⁶ Artuç, s. 66.

³¹⁷ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 264; Aksi görüş için bkz. Gökçen "*sanık rızayı bir hukuka uygunluk sebebi zannetmişse o takdirde meselenin hata (m.30) kurumu çerçevesinde çözülmesi gerekir. Böyle yapılmayıp meselenin kastla halledilmeye çalışılması yanlıştır.*" Gökçen, s. 220.

³¹⁸ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 265.

Belgelerde sahtecilik suçlarında kastın zarar vermek bilinç ve iradesi olarak kabul edilmesi nedeniyle rıza halinde suçun manevi unsuru olan kasttan söz edilemez; ancak failin zarar verme bilinciyle hareket etmediğinin sabit olması gerekir.³¹⁹ Bu rıza açık ya da zımni olarak verilebilir. Ancak belge düzenlenmeden önce bu rızanın açıklanması şarttır. Belgenin düzenlenmesi ya da değiştirilmesi eylemlerinden sonra verilecek rıza suç kastını ortadan kaldırmaz.³²⁰

Resmi belge hükmündeki belgeler hariç olmak üzere, resmi belgeler sadece kamu görevlisi olan kişiler tarafından düzenlenebileceğinden ve kamu görevlileri de ilgilinin rızasını esas alarak bir resmi belge düzenleyemeyeceğinden, ilgilinin rızasına dayanarak sahte resmi belge düzenleyen kamu görevlisinin hukuk düzenince korunması beklenemeyeceği gibi kastının yokluğundan da bahsedilemez.³²¹

III. SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER

A. Cezanın Artırılmasını Gerektiren Nitelikli Haller

Cezanın artırılmasını gerektiren iki ayrı nitelikli hal mevcut olup, bu nitelikli haller Türk Ceza Kanunu’nun 204/3. Maddesinde, Terörle Mücadele Kanunu’nun 4/1 ve 5. maddesinde düzenlenmiştir.

1. Suçun Konusunun Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Resmi Belge Olması

Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden cezai müeyyidenin artırılmasını zorunlu kılan nitelikli hal Türk Ceza Kanunu’nun 204/3. maddesinde “*Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Madde gerekçesinde ise bu husus “*Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Suçun konusunu*

³¹⁹ Yarg. 11. CD. 09.07.2018 tarih, 2016/10920 E., 2018/6376 K., (Uyap İçtihat Programı); aynı yönde bkz. Turhan; s. 113.

³²⁰ Atalan, s. 772.

³²¹ Erman/Özek, s. 290.

oluşturan resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek maksadıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği üzere bir resmi belgenin kesin olarak sahteliği tespit edilinceye kadar geçerli olabilmesi için bu hususta açık bir kanuni düzenleme olması gerekir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 204. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında:

“ (1) İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar.

(2) İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar.”

Şeklinde düzenleme yapılmış, kanun koyucu da HMK’daki resmi belgelerin ispat gücü yönünden yapılan bu ayrım ile aynı doğrultuda TCK’nın 204/3. maddesinde bir düzenleme yaparak resmi belgeleri iki ayrı kategoriye ayırma ihtiyacı duymuştur. Birincisi sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdir. Bu belgeler üzerindeki kamu güveni ve resmi makamlar önündeki güvenilirlik tamdır. Sahtelikleri ispatlanmadıkça kesin delil niteliği taşırlar. İkincisi ise aksi sabit olana kadar geçerli belgelerdir. Bu belgeler için elbette ki kamu güveni ve resmi makamlar önündeki güvenirliliğin olmadığı söylenemez. Özel belgelere oranla daha geçerli belgelerdir. Bu belgelerin aksi başka senetlerle ispatlanabildiği için ispat gücü, sahteliği mahkeme ilamı ile sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgelere kıyasla daha azdır.³²²

Bu sebeptendir ki kanun koyucu da toplum nezdinde itibarı daha yüksek, ispat kuvveti hat safhada olan belgeler üzerinde sahtecilik yapılmasının kamu güvenliğini daha

³²² Artuç, s. 917.

fazla sarsacağı inancı ile sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler üzerinde resmi belgede sahtecilik suçu işlenmesini daha ağır müeyyideye bağlayarak söz konusu belgeleri daha kuvvetli bir koruma altına almıştır.

Doktrinde bu ayrımın isabetsiz olduğunu dile getiren yazarlar da vardır. Soyaslan ve Erman, bu ayrımın uygulamada tereddütlere ve zorlanmaya neden olacağını belirtmişlerdir. Bir resmi belgenin aksi ispat edilince bu belgenin gerçeğe uygun olarak düzenlenmediği de ispat edilmiş olacak, dolayısıyla aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgenin sahteliğinin de kendiliğinden anlaşılacağını ifade etmişlerdir.³²³ Ayrıca Soyaslan, bu ayrım olmadan da hâkimin yargılama sonucunda cezayı takdir ederken alt ve üst sınırlar içerisinde belgenin delil ve ispat gücünü de göz önüne alabileceğini savunmuştur.³²⁴

Ayrımın isabetsiz olduğuna ilişkin görüşlere katılmamakla beraber kanuni düzenlemenin yerinde olduğu kanısındayız. Şöyle ki, nasıl kanuni düzenlemelerle belge resmi belge ve özel belge olarak ayrılmış, bu belgelere ayrı ispat kuvvetleri yüklenmiş ise yine Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 204. maddesinde resmi belgeler için ispat kuvvetleri yönünden bir ayrım yapılmıştır. Bu sebeple Türk Ceza Kanunu’nun düzenlenmesi sırasında Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 204. maddesi ile aynı doğrultuda, ispat değeri kuvvetlendirilmiş olan ve dolayısıyla kamu güveninin yoğun olduğu belgeleri ayrı bir yerde tutmak kaçınılmaz olmakla beraber hâkime resmi belgelerin ispat kuvvetini belirleme ve geniş bir takdir hakkı vermenin uygulamada aynı konuya ilişkin farklı kararların çıkmasına neden olacağını düşünüyoruz. Kaldı ki “sahteliği sabit olunca” ve “aksi sabit olunca” ifadeleri birbirinden çok farklı anlamlara gelmektedir. Aksi sabit oluncaya kadar geçerli bir resmi belgenin aksinin ispatı halinde belgenin sahte olacağı tabi ki de düşünülebilecektir. Ancak herhangi bir yargılamayı beklemeden delil değeri kendiliğinden sona erecektir. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli bir belge hakkında ise ancak sahtelik iddiasında bulunulabilecek ve bu da bir ceza yargılaması gerektirecektir.

³²³ Erman/Özek, s. 397; Soyaslan, s. 501.

³²⁴ Soyaslan, s. 501.

Bu nitelikli hal kanun koyucu tarafından hem 765 sayılı TCK'da hem de 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiştir. Her iki düzenleme arasındaki tek ve çok önemli fark 5237 sayılı kanun ile getirilen “kanun hükmü gereği” ibaresidir.³²⁵ Bu düzenlemenin amacı hangi belgelerin bu kapsamda bulunup bulunmadığı konusunda çıkacak uyuşmazlıklara baştan çözüm bulmaktır. Nitelikli halin uygulanabilirliğinin tek ölçütü kanuni düzenlemedir.³²⁶ Örneğin;

- Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 204/1. maddesine göre “*mahkeme ilamları*”³²⁷ ve “*düzenleme şeklindeki noter senetleri*”,
- Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 222. maddesine göre “*duruşma tutanakları*”,
- İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesine göre ilam niteliği kazandırılan “*mahkeme huzurunda yapılan sulhler*”, “*kabuller ve para borcu ikrarını havi re'sen tanzim edilen noter senetleri*”, “*istinaf ve temyiz kefaletnameleri*” ve “*icra dairesindeki kefaletler*”,
- 1608 sayılı Kanunun 6. maddesine göre “*belediye ceza tutanakları*”,
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 178. maddesine göre “*seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklar*”,
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 20. maddesine göre düzenlenen “*suç tutanaklarının*”,

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olarak sayılmaları mümkündür.³²⁸

Kanun koyucunun açıkça sahteliği kanıtlanıncaya kadar geçerli resmi belge olarak nitelendirmediği resmi belgeler aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli resmi belgelerdir. Yani asıl olan resmi belgenin aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli resmi belge olmasıdır.³²⁹

Bu belgeler hakkında Erman şu hususa dikkat çekmiştir. “...*Sahteliği sabit olana kadar geçerli evrak grubuna girmeyen bütün resmi evrak, aksi ispat olununcaya kadar*

³²⁵ Aydil, s. 107.

³²⁶ Şan, s. 122.

³²⁷ Gökçen, “Suçun konusunu oluşturabilmeleri açısından mahkeme ilamlarının kesinleşmesine gerek yoktur.” Gökçen, s. 212.

³²⁸ Daha ayrıntılı bilgi ve Yargıtay'ca ‘sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge’ kabul edilmiş veya edilmemiş ilamlar için bkz. Gökçen, s. 208-214.

³²⁹ Malkoç, s. 34.

delil teşkil etmezler. Bunlar arasında sadece adi bilgi kabilinde olanlar da vardır. Özellikle tutanaklar arasında bu tür resmi evraka rastlanılmaktadır. Mesela zabıtaca bir suç hakkında düzenlenen tutanaklar bu kabilden olduğu gibi, aksi, hatta sahteliği sabit olana kadar geçerli bir tutanakta, bu varakanın mahsus konusunu oluşturanların dışında kalan cihetler, mesela suçlunun zabıta memuruna hakarete bulunduğu, mukavemet ettiği gibi kayıtlar, yine adi bilgi kabilindedir. Bu gibi tutanaklar hiçbir veçhile hâkimi bağlamaz, bu varakanın içindeki yazılar, taraflarca daima tartışma konusu yapılabildiği gibi, hâkim için de adi bilgi yerine geçer.”³³⁰

2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun “Terör Amacı ile İşlenen Suçlar” başlığı altında düzenlenen 4. maddesinde “Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

a) *Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar. ...”* şeklindeki düzenleme ile TCK’nın 204. maddesinde düzenlenen inceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunun da suç işlemek üzere kurulan bir terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenmiş olması halinde terör suçu sayılacağı düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesinin sonucu olarak aynı kanunun “Cezanın Artırılması” başlığı altındaki 5. maddesinde ise, “3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

³³⁰ Erman/Özek, s. 388.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/07/2010-6008 S.K/4.md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.” şeklinde cezaların artırımı düzenlenmiştir.

Kanuni düzenlemelerden de açıkça görüleceği üzere resmi belgede sahtecilik suçunun terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi haline ilişkin gerek madde içerisinde gerekse ayrı bir madde olarak bir düzenleme de olmadığından TCK’nın 204. ve 61. maddeleri gereğince hâkim tarafından takdir edilecek ceza yarısı oranında artırılacaktır. Ancak bu nitelikli hal failin çocuk³³¹ olması halinde uygulanamayacaktır.

B. Cezanın Azaltılmasını Gerektiren Nitelikli Hal

Türk Ceza Kanunu’nun 211. maddesinde “*Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.*” şeklindeki düzenleme ile belgede sahtecilik suçları için cezanın azaltılmasını gerektiren ortak bir nitelikli hal hükmü getirilmiştir.

Kanun koyucu bu düzenlemede açıkça belgede sahtecilik suçlarından bahsettiğinden söz konusu nitelikli hal belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçları için uygulanamayacağı gibi sahte belgeyi kullanmak suçları için de uygulanamayacaktır.³³²

Fail hakkında bu indirim maddesinin uygulanabilmesi için failin gerçek bir olay veya keyfiyeti ya da hukuki bir ilişkiden doğan alacağını kanıtlamak amacıyla delil oluşturma çabası içerisinde olması gerekir.³³³ Ancak mağdur ile fail arasında bir alacak-

³³¹ TCK’nın 6/1-b maddesi, “*çocuk* deyiminden; henüz 18 yaşını doldurmamış kişinin” anlaşılması gerektiğini hüküm altına almıştır.

³³² Toroslu, Özel Kısım, s. 240.

³³³ Toroslu, Özel Kısım, s. 240; Gökçen, s. 224; Tezcan/Erdem/Önok, s. 858, Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 425.

borç ilişkisi olmamasına rağmen, failin alacağı olduğunu söylemiş olması maddenin uygulanması için tek başına yeterli değildir.³³⁴

Önemle belirtmek gerekir ki failin ispat etmek istediği keyfiyetin gerçekten doğru ve sahih olması şart değildir. Failin iyi niyet kuralları çerçevesinde samimi olarak ispatlamaya çalıştığı durumun doğruluğuna inanmış olması hükmün uygulanması için yeterlidir. Yani failin ispat etmeye çalıştığı olay gerçek olmamasına rağmen fail samimi ve iyi niyetli bir şekilde gerçek olduğu zannı ile hareket eder ise TCK'nın 211. maddesi gereğince cezasından indirim yapılması gerekir. Bu nedenle öngörülen nitelikli halin subjektif bir özellik taşıdığı söylenebilir.³³⁵

Kanıtlanmak istenen gerçek olay aslında sahih delillerle kanıtlanabiliyor olsa da -fail tarafından sahteciliğe başvurmada- bu maddenin uygulanmasına engel teşkil etmez. Ancak fail gerçekte olandan ya da gerçek olduğunu düşündüğünden daha fazlasını ispatlamaya yönelik bir belge düzenlemişse bu halde bu hüküm fail için bir indirim sebebi olmayacaktır.³³⁶

Yargıtay da bir kararında sanığın şirketi adına suç tarihinde teminat mektubu almasının mümkün olup olmadığının araştırılması, bu araştırma sonucunda teminat mektubu almasına engel bir durum yok ise sanığın eyleminin TCK'nın 211. maddesinde düzenlenen gerçek durumun belgelenmesi saikiyle sahtecilik suçu kapsamında kalıp kalmadığının tespit edilmesi gerektiğine karar vermiştir.³³⁷

³³⁴ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 704.

³³⁵ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 425; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 832.

³³⁶ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 426.

³³⁷ Yarg. 11. CD. 03.05.2018 tarih, 2017/13849 E., 2018/4148 K. "...Kabule göre de; sanığın şirketi olan D. Tem. Yem. San. Tic. Ltd. Şti.'ne suç tarihinden önce teminat mektubu verilmek suretiyle kredi kullandırıp kullandırılmadığı, sanığın geçici ya da kesin teminat mektupları alıp almadığı almış ise hangi tarihe kadar aldığı, suç tarihinde teminat mektubu almasına engel bir durumunun olup olmadığı hususlarının ilgili bankadan sorularak, şayet sanığın şirketinin suç tarihinde ilgili bankadan teminat mektubu almasına engel bir durumu yok ise eyleminin TCK'nın 211. maddesi kapsamında "gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik" suçunu oluşturup oluşturmayacağı da tartışılarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması..."(Uyap İçtihat Programı).

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

Kanun koyucu Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesinde teşebbüsü “(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.” şeklinde tanımlamıştır. Yani failin suç işleme kararı alarak hazırlık hareketlerini tamamlaması hatta icra hareketlerine başlaması ancak elinde olmayan nedenlerle suçun neticesine ulaşamaması halinde teşebbüs söz konusu olur.³³⁸ Teşebbüs aşamasında kalmış bir suçun yalnızca objektif yönden tamamlanmadığı söylenebilir. Çünkü kanun koyucunun aramış olduğu tipiklik kısmen gerçekleşmiştir. Ancak manevi unsur yönünden tamamlanmış olan bir suç ile teşebbüste kalmış bir suç arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.³³⁹

Teşebbüs halinde nasıl bir cezalandırma yapılacağı aynı maddenin 2. fıkrasında “(2) Suça teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Kanuni düzenleme ile teşebbüs aşamasında kalmış olan suça tamamlanan suça oranla daha az ceza tayini yapılması öngörülmüştür.

Resmi belgede sahtecilik suçu neticesi harekete bitişik suçlardandır.³⁴⁰ Neticesi harekete bitişik suçların özelliği ise icra hareketi ile netice arasında zaman aralığının olmamasıdır, yani hareket yapılır yapılmaz netice ortaya çıkar ve suç tamamlanır. Bu suçlarda icrai hareketler bölümlere ayırlamayacağından istisnai haller dışında bu suçlara teşebbüs mümkün değildir. Esasen neticesi harekete bitişik olan hakaret suçunun mektup

³³⁸ Hakeri, s. 393.

³³⁹ Aydın, Devrim: Suça Teşebbüs, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 55, S. 1, 2006, s. 87, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2429.pdf> (Erişim Tarihi: 28.11.2018).

³⁴⁰ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 408.

ile işlenmesi sırasında mektubun kişiye ulaşmadan kolluk kuvvetlerince ele geçirilmesi teşebbüsün istisnai olarak mümkün olabileceğine örnek olarak gösterilebilir.³⁴¹

Resmi belgede sahtecilik suçunun teşebbüse elverişli olup olmadığı hususunda doktrinde ve uygulamada tereddütler vardır. Bir kısım yazarlar yukarıda ifade ettiğimiz gibi resmi belgede sahtecilik suçunun neticesi harekete bitişik bir suç olması nedeniyle teşebbüse olanaklı olmadığını savunurken,³⁴² bir kısım yazarlar ise istisnai birtakım durumları örnek göstermek suretiyle teşebbüsün mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu düşüncelerini desteklemek adına Erman, “...sahte varakayı düzenledikten sonra tam imzayı atacağı sırada yakalanan bir memurun cezasız bırakılması toplumsal faydaya ve adalete uygun sayılamaz...”³⁴³; Gökçen, “...sahte belgenin muhataba ulaştırılmak üzere aracı durumdaki kişiye verilmiş olması...”³⁴⁴; Toroslu, “...bu suçlara teşebbüs mümkündür. Örneğin yazıları silmeye yarayan kimyevi bir madde ile noter senedindeki bir cümleyi silmek üzere iken yakalanan kimsenin durumunda olduğu gibi”³⁴⁵; Soyaslan, “...Sahteciliğe teşebbüs mümkündür. Mesela resmi bir belgede bir cümleyi silmek için failin eline silgi almasında teşebbüs vardır.”³⁴⁶; Tezcan/Erdem/Önok, “Maddi unsuru oluşturan hareketlerle belirli bir yakınlık ve bağlantı içinde bulunan hareketlerin gerçekleştirilmesiyle birlikte fail teşebbüs alanına girmiş olur ise de, belgede sahtecilik suçunda icra başlangıcını belirlemek çoğu zaman mümkün olmadığı için, failin sahte olarak düzenlediği belgeyi posta ile göndermesi örneğinde olduğu gibi bu suça teşebbüs ancak istisnai durumlarda gündeme gelir.”³⁴⁷; Koca/Üzülmez, “Sahte bir belgenin tanzimine veya gerçek bir belge üzerinde değişikliğin icrasına başlandığı ve fakat elde olmayan nedenlerle bu sürecin tamamlanamadığı hallerde teşebbüs gündeme gelir. Örneğin, muhtara düzenlettirilen sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğünden nüfus cüzdanı çıkartmaya çalışırken yakalanan fail, biri tamamlanmış,

³⁴¹ Hakeri, s. 416.

³⁴² Taşdemir, s. 149; Salıhoğlu/Parlar, s. 106; Yüksektepe, s. 732; Malkoç s. 51; Atalan, s. 770.

³⁴³ Erman, s. 408.

³⁴⁴ Gökçen, s. 253.

³⁴⁵ Toroslu, Özel Kısım, s. 239.

³⁴⁶ Soyaslan, s. 510.

³⁴⁷ Tezcan/Erdem/Önok, s. 859-860.

*diğeri teşebbüs aşamasında kalmış iki ayrı resmi belgede sahtecilik suçunu işlemiş olur.*³⁴⁸ şeklinde örnekleme yapmışlardır.

Yargıtay da son içtihatlarında resmi belgede sahtecilik suçunun neticesi harekete bitişik bir suç olduğunu, bu nedenle de teşebbüse elverişli olmadığını, sahte belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi ya da kullanılması ile söz konusu suçun oluşacağını kabul etmiştir.³⁴⁹

Kanaatimizce resmi belgede sahtecilik suçu neticesi harekete bitişik bir suç olması nedeniyle kural olarak teşebbüse elverişli olmasa da, teşebbüsün varlığının ispatı için verilebilecek örnekler istisnai olsa da gerçekleşme ihtimalleri görmezden gelinemez. Bu sebeple yukarıda verilen örnekler veya bu örneklerle benzer mahiyetteki istisnai somut olaylarda teşebbüs hükümlerinin uygulanması kamu güvenini korumaya ve adaletin sağlanmasına hizmet edecektir.

³⁴⁸ Koca/Üzülmez, s. 698.

³⁴⁹ Yarg. 11. CD. 04.04.2018 tarih, 2017/14684 E., 2018/3031 K., “Sanıklardan M. N.’nin suç tarihlerinde Hava Harp Okulu matbaa bölümünde mücellit olarak görev yaptığı ve kendisi tarafından basılmak üzere hazırlanan, üzerinde kendi isminin yazılı bulunduğu CD içerisinde diğer sanık M. Y. ile temyiz dışı sanık M. K. K.’ya ait resimlerin basılı bulunduğu polis kimliği yapılmak üzere hazırlanmış soft yazılımın ele geçirildiği ancak basılı kimliklerin ele geçirilmediği, sanıkların eylemlerinin teşebbüs aşamasında kaldığı iddia ve kabul edilen kamu davasında, sanıklara atılı resmi belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı, suçun belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile oluşacağı gözetilerek sanıklar hakkında unsurları itibariyle oluşmayan suçtan beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi” (Uyap İçtihat Programı); Aynı yönde Yarg. 11. CD. 26.02.2015 tarih, 2014/1485 E., 2015/22917 K. “...Resmi belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği neticesi harekete bitişik suçlardan olduğundan bu suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı, suçun, belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile oluşacağı cihetle, sanığın katılanın kimlik bilgilerine göre düzenleyip üzerine katılana ait fotoğrafı yapıştırdığı imzasız nüfus cüzdanı talep belgesini kızı aracılığı ile muhtara gönderdiği, ancak muhtarın şüphelenerek belgeyi onaylamayıp katılana durumu bildirmesinden ibaret olayda, resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden, eylemin teşebbüs aşamasında kaldığından bahisle yazılı biçimde mahkumiyet kararı verilmesi...” (Uyap İçtihat Programı); Aynı yönde Yarg. 11. CD. 14.02.2018 tarih, 2016/12379 E., 2018/1249 K. “...hakkında beraat kararı verilen B. D. ve sanık M. D., B. D. adına M. D. fotoğrafı yapıştırılan sahte nüfus cüzdanını Bahçelievler Nüfus Müdürlüğünden almak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri ayrıca sanık M. D.’in bu sahte nüfus cüzdanını kullanarak, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne müracaatı sırasında sahte bilgilerle pasaport istek formu doldurarak kuruma verdiği anlaşılma ile, iddianame anlatıma göre sanığın sahte nüfus cüzdanı ile içerik olarak sahte pasaport istek formu doldurma eylemlerinin zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden, mahkemece söz konusu iddianame ile sadece pasaport almaya teşebbüs suçundan dava açıldığı kabul edilerek neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmayan resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüsten yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırıdır.” (Uyap İçtihat Programı)

Aldatma yani iğfal kabiliyeti bulunmayan sahtecilik eyleminde de fail esasen icra hareketlerini tamamlamıştır. Ancak oluşturulan belgenin zarar verme ihtimalinin bulunmayışı hatta bu belgenin hukuki bir değerinin de olmaması nedeniyle bu eylemin suç teşkil etmeyeceği kabul edilmiştir. Bu sebeple de fail sahteciliğe teşebbüsten dolayı da cezalandırılmaz.³⁵⁰

B. İştirak

Türk Dil Kurumu tarafından iştirak “*ortaklık, ortak olma, paydaşlık, bir işte yer alma, paydaşlık etme, bir işe veya düşünceye katılma*” şeklinde tanımlanmıştır.³⁵¹ Kanun koyucunun telaffuz ettiği anlamda iştirak ise, “*esasen bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kimse tarafından bir işbirliği içinde işlenmesi*” halidir.³⁵² Kanun koyucu iştirak kavramı ile failliği, azmettirmeyi ve yardım etmeyi kastetmekle³⁵³ birlikte iştirake ilişkin kuralları Türk Ceza Kanunu’nun 37. ve 41. maddeleri arasında düzenlemiştir. İştirak hükümlerinin uygulanabilmesi için tüm şerikler yönünden aynı suçun söz konusu olması gerektiği gibi, suçun yalnızca maddi unsurlarının değil manevi unsurlarının da aynı olması gerekir.³⁵⁴

Kanun koyucu, suçun icrasına fail olarak iştirak eden ile şerik olarak yani yardım eden ya da azmettiren olarak iştirak edenleri ayırmış, cezai yaptırımlarını da ayrı ayrı belirlemiştir. TCK’nın 37. maddesinde faillik, 38. maddesinde azmettirme, 39. maddesinde yardım etme, 41. maddesinde ise iştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme kavramlarını, TCK’nın 40. maddesinde ise suça iştirakin koşullarını bağhlık kuralı başlığı altında düzenlemiştir.

³⁵⁰ Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik s. 99, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018).

³⁵¹ Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi:24.08.2018).

³⁵² Hakeri, s. 438.

³⁵³ Gökcan, s. 256.

³⁵⁴ Dülger, Murat Volkan, Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, 2005, s. 113, https://www.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/hukuk_dergi/I-2.pdf (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

Bağılılık kuralı, işlenen suçtan yardım edenin ya da azmettirenin sorumlu tutulabilmesinin failin işlemiş olduğu eyleme bağlı olmasıdır.³⁵⁵ TCK'nın 40. maddesindeki düzenlemeyle:

“(1) Suça iştirak için, kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.

(2) Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise, azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.

(3) Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için, ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.” şeklinde suça iştirakin koşulları ve özgü suçlarda iştirak ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 40. maddesinin 1. ve 3. fıkrasına göre suça iştirakin koşullarını kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı ile suçun en az teşebbüs aşamasına varması olarak ifade edebiliriz.

Türk Ceza Kanunu'nun 40. maddesinin 2. fıkrasında ise özgü suçlara ilişkin düzenleme mevcuttur. Özgü suç, bir suç hakkındaki kanuni düzenlemeye göre suçun failinin ancak bazı vasıfları taşıyan kişilerin olabileceği suç tipleridir.³⁵⁶ Örneğin, TCK'nın 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçu özgü suçlar arasındadır. Bu suçların failinin ancak kanunda vasıfları belirtilmiş kişiler olabileceği, suça bir şekilde iştirak eden bu vasıfları taşımayan diğer kimselerin ise eylemlerinin niteliği dikkate alınarak ancak yardım eden ya da azmettiren olabilecekleri kabul edilmiştir. Bu suçlar gerçek özgü suçlar olarak tanımlanabilir. Suçların bir kısmında ise suçun temel şekli herkesçe işlenebilir, ancak belirli bir fail tarafından işlenmesi daha ağır veya daha hafif bir cezalandırmaya sebep olabilir. Bu tür suçlara ise görünüşte özgü suçlar denilmektedir.³⁵⁷

³⁵⁵ Gökçen, s. 256; Daha geniş bilgi için bkz. Akbulut, Berrin: Bağlılık Kuralı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIV, S. 1, 2010, s. 167-214, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/14_1_7.pdf (Erişim Tarihi: 25.08.2018).

³⁵⁶ Artuç, s. 142.

³⁵⁷ Gökçen, s. 338-339; Özgenç, s. 193.

Suçun failinin sadece kamu görevlisi niteliğine sahip bir kimsenin olduğu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu, doktrinde çoğunlukla kabul gördüğü üzere görünüşte özgü bir suç türüdür.³⁵⁸ Çünkü suçun temel şekli TCK'nın 204/1. maddesinde herkes tarafından işlenebilen bir suç olarak düzenlenmiştir. Failin kamu görevlisi olması ise bu temel şeklin cezasının daha ağır halini ifade eder.

Bağlılık kuralı başlığı altındaki özgü suçlara ilişkin düzenleme nedeniyle bir sivil kişinin diğer bir sivil kişi ile birlikte müşterek fail olarak özgü olmayan bir suç işlemesi halinde her iki sanığın fail olarak cezalandırılması mümkün iken; aynı sivil kişinin kamu görevlisi suç ortağı ile birlikte sadece kamu görevlilerinin işleyebileceği gerçek özgü bir suçu (örneğin zimmet) müştereken işlemesi halinde bu sivil kişi ancak konumuna göre azmettiren veya yardım eden olarak cezalandırılabilir. Yani kanun koyucu faillik konusunda diğer suçlar ile özgü suçları birbirinden ayırma ihtiyacı duymuştur. Ancak bu, doktrinde bazı yazarlar tarafından kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edeceğinden bahisle eleştirilmiştir.³⁵⁹

Yukarıda tanımını yaptığımız görünüşte özgü suçlarda dolayısıyla kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunda kamu görevlisinin herhangi bir kişi ile birlikte müşterek fail olarak suç işlemesi halinde durum biraz daha farklıdır. Çünkü sivil kişinin de fail olarak cezalandırılabilirliği sahtecilik eylemi kanunda –TCK'nın 204/1. maddesi- tanımlanmıştır. Bu konuya “faillik” başlığında ayrıntılı olarak değineceğiz.

Sonuç olarak TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerce işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunda genel iştirak kuralları uygulama alanı bulurken, TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisince işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçları yönünden birtakım farklılıklar ve dikkat edilmesi gereken hususlar

³⁵⁸ Özgenç, s. 193; Gökçen, s. 339; Güngör, s. 79; Akbulut, s. 185, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/14_1_7.pdf (Erişim Tarihi: 25.08.2018).

³⁵⁹ Hafizoğulları, “Bu kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlalidir. Bir kimsenin suçun işlenişinde konumu ne ise odur. Gerçekten, özgü suçlarda failin ancak “özel faillik niteliği taşıyan kişi” olabileceği kuralına rağmen, suçun özgü suç veya diğer bir suç olmasına bağlı olarak, suçun işlenişine iştirak eden kişinin konumunun herhalde farklı olmaması gerekmektedir.” Şeklinde görüşünü bildirerek özgü suçlara yönelik bu ayrımı eleştirmiştir. Hafizoğulları, <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/CezaHukuku.pdf>, s. 475 (Erişim Tarihi: 25.08.2018).

bulunmaktadır. Doktrin ve Yargıtay uygulamalarını esas alarak her iki suç tipi yönünden de faillik ve şeriklik kavramlarına kısaca değineceğiz.

1. Faillik

Fail, kanunda unsurları düzenlenmiş olan haksızlığı gerçekleştiren kişi ya da kişilerdir.³⁶⁰ Kanuni düzenlemeden yola çıkarak failliğin doğrudan faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik şeklinde üç türü olduğu söylenebilir.

Bir kişi tarafından suçun icra edilmesi halinde bu kişinin doğrudan fail olacağı konusunda kuşku yoktur. Yani sahte resmi belgeyi bizzat tek başına düzenleyen, değiştiren ya da kullanan kişi doğrudan faildir. Ancak suç birden fazla kişi ile ortak suç işleme kararı alınarak ve birlikte icra hareketleri gerçekleştirilerek işlenmiş ise bu sefer müşterek faillik kavramı ortaya çıkacaktır.³⁶¹ Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin 1. fıkrasında “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.*” şeklindeki düzenleme ile müşterek faillerin her birinin ayrı ayrı fail olarak sorumlu tutulacağı kural altına alınmıştır.

Dolaylı faillik ise Türk Ceza Kanunu'nun 37. maddesinin 2. fıkrasında “*Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar arttırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Dolaylı faillikte, aslında suç işleme iradesi bulunmayan bir kişi üzerinde hâkimiyet kurarak onun suç işlemesine neden olan kişinin fail olarak sorumlu tutulması sağlanmaktadır.³⁶²

Dolaylı faillik ile azmettirmeyi birbirinden ayırt edebilmek için doktrinde kabul gören teori fiili hâkimiyet teorisidir. Bu teoriye göre eğer arka planda bulunan kişinin fiil üzerinde hâkimiyeti varsa ve asıl faili araç haline getirmiş ise dolaylı faillik söz konusu

³⁶⁰ Gökçen, s. 255.

³⁶¹ Artuç, s. 129.

³⁶² Taşdemir, s. 154.

olacaktır. Fakat asıl fail araç haline gelmemiş, hür iradesi ile serbestçe hareket ediyorsa arka planda bulunan kişi azmettiren olarak sorumlu olacaktır.³⁶³

TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağıllık kuralı gereğince şerikliğin şartlarından birisinin hukuka aykırı bir fiilin kasten işlenmiş olması gerektiğini ifade etmiştik. Bu kural gereği dolaylı failin azmettiren olarak kabulü halinde asli failin kasten hareket etmediği -aldatıldığı, zorlandığı- hallerde, bu eyleme iştirak eden şeriklerin de sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Kanun koyucunun dolaylı faillik kavramı ile amaçladığı husus da, asıl suç iradesi bulunan ancak arka planda saklanan kişinin cezasız kalmamasıdır.³⁶⁴ Ayrıca dolaylı failin kusur yeteneği bulunmayan asli faili araç olarak kullanması halinde, hem suç işleme iradesini ortaya koyması hem de kusur yeteneği bulunmayan bir kimseyi istismar etmesi nedeniyle daha ağır cezalandırılması öngörülmüştür.

Dolaylı failliğin söz konusu olabileceği hallere örnek olarak asli faili yanılgıya sevk ederek suç işletilmesi yani asli failin suçu kasten işlememiş olması, asli failin vasıta olarak kullanılması suretiyle bizzat kendisine yönelik bir suç işletilmesi, asli failin hukuka uygunluk sebebi içine sokularak bir suçun işletilmiş olması, asli failin kusur yeteneğine sahip bulunmaması, asli failin cebir sonucu suçu işlemiş olması halleri sayılabilir.³⁶⁵

Resmi belgede sahtecilik suçunda uygulamada en çok karşımıza çıkan dolaylı faillik hali dolaylı failin kamu görevlisini aldatması ve sonucunda ona gerçeğe aykırı bir biçimde belge düzenletmesidir. Olaydan habersiz olan yani kastı bulunmayan kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçundan sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Kamu görevlisi yönünden belki ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçu tartışılabilir; ancak sahte resmi belge düzenlenmesine sebep olan dolaylı fail sahte belgeyi bizzat düzenlemiş gibi TCK'nın 204/1. maddesine göre cezalandırılacaktır.³⁶⁶

³⁶³ Töngür, Ali Rıza: Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 10, S. 28, Ağustos 2015, s. 257 <https://www.jurix.com.tr/article/3648> (Erişim Tarihi: 29.11.2018).

³⁶⁴ Hakeri, s. 470.

³⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakeri, s. 470-475.

³⁶⁶ Koca/Üzülmez, s. 699; Gökcan, Resmi Belgede Sahtecilik, s. 97, <http://www.ankarabarasu.org.tr/site/ankarabarasu/tekmakale/2009-3/7.pdf> (Erişim Tarihi: 27.12.2018); Erem/Toroslu, s. 284; Yarg. 11. CD. 09.04.2013 tarih, 2013/4310 E., 2013/5855 K.,

Resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları yönünden fail konusunda yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir. Kısaca değinmek gerekirse TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerin resmi belgede sahteciliği suçunun doğrudan faili veya müşterek failleri herkes olabilir; ancak TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suç görünüşte özgü bir suç olup suçun faili ancak kamu görevlisi olan kişi olabilir. Kamu görevlisinin suçuna şerik olarak iştirak eden diğer kişiler ise bağlılık kuralı gereği eylemlerinin niteliğine göre azmettiren ya da yardım eden olarak yine TCK'nın 204/2. maddesine göre sorumlu tutulurlar.

Resmi belgede sahtecilik suçunun görünüşte özgü bir suç olduğunu, bu nedenle sivil kişinin ve kamu görevlisinin müşterek failliği sonucu TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen suçun işlenmesi halinde gerçek özgü suçlara göre farklı bir durum olduğunu ifade etmiştik. Bu nedenle kamu görevlisi olan A ve sivil kişi olan B, kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunu ortak irade ile müşterek fail olarak birlikte işlerler ise; bu durumda B'yi bağlılık kuralının özgü suçlara yönelik hükümleri gereği A'nın eylemine yardım eden veya azmettiren olarak sorumlu tutmaya gerek yoktur. Çünkü kanunda B'nin eylemi zaten asli norm niteliğinde bir suç olarak tanımlanmıştır. Suçun tipikliğine ve fail olma niteliklerine göre A'nın TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan, B'nin ise TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerin resmi belgede sahteciliği suçundan cezalandırılması gerekmektedir.³⁶⁷ Çünkü “failliğin şerikliğe göre asliliği” kuralı gereği asli norm tali normdan önce gelir. Görüldüğü gibi resmi belgede sahtecilik suçunda müşterek faillik yönünden bağlılık kuralının bir işlevi bulunmamakta, herkes kendi fiilinin cezasını çekmektedir.³⁶⁸ A ve B'nin ikisinin de kamu görevlisi olduğu varsayımında her iki failin de TCK'nın 204/2. maddesine göre cezalandırılabilmesi için her ikisinin de fiil üstünde bir hâkimiyeti

“...1512 sayılı Noterlik Kanununun 82. maddesi gereğince noterler tarafından düzenlenen düzenleme şeklindeki belgelerin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olması nedeniyle, sanığın sahte kimlikle noter araç satış sözleşmesi düzenlenmesini sağlamaktan ibaret eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 342/2. maddesindeki (5237 sayılı TCK'nın 204/1-3. Md) suçu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanılıgı sonucu yazılı şekilde eksik ceza tayini...” (Uyap İçtihat Programı).

³⁶⁷ Gökçen, s. 343, Özgenç, s. 528-529.

³⁶⁸ Özgenç, s. 549; Akbulut, s. 186; Koca/Üzülmez, s. 699.

bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Yani faillerin kamu görevlisi olması tek başına yeterli değildir.³⁶⁹

2. Şeriklik

Şerik, eylemde hâkimiyeti bulunmayan icrai harekette bulunan failin eylemine göre eylemi daha önemsiz olan, fakat suçun işlenmesine bir şekilde katkı sağlayan ve bu şekilde suça iştirak iradesini yansıtan kişidir.³⁷⁰ Şerik, suçun kanuni düzenlemesinde tarif edilen haksızlığı bizzat gerçekleştirmez ancak faile yardım ederek ya da faili azmettirerek suça ortak olur, iştirak eder. Yani şerik suça doğrudan katılmaz ancak failin suçu icraya yönelik hareketlerine bir şekilde katkıda bulunur. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştığımız TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağıllık kuralı gereği şeriklerin sorumlulukları failin icra ettiği fiile bağılıdır.³⁷¹

Kanun koyucunun bağıllık kuralı ile şeriklerin sorumluluğunun failin icrai hareketlerine bağılı olmasını düzenlemesi, ancak nitelikli hallerin hangi durumlarda şeriklere uygulanıp uygulanmaması gerektiği yönünde bir belirleme yapmamış olması doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir. Örneğin, kişi resmi belgede sahtecilik suçunu doğrudan fail olarak işlediğinde TCK'nın 204/1. maddesine göre cezalandırılmakta; ancak kamu görevlisi olan bir kimseyi azmettirdiğinde ise daha ağır cezayı gerektiren TCK'nın 204/2. Maddesine göre cezalandırılmaktadır. Tersten düşünersek de kamu

³⁶⁹ Aydil, s. 100.

³⁷⁰ Dülger, s. 120, https://www.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/hukuk_dergi/I-2.pdf (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

³⁷¹ Akbulut, s. 177, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/14_1_7.pdf (Erişim Tarihi: 25.08.2018); Aksi görüş için bkz. Ekici Şahin, Meral: "...Öte yandan bağıllık kuralı, şeriklerin cezai sorumluluğu için yalnızca, fail tarafından gerçekleştirilmesi gereken kasıtlı ve hukuka aykırı bir fiilin varlığını gerektirir. Bu kuraldan, şeriklerin cezai sorumluluğunun failin şahsına bağılı olduğu sonucu çıkarılamaz. Azmettirenin cezası, işlenen suça göre belirleneceğinden, failin cezasından farklı olabilir. Fail, kusurlu hareket etmediği veya şahsi cezasızlık nedeni bulunduğu için cezalandırılmayabilir. Failin şahsından kaynaklanan ve kusurunu etkileyen cezanın ağırlaştırılmasını veya hafifletilmesini gerektiren nedenler, azmettirenin cezai sorumluluğunu etkilemez. Dolayısıyla, "işlenen suçun cezası", faile verilen ceza anlamına gelmez. Eğer kanun, şerikler hakkında hükmedilecek olan cezayı, failin şahsına bağlamak isteseydi, yardım edenin veya azmettirenin faile verilecek ceza ile cezalandırılacağını düzenlerdi. Kanun koyucu gerek TCK m. 38'de gerekse TCK m. 39'da faile verilecek olan cezadan değil "işlenen suçun cezası"ndan söz etmiştir. Bu nedenle, şeriklerin sorumluluğunun fiilden ziyade failin şahsına bağılı olduğu görüşü, kanaatimizce kanunun lafzını aşan bir yorumdur." Şahin, Meral Ekici: İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Suça Etki Eden Nedenlerin Şeriklere Sirayeti, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 64, S. 3, Eylül 2015, s. 651, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2029/21109.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2018).

görevlisi resmi belgede sahtecilik suçunu bizzat kendisi işlediğinde daha ağır ceza alınırken, kamu görevlisi olmayan bir başka kişiyi suçu işlemesi için azmettirdiğinde daha hafif ceza almaktadır. Yine aynı şekilde müşterek fail olarak kamu görevlisi ile birlikte hareket eden sivil kişinin TCK'nın 204/1. maddesi gereği sorumluluğu doğarken, sivil kişinin kamu görevlisi olan bir kimseyi azmettirmesi durumunda ise TCK'nın 204/2. maddesinden cezalandırılması gerekir. Bu sebeple Akbulut, şeriklere uygulanacak nitelikli hallerin yalnızca failin konumuna ve vasfına göre belirlenmesini sakıncalı bulmakta, cezayı ağırlaştıran veya azaltan nitelikli hal kimin üzerinde gerçekleşmişse onun için uygulanması gerektiğini savunmaktadır.³⁷²

a. Azmettirme

Azmettirme, belli bir suçu işlemek gibi bir niyeti olmayan, dolayısıyla suç işleme kararı da bulunmayan kişiye suç işleme kararı vermesini sağlamaktır. Ancak kasten işlenebilen suçlara azmettirme mümkün olup, azmettirenin de azmettirme kastı ile hareket etmesi gerekir.³⁷³ Kanun koyucu azmettirmeyi TCK'nın 38. maddesinde düzenlemiştir. Buna göre:

“(1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hâllerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.”

Bağlılık kuralı gereği, azmettirenin sivil bir kişiyi resmi belgede sahtecilik suçuna azmettirmesi halinde sorumluluğu failin eylemine bağlı olduğundan TCK'nın 204/1.

³⁷² Akbulut, s. 210 vd., http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/14_1_7.pdf (Erişim Tarihi: 26.08.2018).

³⁷³ Özgenç, s. 533.

maddesine göre cezalandırılacaktır. Yine azmettirenin resmi belgede sahtecilik suçuna azmettirdiği kişinin kamu görevlisi olması ve görevi gereği düzenlemeye yetkili belge hakkında sahtecilik yapması halinde azmettirenin eylemi failin eylemine bağlı olduğundan TCK'nın 204/2. maddesine göre azmettiren olarak cezalandırılması gerekir. Azmettirenin kendisinin kamu görevlisi olup olmadığına bakılmaz.

Yargıtay bir kararında sanığın PTT'de posta dağıtıcısı olarak görevli olan diğer sanığı azmettirerek icra takibi yapılan katılana ödeme emrinin tebliğ tarihi konusunda gerçeğe aykırı olarak sahte tebliğ mazbatasını düzenlemesinde sanıkların eyleminin kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik ve bu sahteciliğe azmettirme suçuna sübut verdiğine karar vermiştir.³⁷⁴

b. Yardım Etme

Bir suçun işlenmesi sırasında ya da işlenmesi öncesinde failin eylemini kolaylaştırıcı ya da destekleyici eylemlerde bulunmak suretiyle failin eylemine kasten iştirak etmeye yardım etme denir.³⁷⁵ Kanun koyucu yardım etmeyi TCK'nın 39. maddesinde düzenlemiştir. Buna göre:

“(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hâllerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

³⁷⁴ Yarg. 11. CD. 07.11.2012 tarih, 2010/1649 E., 2012/18901 K. “Sanık Ş. O'nun, PTT' de dağıtıcı olarak görev yapan diğer sanık M. G.'yi azmettirerek, hakkında icra takibi yaptığı katılanın, ödeme emrini 13.07.2001 tarihinde tebliğ ettiğini gösteren gerçek tebliğ mazbatasının yerine 12.07.2001 tarihli olarak "sahte tebligat mazbatasını" düzenlettirip icra dosyasına koyduğunun iddia edilmesi karşısında; sanıkların eylemlerinin bir bütün halinde suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 339/1. (5237 sayılı TCK'nın 204/2) maddesinde düzenlenen "memurun resmi belgede sahteciliği" ve bu suça "azmettirme" suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanlış sonucu sanıklar hakkında görevi kötüye kullanma ve resmi belgede sahtecilik suçlarından yazılı şekilde beraat kararı verilmesi” (Uyap İçtihat Programı).

³⁷⁵ Artuç, s. 136.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.”

Kanuni düzenlemeye göre yardım türlerini maddi yardım ve manevi yardım olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Maddi yardım, “fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak (m. 39/2-b)” ve “suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak (m. 39/2-c)”tır. Manevi yardım ise azmettirme derecesine varmayacak şekilde olmak kaydıyla; “suç işlemeye teşvik etmek (m. 39/2-a)”, “suç işleme kararını kuvvetlendirmek (m. 39/2-a)”, “fiilin işlenmesinden sonra yardım vaadinde bulunmak (m. 39/2-a)” ve “suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek (m. 39/2-b)”tir.³⁷⁶

Yardım etmenin “suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek” seçimlik hareketi ile azmettirme arasındaki fark suç işleme düşüncesinin failin aklında olup olmadığı noktasındadır. Azmettirmede suç işleme düşüncesi failin aklında olmamasına rağmen azmettiren tarafından failin aklına bu düşünce bir şekilde yerleştirilir. Yardım etme de ise failin aklında suç işleme düşüncesi vardır yardım eden sadece bu kararı teşvik eder ya da kuvvetlendirir.³⁷⁷

Yargıtay bu hususta “...Her ne kadar sanık C.’nin gerçeğe aykırı kaza tespit tutanağı düzenlenmesi hususunda görevli polis memurlarını azmettirdiği iddia ve kabul edilmiş ise de; azmettirme, belli bir suçu işleme konusunda henüz fikri olmayan kişide, suç işleme kararının oluşmasını sağlamak olduğu cihetle, somut olayda hakkında dolandırıcılık suçundan verilen mahkûmiyet hükmü temyiz edilmeyen diğer sanık R.’nin tek taraflı yapmış olduğu maddi hasarlı trafik kazası sonrası olay yerine giden görevli polis memurlarının, sanık R.’ye olayı bir şekilde halledeceklerini söyleyerek sanık C.’yi aradıkları ve polis memurlarının yönlendirmesi sonucu sanık C.’nin arkadaşı Ş. C.’den

³⁷⁶ Gökçen, s. 263.

³⁷⁷ Dülger, s. 124, https://www.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/hukuk_dergi/I-2.pdf (Erişim Tarihi: 22.12.2018).

almış olduğu suça konu kaza tespit tutanağında kaza yapmış görünen 07 NME 50 plaka sayılı araç ile sanık M. P.'nin sürücü belgesindeki bilgileri polis memurlarına temin ederek suça konu kaza tespit tutanağının düzenlenmesini sağladığının anlaşılması karşısında 5237 sayılı TCK'nın 39/1. maddesine göre "yardım eden" olarak sorumlu tutulması gerektiğinin gözetilmemesi..."³⁷⁸ şeklindeki ilamı ile sanığın yardım eden olarak iştirakten cezalandırılması gerektiğine karar vermiştir.

Kanun koyucu bir suça yardım eden olarak iştirak eden kişiyi azmettiren ya da faile oranla daha hafif bir ceza ile cezalandırmıştır.

C. İçtima

Ceza hukukunda kural olarak *"kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır"* kuralı geçerlidir. Bu kurala da gerçek içtima denilmektedir. Gerçek içtima kuralının fail lehine getirilmiş istisnaları ise TCK'nın 42. maddesinde düzenlenen bileşik suç, 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç ve 44. maddesinde düzenlenen fikri içtimadır.³⁷⁹

1. Bileşik Suç

Türk Ceza Kanunu'nun 42. maddesinde bileşik suç *"Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir."* şeklinde tanımlanmış ve devamında bu tür suçlar için içtima hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Yani bileşik suçun söz konusu olduğu hallerde fail aslında eylemi ile birden fazla kanun maddesini ihlal etmiş, dolayısıyla birden fazla suç

³⁷⁸ Yarg. 11. CD. 05.12.2017 tarih, 2017/4900 E., 2017/8603 K., (Uyap İçtihat Programı); yine aynı yönde Yarg. 11. CD. 27.06.2018 tarih, 2016/9581 E., 2018/5967 K., "...Bu suretle sanıkların iştiraken tebligat parçalarını sahte olarak tanzim etmek suretiyle memurun resmi evrakta sahteciliği suçunu işlediklerinin iddia ve kabul olunduğu davada; sanık M.'nin, ilçede olay tarihi itibarıyla tek posta dağıtım görevlisi olduğunu ve iş yoğunluğundan dolayı köy muhtarı olan diğer sanığa tebligatı verdiğini savunması; sanık M. Ş. M.'nin de suç kastının olmadığını, tebligatları muhataplarına ulaştırdığını savunması karşısında; sanık M. C.'nin görevli olduğu yerde kaç dağıtım görevlisi bulunduğu, mevzuata göre kaç kişinin çalışması gerektiği ve ne kadar gönderi dağıtmasının öngörüldüğü araştırıldıktan sonra sonucuna göre sanık M.'nin eyleminin zincirleme biçimde görevi kötüye kullanma suçunu oluşturup oluşturmayacağının tartışılması sonucuna göre de, diğer sanığın eyleminin TCK'nın 40/2. maddesindeki özgü suçlarda bağlılık kuralı uyarınca bu suça yardım eden olarak değerlendirilmesi gerekeceği gözetilmeden yazılı şekilde mahkûmiyet hükümleri kurulması..." (Uyap İçtihat Programı).

³⁷⁹ Hafizoğulları, s. 482; Hakeri, s. 492.

işlemiş olur. Ancak fail, lehine getirilen bu düzenleme sayesinde yalnızca işlemiş olduğu bileşik suç nedeniyle cezalandırılır; ayrıca bileşik suçun unsuru durumunda olan suçtan ötürü cezalandırılmaz.³⁸⁰

Mülga olan 765 sayılı eski TCK döneminde resmi belgede sahtecilik suçu yönünden sahteciliğin düzenlenme ile oluştuğundan bahisle, sonrasında sahte belgenin kullanılması ile başka bir suçun oluştuğu hallerde bileşik suça ilişkin hükümlerin uygulanması gerekip gerekmediği noktasında tereddütler bulunmaktaydı.³⁸¹

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte kanun koyucu bu tereddütlerin önüne geçmek maksadı ile 212. maddesinde ” *Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.*” şeklinde özel bir içtima kuralı düzenleme yoluna gitmiştir. Bu düzenleme ile eğer fail sahte resmi bir belgeyi zimmet, rüşvet, dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma ya da herhangi başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanırsa hem resmi belgede sahtecilik suçundan hem de diğer suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır.³⁸²

Doktrinde bazı yazarlar tarafından TCK’nın 212. maddesinde düzenlenen bu özel içtima hükmünün yalnızca Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmiş olan suçlar yönünden uygulanacağı fikri benimsenmiştir.³⁸³ Yargıtay uygulaması da bu şekildedir.³⁸⁴

Bizim de görüşe katıldığımız Koca/Üzülmez’e göre bu uygulama TCK’nın 212. maddesinin düzenleniş amacı ile bağdaşmamaktadır.³⁸⁵ Şöyle ki, TCK’nın 212. maddesi “sahte resmi veya özel belgenin başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde...” ifadesi ile maddenin uygulanması yönünden herhangi bir kısıtlama ihtiva

³⁸⁰ Gökçen, s. 264; Özgenç, s. 558 vd.

³⁸¹ Gökçen, s. 264.

³⁸² Gökçen, s. 266.

³⁸³ Gökçen, s. 353; Hakeri, s. 497.

³⁸⁴ Yarg. 7. CD. 28.06.2018 tarih, 2018/4753 E., 2018/8213 K. “...5411 sayılı Bankacılık Yasası’nda zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında, sanıkların zimmet eylemlerini gerçekleştirirken, sahte belge tanzim etmesi fiillerinin de zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği halde suç vasfında yanılığa düşülerek sanıkların eylemi dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik kabul edilerek davanın düşürülmesine karar verilmiş ise de; suçun “basit zimmet” olduğunun kabulü halinde de suç tarihi itibarı ile zamanaşımını dolmuş olduğundan neticesi itibarı ile doğru olan hükmün onanmasına...” (Uyap İçtihat Programı).

³⁸⁵ Koca/Üzülmez, s. 702.

etmezken içtihat ile böyle bir uygulama getirilmesi hatalıdır. Kanaatimizce de TCK'nın 212. maddesi gereği sahte resmi ya da özel belgenin hangi kanunda düzenlendiğinin önemi olmayan başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde her iki suç bakımından da ayrı ayrı cezaya hükmedilmesi gerekir.

2. Zincirleme Suç

Kanun koyucu zincirleme suçu Türk Ceza Kanunu'nun 43. maddesinde “(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.” şeklinde düzenlemiştir.

Zincirleme suç düzenlemesi cezayı ağırlaştıran bir hal gibi görünse de esasen fail lehine cezada indirim düzenlemesidir. Örnekle açıklamak gerekirse fail aynı kişiye karşı farklı tarihlerde birden fazla kez aynı suçu işlediğinde aslında failin gerçek içtima gereği işlemiş olduğu suç kadar cezalandırılması gerekir. Ancak gerçek içtima kuralının istisnası olan zincirleme suç düzenlemesi gereği tek bir ceza üzerinden adeta nitelikli bir hal gibi artırım yapılarak sanık lehine bir hüküm kurulmuş olur.

Zincirleme suç kavramına mağdur başlığı altında değinmiştik. Mağdur kavramı içerisinde değinmemizin başlıca nedeni Türk Ceza Kanunu'nun 43. maddesinde düzenlenmiş olan zincirleme suç hükümlerinin resmi belgede sahtecilik suçunda uygulanıp uygulanmayacağı noktasında önemli olmasıdır.

Daha öncede ifade ettiğimiz üzere resmi belgede sahtecilik suçu kanun koyucu tarafından TCK'da “kamu güvenine karşı işlenen suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Bunun nedeni belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değerın kamu güveni

olmasıdır. Dolayısıyla ceza hukuku yönünden suçun mağduru toplumu oluşturan her bireydir.³⁸⁶

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun istikrarlı kararlarında da resmi belgede sahtecilik suçunun asıl mağdurunun toplum olduğu, işlenen sahtecilik suçu nedeniyle bir şekilde zarara uğratılan kişinin ancak ve ancak suçtan zarar gören olarak ifade edilebileceğine karar vermiştir.³⁸⁷ Bu sebeple farklı zaman aralıklarında bir suç işleme kararı doğrultusunda birden çok belgede sahtecilik suçu işleyen fail, kamuya yani toplumun her bir ferdine karşı ayrı zamanlarda bu suçu işlemiş olacağından TCK'nın 43/1. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümlerinden yararlanabilecektir.³⁸⁸ Keza madde gerekçesinde bu durum “*işlenen suçların mağdurunun aynı kişi olması gerekir. Suçun mağdurunun farklı kişiler olması halinde, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. Rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda, muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre, zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

Failin farklı zamanlarda işlemiş olduğu sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümlerinden yararlanabilmesi, kastının yenilenmemiş olmasına bağlıdır. Yargıtay da fail tarafından icra edilen birinci fiilden sonraki fiillerde kastın yenilenip yenilenmediğinin göz önünde bulundurulmasını, kastın yenilenmesinin tespitindeki kıstasın ise işlenen fiiller arasındaki zaman aralığı olduğunu vurgulamıştır. Eğer kast yenilenmiş ise fail zincirleme suç hükümlerinden faydalanamaz ve gerçek içtima kuralı

³⁸⁶ Gökçen, s. 182.

³⁸⁷ Yarg. CGK. 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 E., 2014/202 K., (Uyap İçtihat Programı); Aksi görüş için bkz. Koca/Üzülmez, “...Resmi belgede sahtecilik topluma karşı işlenen suçlar arasında kamu güvenine karşı işlenen fiilleri oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Buna karşılık, işlenen resmi belgede sahteciliğin sonucu olarak doğrudan doğruya belli bir kişinin veya kişilerin mağduriyeti söz konusu olmuşsa, bu kişilerin de suçun mağduru olduğu kabul edilmelidir...”

³⁸⁸ Yıldırım, Gökçe; bu hususta resmi belgede sahtecilik suçunun TCK'nın 43/1. maddesindeki düzenlemeye sonradan eklenen mağduru belli bir kişi olmayan suçlardan biri olarak kabulünün mümkün olmadığını, çünkü resmi belgede sahtecilik suçunun mağdurunun toplumu oluşturan her birey olduğunu, ancak kişi kavramı ile ifade edilmek istenen gerçek kişi olmadığını bu yüzden söz konusu düzenlemede ki “bir kişi” ibaresinin çıkarılması ya da bu ibarenin “aynı mağdur” ibaresi ile değiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yıldırım, Gökçe: Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 161, Ocak 2018, s. 133, <https://www.jurix.com.tr/article/12176> (Erişim Tarihi: 28.11.2018).

gereği her fiilinden ayrı ayrı cezalandırılır.³⁸⁹ İşlenen suçlar arasındaki zaman aralıklarının uzun olmaması suç işleme kararında birlik olmasına, zaman aralıklarının uzun olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilir. Ancak işlenen suçlar arasındaki sürenin ne olması gerektiğine ilişkin mutlak bir sınır koyulması mümkün olmadığından, süre ne olursa olsun ikinci işlenen suç failin başlangıçtaki genel niyetine ve suç işleme noktasındaki ilk kararına dayanıyorsa zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekir.³⁹⁰

Zincirleme suç hükümleri yönünden Yargıtay, birden fazla belgenin aynı zaman diliminde düzenlenmiş olması ya da söz konusu belgelerin tek bir mağdura karşı aynı zaman diliminde kullanılmış olması halinde değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi şartının sağlanmamış olması nedeniyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını ve failin eylemlerinin esasen tek suç oluşturacağını kabul etmektedir.³⁹¹ Yine birden fazla oluşturulmuş sahte belgenin tek bir suç işleme

³⁸⁹ Gökçen, s. 269; Taşdemir, s. 179. Yarg. CGK. 05.06.2012 tarih, 2011/15-491 E., 2012/219 K; "...Zincirleme suçtan söz edebilmek için failin, başlangıçta genel bir niyet ve suç işleme kararı ile aynı suçu aynı mağdura karşı birden fazla kez işlemesi gerekmektedir. Buna göre "suç işleme konusunda tek kararı" olmayıp, ikinci eylemde suç işleme kararı yenilenmiş ise her bir fiil bağımsız suç olarak kabul edilecek ve zincirleme suç söz konusu olmayacaktır. Sanığın iç dünyasına ilişkin olan bu gereklilik sübjektif bir şart olup, mahkemelerce denetime imkân sağlayacak şekilde tespit edilerek karara yansıtılması gerekecektir./ Suç kastından daha geniş bir anlamı içeren suç işleme kararı, suç kastından daha önce gelen genel bir karar ve niyeti ifade eder. Önce suç işleme kararı verilir ve bundan sonra bu genel kararın icrası farklı zamanlardaki suçlarla gerçekleştirilir. Kararın gerçekleştirilmesi için gerekli suçların her birinde ayrı suç kastları, bir başka deyişle bir suç için gerekli olan maddi ve manevi unsurlar ayrı ayrı yer alır. Böylece suç işleme kararı denilen genel plân, niyet veya karar, zinciri oluşturan ve her biri birbirinden bağımsız olan suçları birbirine bağlayan ortak bir zemini oluşturur./Suç işleme kararının yenilenip yenilenmediği, birden çok suçun aynı karara dayanıp dayanmadığı, aynı zamanda suçlar arasındaki süre ile de ilgilidir. İşlenen suçların arasında kısa zaman aralıklarının olması suç işleme kararında birlik olduğuna; uzun zaman aralıklarının olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilir. Yine de çeşitli suçlar arasında az veya çok uzun zaman aralığının var olması, bu suçların aynı suç işleme kararının etkisi altında işlendiğini ya da işlenmediğini her zaman göstermez. Diğer bir anlatımla, sürenin uzunluğu kararın yenilendiğini düşündürebileceği gibi, kısalığı da her zaman kararın yürürlükte olduğunu göstermeye bilir./Zincirleme suçun oluşumu için işlenen suçlar arasında ne kadar zaman geçmesi gerektiği konusunda genel ve mutlak bir kural koymak mümkün olmadığından, hangi süre içerisinde işlenirse işlensin, işlenen suç başlangıçtaki genel niyete veya suç işleme konusunda tek karara dayanıyor ise zincirleme suç hükümleri uygulanacak, ancak işlenen suç failin yeni bir suç işleme kararına dayanıyorsa artık zincirleme suç söz konusu olmayacaktır..." (Uyap İçtihat Programı).

³⁹⁰ Yıldırım, s. 131, <https://www.jurix.com.tr/article/12176> (Erişim Tarihi: 28.11.2018).

³⁹¹ Yarg. 11. CD. 25.06.2018 tarih, 2016/9897 E., 2018/5797 K., "suça konu bonoların farklı tarihlerde verilip verilmelikleri tespit edildikten sonra, aynı anda verilmeleri durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmadığının, ancak sahte belge sayısı dikkate alınarak TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın alt sınırdan uzaklaştırılarak belirlenmesi gerektiğinin dikkate alınmaması" (Uyap İçtihat Programı).

kararı doğrultusunda farklı tarihlerde kullanılması halinde belgede sahtecilik suçunun zincirleme suç biçiminde işlendiğini kabul etmiştir.³⁹²

Farklı zaman dilimleri içerisinde gerçekleştirilen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesinin bir diğer şartı işlenen suçların aynı olması gerekliliğidir. Suçun temel biçimi ile daha az ya da daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri aynı suç sayılmaktadır.³⁹³ Hatta Yargıtay resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarını aynı suç olarak değerlendirmektedir. Yargıtay uygulamasına göre cezası ağır olan resmi belgede sahtecilik suçuna göre failin temel cezasının belirlenmesi, zincirleme suç hükümleri gereği 43. maddeye göre de cezasında artırım yapılması gerekmektedir.³⁹⁴ Ancak Koca/Üzülmez bu görüşü eleştirmiş ve sahte olarak düzenlenen belgelerden birinin resmi belge diğerinin ise özel belge olması halinde failin bu iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılması gerektiğini, zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını savunmuşlardır.³⁹⁵ Resmi belgede ve özel belgede sahtecilik suçları arasındaki başlıca fark suçun konusundadır. Kanaatimizce sahtecilik suçlarının tek madde altında

³⁹² Yarg. 11. CD. 19.06.2018 tarih, 2016/11753 E., 2018/5606 K., (Uyap İçtihat Programı).

³⁹³ Gökçen, s. 354.

³⁹⁴ Yarg. CGK. 05.06.2012 tarih, 2011/15-491 E., 2012/219 K; “Resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının 5237 sayılı TCY’da farklı maddelerde düzenlenmeleri nedeniyle sanıkların gerçek içtima kuralları uyarınca cezalandırılması gerektiği ileri sürülebilir ise de, belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki yararın kamu güveni olması, her iki suçun geniş anlamda mağdurunun toplumu oluşturan tüm bireyler olması, unsurlarının tamamen benzer olarak düzenlenmesi de göz önüne alındığında, resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının “aynı suç” olduğunun kabulü gerekmektedir./Sanıkların aynı suç işleme kararıyla, etkin bir iş bölümü, fikir ve eylem birliği içinde gazeteye iş ilanı vermek suretiyle mağdurların kimlik bilgilerine ulaşarak, bu bilgilerle fotoğraf dışında aslına uygun nüfus cüzdanları düzenleyip, üzerine kendi fotoğraflarını yapıştırarak resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri, bu nüfus cüzdanlarıyla daha önceden cep telefonu başvurusu ile onaylanmış olan kredileri almak için katılan bankanın şubelerine başvuruda bulunup, mağdurlar adına olmakla birlikte içeriği itibarıyla sahte kredi sözleşmesi düzenlenmesini sağlayıp, bu sözleşmeleri mağdurlara atfen imzalayarak özel belgede sahtecilik suçunu işledikleri, sanıkların böylece aynı suç işleme kararıyla, aynı mağdura karşı aynı suçu değişik zamanlarda işlediklerinin ve bir bütün halinde zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmaları gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır.” karar için bkz. Tancı, Metin: Yargıtay Ceza Genel Kurulu İçtihatları Açıklamalı Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 794.

³⁹⁵ Koca/Üzülmez, s. 705; Koca, Mahmut: “Her şeyden önce bu suçların konuları birbirinden farklıdır. Resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu “resmi belge”, özel belgede sahtecilik suçunun konusunu ise “özel belge” oluşturmaktadır. Yine resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmişken, özel belgede sahtecilik suçu çok hareketli suç olarak düzenlenmiştir. Bu itibarla unsurları birbirinden tamamen farklı olan bu suçların aynı suç sayılarak zincirleme suç kuralının kapsamına alınması isabetli olmamıştır.” Koca, Mahmut: Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 115, <http://dergipark.gov.tr/iuchkd/issue/30753/332446> (Erişim Tarihi: 28.11.2018).

düzenlenmemiş olması bu suçların temelinin aynı olduğu gerçeğini değiştirmez. Çünkü esasen bu suçların ayrı ayrı maddeler ile değil ağırlaştırıcı yahut hafifletici sebep olarak aynı madde içerisinde düzenlenmesi gerekirdi. Bu nedenle sahtecilik suçlarını bir bütün olarak değerlendiren Yargıtay uygulaması kanunun amacına daha uygundur.

Zincirleme suçlarda teselsül eden suçların birkaçı tamamlanıp birkaçı teşebbüs aşamasında kalabilir. Bu hal de zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.³⁹⁶

3. Farklı Nev’iden Fikri İçtima

Kanun koyucu TCK’nın 44. maddesindeki düzenleme ile failin tek bir eylemiyle birden fazla suç işlemesi durumunda bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçun cezasının verilmesini yeterli görmüş ve gerçek içtima kuralının bir istisnası daha ortaya çıkmıştır.

Ancak Türk Ceza Kanunu’nun 212. maddesinde düzenlenen içtima hükmü belgede sahtecilik suçlarında TCK’nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima hükümlerinin uygulanmasını imkânsız kılmıştır.³⁹⁷ TCK’nın 212. maddesinde *”Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.”* şeklinde özel norm niteliğinde bir içtima hükmü düzenlenmiş ve genel bir norm olan farklı nev’iden fikri içtima hükmü geçersiz kılınmıştır.

Yargıtay’ın ve doktrinde bir takım yazarların kabulüne göre, belgede sahtecilik suçları yönünden TCK’nın 212. maddesinin uygulanabilmesi diğer suçun da Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenmiş olmasına bağlıdır.³⁹⁸ Koca/Üzülmez’e göre bu uygulama

³⁹⁶ Gökçen, s. 275; Taşdemir, s. 179.

³⁹⁷ Gökçen, s. 356.

³⁹⁸ Gökçen, s. 353; Hakeri, s. 497; Yarg. CGK. 06.04.2010 tarih, 2010/7-38 E., 2010/79 K. “...5237 sayılı TCY’nın 212. maddesindeki; “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” şeklindeki düzenlemenin, TCY’nın genel hükümleri arasında yer almaması nedeniyle, TCY’nın 5. maddesindeki, “yasanın genel hükümleri arasında yer alan düzenlemelerin özel yasalar açısından da uygulanacağı” kuralı kapsamında özel yasalar açısından da uygulama olanağı bulunmamaktadır. 5237 sayılı TCY’nın 212. maddesi yalnızca TCY içinde düzenlenen suçlara ilişkin olarak uygulanabilecek bir kuraldır./Özel yasalarda düzenlenen suçların işlenmesi sırasında sahte evrak düzenlenmiş olması halinde failin ayrıca bu suçtan da cezalandırılabilmesi için o yasada özel bir düzenleme yapılmış olması zorunlu olup aksinin

TCK'nın 212. maddesinin düzenlenme amacına uymaz.³⁹⁹ Şöyle ki, TCK'nın 212. maddesi bu hususta bir kısıtlama öngörmemişken içtihatla böyle bir uygulama getirilmesi yerinde değildir. Bu nedenle biz de bu uygulamaya katılmıyoruz. Ancak Yargıtay'ın bu kabulü dikkate alınırfa fail tek bir eylemi ile hem resmi belgede sahtecilik suçunu hem de TCK dışında özel bir kanunda düzenlenmiş olan bir suçı işlerse TCK'nın 44. maddesinin uygulanma ihtimali mümkün olacaktır.

V. NETİCE

Fail tarafından gerçekleştirilen fiilin dış dünyada değişiklik meydana getirmesine netice denir. Kanun koyucu bazı suçların tamamlanabilmesi için belirli bir neticenin gerçekleşmesini arar. Yani bir anlamda neticeyi kanun koyucunun kanuni tarifine göre suçun maddi unsurlarından biri olarak saymak mümkündür.⁴⁰⁰

Resmi belgede sahtecilik suçları ise neticesi harekete birleşik bir suç yani sırf hareket suçudur.⁴⁰¹ Kanuni tarifteki sahte resmi belge düzenleme, gerçek resmi bir belgede değişiklik, gerçeğe aykırı resmi belge düzenleme ve sahte resmi belgeyi kullanma fiillerinden bir tanesi dahi icra edildiği anda suç tamamlanmaktadır.⁴⁰² Sonuç olarak resmi belgede sahtecilik suçunda kanuni tarifteki hareketin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması suçun tamamlanması için yeterli olup, herhangi bir neticenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması gerekmez.

kabulü ceza kanunlarında kıyasın uygulanması anlamına gelecektir. Nitekim yasa koyucu 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasasının 5. maddesinin 4. fıkrası ile bu yasa açısından bir kural koymakla kalmamış, bunun yanında böyle bir hüküm bulunmayan özel yasalar açısından TCY'nın 212. maddesinin uygulanamayacağına ilişkin iradesini de dolaylı olarak ortaya koymuştur./5411 sayılı Bankacılık Yasasında sahtecilik suçundan ayrıca cezaya hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme olmaması ve nitelikli zimmet suçu için öngörülen ceza miktarının ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde bunun yasa koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu ve bu suçu bileşik suç olarak düzenlediği sonucuna ulaşılmaktadır./Bu itibarla, yerel mahkeme kararı ile bunu onayan Özel Daire kararında bir isabetsizlik bulunmadığından Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmesi gerekmektedir.” karar için bkz. Tancı, Metin: Yargıtay Ceza Genel Kurulu İçtihatları Açıklamalı Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 812-813.

³⁹⁹ Koca/Üzülmez, s. 702.

⁴⁰⁰ Özgenç, s. 175.

⁴⁰¹ Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 408.

⁴⁰² Hakeri, s. 416.

VI. İLLİYET BAĞI

İlliyet bağı diğer bir ifadeyle nedensellik bağı, fiilin unsurunun kanuni tarife uygun olabilmesi için netice ile hareket arasında bulunması gereken sebep-sonuç ilişkisi olarak tanımlanmaktadır.⁴⁰³ Resmi belgede sahtecilik suçu neticesi harekete birleşik suçlardan olduğundan illiyet bağının araştırılması gerekli değildir.

VII. SUÇUN YAPTIRIMI

Kanun koyucu belgede sahtecilik suçlarının yaptırımlarını belirlerken kamu güveninin ne derece sarsıldığını dikkate alarak cezalandırmada buna göre bir sistematik oluşturmuştur. Buna göre toplumun resmi belgelere duyduğu güven özel belgelere oranla daha fazla olduğundan kanun koyucu daha ağır cezalandırmayı uygun görmüştür. Yine kamu görevlisinin işlediği resmi belgede sahtecilik suçunun daha ağır cezalandırılması bu sebeptedir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun sivil kişiler yani herkes tarafından işlenebilen halini düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesine göre bu eylem iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilen halini düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 204/2. maddesine göre, bu eylem üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir.

Eğer sahteciliğe konu resmi belge, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler arasında ise TCK'nın 61/4. maddesindeki *“Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirme yapılır.”* hükmü gereği, TCK'nın 204/1. veya 204/2. maddesine göre belirlenecek temel ceza TCK'nın 204/3. maddesine göre yarı oranında arttırılır. Faili sahteciliğe sevk eden neden *“bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi”* ise bu durumda TCK'nın 211. maddesine göre verilecek ceza yarı oranında indirilecektir.

⁴⁰³ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Ceza Genel Hukuku, s. 157.

VIII. CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNA İLİŞKİN BİLGİLER

A. Soruşturma ve Kovuşturma

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 2. maddesinde düzenlenen tanımlar başlığı altında soruşturmanın, *“kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi”*; kovuşturmanın ise *“iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi”* ifade ettiği düzenlenmiş ve ceza muhakemesi iki ana bölüme ayrılmıştır.

Türk Ceza Hukuku sisteminde soruşturma yapma görevi yalnızca devletin tekelinde olup, soruşturmaların resen yapılması asıl olandır. Ancak bazı suç tipleri için kanun koyucu soruşturma yapılmasını şikâyete veya izne bağlı tuttuğu gibi bazen de uzlaştırma veya ön ödeme prosedürlerinin uygulanmasını şart koşabilir.

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunun temel hali de nitelikli halleri de şikâyete bağlı olmayıp resen soruşturulur ve kovuşturulur. Çünkü kanunda bir suç tipi için soruşturulması açıkça şikâyete bağlı olduğu belirtilmediği sürece o suç kendiliğinden şikâyete tabi hale gelmez.⁴⁰⁴ Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere kural olan resen soruşturma ve kovuşturmadır. Yine resmi belgede sahtecilik suçları CMK’nın 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırmaya tabi suçlar ve TCK’nın 75. maddesinde düzenlenen ön ödemeye tabi suçlar arasında bulunmadığından uzlaştırma ve ön ödeme soruşturma ve kovuşturma şartı değildir.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’da kamu görevlilerin suç işlemesi halinde soruşturmanın yapılabilmesi için izin prosedürünün uygulanması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre: *“1) Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir.*

⁴⁰⁴ Öztürk, Bahri ve diğerleri: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 53.

(2)Bu Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır.

Görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır.

Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali genel hükümlere tabidir” şeklinde düzenleme ile kanunun amacı ve sınırları belirlenmiştir.

4483 sayılı Kanundaki hükümlere istisna haller ise 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’nun 17. maddesinde “Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yukarıdaki fıkra hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz.

Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.” şeklinde düzenlemiştir.

Bu bilgiler ışığında TCK’nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişiler tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu herkes tarafından işlenebileceğinden ve fail kamu görevlisi olsa bile işlediği suç göreviyle alakalı olmayacağından izin prosedürü uygulanmaz ve Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından resen soruşturma yapılabilir. Ancak TCK’nın 204/2. maddesinde düzenlenen yalnızca kamu görevlileri tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunun faili hakkında soruşturma ve kovuşturma

yapılabilmesi için 4483 sayılı Kanunda ayrıntılı olarak belirlenmiş olan yetkili mercilerden izin alınması şarttır.⁴⁰⁵

Yargıtay'ın “Suç tarihinde polis memuru olarak görev yapan sanık D., meydana gelen trafik kazasında, gerçeğe aykırı kaza tespit tutanağı düzenlediğinin iddia ve kabul olunması, 4483 sayılı Yasanın 2. maddesindeki “Bu Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır “amir hükmü, suça konu belgenin görevi gereği tanzim edilmiş olduğunun anlaşılması, soruşturma izin tarih itibariyle meslek ile ilişkisinin kesilmesinin sonuca etkili bulunmaması karşısında; kamu görevlisi olan sanık hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden, genel hükümlere göre açılan davaya devam olunarak yazılı şekilde karar verilmesi”⁴⁰⁶ şeklindeki bozma kararında da vurguladığı üzere soruşturma izni koşulu için failin suç tarihi itibariyle kamu görevlisi olması ve eylemin failin göreviyle ilgili olması gerekmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 237. Maddesinde düzenlenen “Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.” amir hükmü gereği, resmi belgede sahtecilik suçlarının mağduru her ne kadar toplumu oluşturan bireylerin tamamı olsa da, mağdur olmayıp suçtan zarar görenlerin de katılan olarak davaya kabulü gerekmektedir. Ancak suçtan zarar görme dolaylı değil doğrudan doğruya olmalıdır.⁴⁰⁷

⁴⁰⁵ Salihoğlu/Parlar, s. 107.

⁴⁰⁶ Yarg. 11. CD. 30.04.2015 tarih, 2015/2108 E., 2015/25880 K., (Uyap İçtihat Programı)

⁴⁰⁷ Yarg. 11. CD. 12.09.2018 tarih, 2016/1402 E., 2018/6777 K. “Sanığa yüklenen resmi belgede sahtecilik suçundan katılan sıfatını alabilecek surette zarar görmüş olan ve kovuşturma aşamasında usulüne uygun olarak duruşmadan haberdar edilmediği için davaya katılma talebinde bulunamayan şikâyetçi H. A.'nın , 5271 sayılı CMK'nın 260/1. madde ve fıkrası uyarınca resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin yasa yollarına başvurma hakkı bulunduğu belirlenerek yapılan incelemede; Kovuşturmanın her aşamasında kamu davasına katılma hakkı bulunan şikâyetçi H. A.'a duruşma gününün usulen bildirilip şikâyet ve delillerini bildirme ve kamu davasına katılma olanağı sağlanmadan, duruşmaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması suretiyle, 5271 sayılı CMK'nın 234/1-b maddesine aykırı davranılması”(Uyap İçtihat Programı); Yarg. 11. CD. 12.07.2018 tarih, 2018/4188 E., 2018/6557 K. “Sanık hakkında "resmi belgede sahtecilik" suçundan verilen mahkumiyet hükmüne yönelik şikâyetçi Girişim Varlık Yönetimi A.Ş vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesinde; Suça konu sahte bonoları Akbank AŞ'den aldığı krediye

B. Madde Yönünden ve Yer Yönünden Yetkili Mahkeme

1. Madde Yönünden Yetkili Mahkeme

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrasında mahkemelerin görevlerinin diğer bir ifade ile madde yönünden yetkilerinin ancak kanunla belirlenebileceği açıkça belirtilmiştir. İşte bu nedenle 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun tarafından düzenlenmiş olan görev kuralları kamu düzenine ilişkin olup, bu düzenleme aksine bir uygulama mümkün değildir. Sulh Ceza Mahkemeleri'nin Sulh Ceza Hâkimlikleri'ne dönüştürülmesine ilişkin düzenlemeden sonra ilk derece mahkemeleri arasında ceza kovuşturması yapma yetkisine sahip iki mahkemeden bahsedilebilir. Bunlar tek hâkimli Asliye Ceza Mahkemeleri ve bir başkan ile iki üye hâkimden oluşan heyet mahkemesi olan Ağır Ceza Mahkemeleri'dir. CMK'nın 5. maddesinde düzenlenen *“İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.”* amir hükmüne göre herhangi bir şekilde görevsiz mahkemede açıldığı anlaşılan davanın görevli mahkemeye gönderilmesi zorunludur. Bu durumun tek istisnası yine CMK'nın 6. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre *“Duruşmada suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez.”* Burada dikkat edilmesi gereken husus, Cumhuriyet Savcılığı'nın hukuki nitelendirmesi ile eylemin üst dereceli mahkemenin görevi kapsamında kalması ancak kovuşturma aşamasında elde edilen birtakım delillerin değerlendirilmesi ile savcılığın hukuki nitelendirmesinin aksine fail ya da faillerin eylemlerinin alt dereceli mahkemesinin görevi kapsamında kalan bir suçu oluşturduğunun anlaşılması halidir. Yoksa savcılığın hukuki nitelendirmesinin esasen alt dereceli mahkemenin görevi kapsamında kalan bir suç olmasına rağmen görevli mahkeme konusunda hataya düşülerek davanın üst dereceli mahkemede açılması halinde

karşılık teminat olarak veren sanığa yüklenen resmi belgede sahtecilik suçundan doğrudan doğruya zarar gören katılan Akbank A.Ş'nin alacağını temlik ettiği Girişim Varlık Yönetimi A.Ş'nin atılı suçtan doğrudan doğruya zarar görmediği, kamu davasına katılma hakkı bulunmadığı...” (Uyap İçtihat Programı).

CMK'nın 6. maddesindeki istisnai durumun uygulanması mümkün olmamakla beraber tabii hâkim ilkesine de aykırı olması nedeniyle yargılamanın her aşamasında görevsizlik kararı verilebilir.⁴⁰⁸

5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesinde Asliye Ceza Mahkemeleri'nin görevine giren davalar tek tek belirlenmek yerine Sulh Ceza Hâkimlikleri'nin ve Ağır Ceza Mahkemeleri'nin görev alanına girmeyen bütün dava ve işlerin Asliye Ceza Mahkemesi'nin görevi kapsamında kalacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden yola çıkarak Asliye Ceza Mahkemeleri'nin ceza yargılamasının asıl ve genel mahkemeleri olduğu sonucuna ulaşılabilir.

5235 sayılı Kanun'un 12. maddesinde ise Ağır Ceza Mahkemeleri'nin görevi kapsamında bulunan iş ve davalar düzenlenmiştir. Buna göre, *“Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on*

⁴⁰⁸ Antalya BAM 9. CD. 07.11.2017 tarih, 2017/2380 E., 2017/1807 K. “5271 Sayılı CMK'nın 3.maddesinde "Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir", 4.maddesinde "Davaya bakan mahkeme görevli olup olmadığına kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir. 6.madde hükmü saklıdır", 6.maddesinde ise; "Duruşmada suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez" amir hükümlerinin düzenlendiği,/ Görevle ilgili kurallar kamu düzeni ile doğrudan ilgilidir ve sanık yönünden de tabii hâkim ilkesine göre güvence oluşturur. Bu nedenle görev sorununun taraflarca ileri sürülmesi dahi mahkemece kovuşturmanın her aşamasında re'sen göz önünde bulundurulması, dolayısıyla görevsiz olduğunu fark eden mahkemece görevsizlik kararı verilip dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesi zorunludur. 4.maddenin 1.fıkrasının ilk cümlesi bu kuralı açıklamaktadır. Ancak, duruşmada suçun hukuki niteliğinden bahsedilip görevsizlik kararı verilip dosyanın alt dereceli mahkemeye gönderilemeyeceğine ilişkin CMK'nın 6.maddesi hükmü bu kuralın istinasını oluşturmaktadır. Bu durumda mahkeme görevsizlik kararı veremez./Madde bakımından yetki (görev) konusu kamu düzenine ilişkin olduğundan aslolan görevsiz mahkemenin davaya bakmamasıdır. Her suçun kendi mahkemesinde yargılanmasında adaletin sağlanması bakımından kamu yararı bulunmaktadır. Bu nedenle görevli olmayan mahkemenin davaya bakması kesin hukuka aykırılık teşkil eder./Bu açıklamalar ışığında sanık hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin iddianamede gösterilen sevk maddeleri ve nitelendirmeye göre davaya bakma görev ve yetkisinin Asliye Ceza Mahkemesine ait olduğu açıktır. Bu itibarla ilk derece mahkemesince görevsizlik kararı verilmesi gerekirken davaya devamla sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olduğundan hükmün CMK'nın 280/1-d ve 289/1-d maddeleri gözetilerek BOZULMASINA” (Uyap İçtihat Programı).

yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.” görüldüğü üzere suçun kanuni tarifinde ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve üst sınırı on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar başka hiçbir düzenlemeye gerek duyulmadan Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev kapsamına girerler. Ancak bazı suçların kanuni tarifinde öngörülen cezaların üst sınırı 10 yıldan fazla olmamasına rağmen kanun koyucu bu suçlara attığı önem nedeniyle bu suçların yargılamasının Ağır Ceza Mahkemeleri'nde yapılması gerektiğine hükmetmiştir.

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunda görevli mahkeme herkes tarafından işlenebilen ve yalnızca kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçlarında farklı olduğundan öncelikle bu hususun tespit edilmesi gerekir.

Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerin resmi belgede sahteciliği suçunun kanuni tarifinde cezai yaptırımının iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olması ve özel bir düzenleme de öngörülmemiş olması nedeniyle suçu yargılamak ile görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemeleridir. Her ne kadar TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunun cezai yaptırımı kanuni tarifte üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası olarak belirlenmiş ise de; 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesindeki Ağır Ceza Mahkemeleri'nin görevine ilişkin düzenleme ile bu suç hakkında yargılama yapma görevi Ağır Ceza Mahkemelerinin görevi kapsamına dâhil edilmiştir.

2. Yer Yönünden Yetkili Mahkeme

Yer yönünden yetki kuralı CMK'nın 12. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre “(1) *Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. (2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.*” İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçlarında yetki konusunda genel yetki kuralları geçerlidir. Davaya bakma yetkisi suçun işlendiği yani seçenek hareketlerin icra edildiği yer mahkemesidir.

C. Dava Zamanaşımı

Dava zamanaşımı TCK'nın 66. maddesinde:

“(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,

d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenlemeye göre TCK’nın 204/1. maddesinde düzenlenen sivil kişilerin resmi belgede sahteciliği suçunda öngörülen cezai yaptırımın üst sınırının 5 yıl hapis cezası olması nedeniyle TCK’nın 66/1-e maddesi gereğince dava zamanaşımı 8 yıldır. Zamanaşımını kesen durumların söz konusu olması halinde bu süre her defasında yeniden başlar; ancak TCK’nın 67/4. maddesine göre uzamış dava zamanaşımı suç tarihinden itibaren en fazla 12 yıldır.

TCK’nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlilerinin resmi belgede sahteciliği suçunda öngörülen cezai yaptırımın üst sınırının 8 yıl hapis cezası olması nedeniyle TCK’nın 66/1-e maddesi gereğince dava zamanaşımı 15 yıldır. Zamanaşımını kesen durumların söz konusu olması halinde bu süre her defasında yeniden başlar; ancak TCK’nın 67/4. maddesine göre uzamış dava zamanaşımı suç tarihinden itibaren en fazla 22 yıl 6 aydır.

IX. RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN İLGİLİ SUÇLAR İLE BENZERLİK VE FARKLILIKLARI

Resmi belgede sahtecilik suçları ile ilgili olarak TCK’nın 205. maddesinde resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, TCK’nın 206. maddesinde resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, TCK’nın 207. maddesinde özel belgede sahtecilik suçları düzenlenmiştir. Bu bölümde, inceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunun bu saydığımız belgede sahtecilik suçları ile olan ilişkisini, benzerliklerini ve farklarını inceleyeceğiz.

A. Özel Belgede Sahtecilik Suçu

Özel belgede sahtecilik suçu kanun koyucu tarafından Türk Ceza Kanunu’nun 207. maddesinde “(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) *Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Özel belgeler görünüş itibari ile yalnızca belgeye taraf olan kişiler bakımından güven sağladığından bu belgeler üzerinde kamu güveni olmadığı düşünülebilirse de, resmi belgelerden daha az olsa da bu belgeler üzerinde de kamu güveni vardır. Çünkü bu belgeler ile korunan özel menfaatler de günlük ve ticari hayatın devamı için vazgeçilmezdir. Bu belgelerin kamu gücü ile düzenlenmemiş olması önemini yitirmesine neden olmaz. Kanun koyucu bunu göz önüne alarak özel belgede sahtecilik suçunu da kamu güvenine karşı suçlar başlığı altında düzenlemiştir.⁴⁰⁹

1. Suçun Unsurları

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında “*Resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının 5237 sayılı TCY’da farklı maddelerde düzenlenmeleri nedeniyle sanıkların gerçek içtima kuralları uyarınca cezalandırılması gerektiği ileri sürülebilir ise de, belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki yararın kamu güveni olması, her iki suçun geniş anlamda mağdurunun toplumu oluşturan tüm bireyler olması, unsurlarının tamamen benzer olarak düzenlenmesi de göz önüne alındığında, resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının “aynı suç” olduğunun kabulü gerekmektedir.*”⁴¹⁰ diyerek resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçları arasındaki benzerliklere dikkat çekmiştir.

Özel belgede sahtecilik ve resmi belgede sahtecilik suçları arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için öncelikle özel belgede sahtecilik suçunun unsurlarına kısaca değineceğiz.

⁴⁰⁹ Soyaslan, s. 513; Toroslu, Özel Kısım, s. 245; Koca/Üzülmez, s. 717; Gökçen, s. 448; Salihoğlu/Parlar, s. 506; Erman/Özek, s. 525.

⁴¹⁰ Yarg. CGK. 05.06.2012 tarih, 2011/15-491 E., 2012/219 K., Karar için bkz. Tancı, s. 794.

a. Maddi Unsurlar

aa. Fail

Özel belgede sahtecilik suçu özgü bir suç değildir, yani herkes tarafından işlenebilir. Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak failin kamu görevlisi olması ile olmaması arasında cezalandırma bakımından herhangi bir fark bulunmamaktadır.⁴¹¹

Belge kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş ve kullanılmış ise de, fail görevi gereği bu belgeyi düzenlemeye yetkili değil ise özel belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaktır.⁴¹²

bb. Mağdur

Suçun mağduru aynı resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi toplumu oluşturan her bir bireydir. Ancak özel belgede sahtecilik genel olarak belirli bir kişinin zararına olarak işlenmektedir. Bu doğrudan suçtan zarar gören kişiler olarak kamu davasına katılma hakkına sahiptirler.⁴¹³

cc. Konu

Madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği üzere suçun konusu özel belgedir. Resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçu arasındaki en önemli fark suçun konusudur. Resmi belge ya da resmi belge hükmünde kabul edilmeyen her belge özel belgedir.⁴¹⁴

Özel belgelerin kamu görevlisi veya görevlileri tarafından onaylanmış olması özel belgelere resmi belge niteliği kazandırmaz.⁴¹⁵ Ayrıca kamu görevlisinin yetkisi olmamasına rağmen düzenlemiş olduğu belgeler özel belgedir.⁴¹⁶

⁴¹¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 862.

⁴¹² Gökçen, s. 471.

⁴¹³ Gökçen, s. 472; Koca/Üzülmüş, s. 717.

⁴¹⁴ Demirel, s. 39. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 07.11.2018).

⁴¹⁵ Yarg. 11. CD. 09.04.2018 tarih, 2016/1254 E., 2018/3246 K., "... Suça konu kira sözleşmesinin özel belge olması ve muhtar ve azası tarafından onaylanmasının belgeyi resmi belgeye dönüştürmeyeceği cihetle; sanık N. Ç.'nin özel belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanlışlığa düşülerek resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması..." (Uyap İçtihat Programı).

⁴¹⁶ Güngör, s. 62.

Bir hakkı ispatlayamayan ancak herhangi bir olayı ispat kuvveti bulunan özel mektuplar, ilaç reçeteleri, sigorta poliçesi vb. belgeler de özel belge niteliğindedir.⁴¹⁷

Resmi belge hükmündeki kambyo senetlerinin kurucu unsurlarının eksik olması halinde eğer bu belgeye hukuki bir sonuç bağlanabiliyorsa ve bu belge belli bir kişiye de izafe edilebiliyorsa artık özel belge olarak kabul edilecektir.⁴¹⁸ Koca/Üzülmez, bu uygulama ve kabulün nedenini kambyo senetlerinin esasında özel belge olmalarından kaynaklandığını, resmi belge hükmünde sayılan kambyo senetleri haricindeki resmi belgelerin herhangi bir kurucu unsurundaki eksikliğin bunları özel belgeye dönüştürmeyeceğini, çünkü bu tür belgelerin kurucu unsurlarının eksikliği halinde aldatma kabiliyetinden söz edilemeyeceğini ifade etmişlerdir.⁴¹⁹

Yargıtay tarafından “Avukat adına düzenlenen tahsilat makbuzu”⁴²⁰, “banka kredi sözleşmesi”⁴²¹, “banka şubesi tarafından düzenlenmiş görünen mektup”⁴²², “bankacılık hizmetleri sözleşmesi”⁴²³, “denetim hizmetleri sözleşmesi ve taahhütname”⁴²⁴, “gider pusulası”⁴²⁵, “işe giriş bildirgesi”⁴²⁶, “kira sözleşmesi”⁴²⁷, “muhtar veya azaya onaylattırılan muvafakatname”⁴²⁸, “müstahsil makbuzu”⁴²⁹, “özel hastane faturası”⁴³⁰, “şirket ana sözleşmesi”⁴³¹, “şirket karar defteri”⁴³², “unsurları eksik kambyo

⁴¹⁷ Erman/Özek, s. 517.

⁴¹⁸ Yarg. 11. CD. 06.06.2017 tarih, 2015/3880 E., 2017/4207 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴¹⁹ Koca/Üzülmez, s. 717, 718.

⁴²⁰ Yarg. 11. CD. 15.06.2016 tarih, 2016/1697 E., 2016/5592 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²¹ Yarg. 11. CD. 02.02.2017 tarih, 2017/400 E., 2017/590 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²² Yarg. 11. CD. 12.12.2017 tarih, 2017/4244 E., 2017/8863 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²³ Yarg. 11. CD. 11.05.2009 tarih, 2008/18284 E., 2009/6127 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁴ Yarg. 11. CD. 06.11.2017 tarih, 2015/6382 E., 2017/7466 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁵ Yarg. 11. CD. 12.03.2018 tarih, 2016/45 E., 2018/2066 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁶ Yarg. 11. CD. 04.07.2018 tarih, 2017/11103 E., 2018/6220 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁷ Yarg. 11. CD. 20.03.2018 tarih, 2016/747 E., 2018/2412 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁸ Yarg. 11. CD. 14.03.2016 tarih, 2014/6543 E., 2016/2234 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴²⁹ Yarg. 11. CD. 09.05.2018 tarih, 2017/17320 E., 2018/4410 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴³⁰ Yarg. 11. CD. 24.04.2017 tarih, 2015/4440 E., 2017/3028 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴³¹ Yarg. 11. CD. 27.09.2017 tarih, 2017/13750 E., 2017/5999 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴³² Yarg. 11. CD. 11.12.2017 tarih, 2017/12764 E., 2017/8796 K., (Uyap İçtihat Programı).

senetleri”⁴³³, “zorunlu deprem sigortası poliçesi”⁴³⁴ özel belge olarak kabul edilmekte ve özel belgede sahtecilik suçunun maddi konusunu oluşturmaktadır.⁴³⁵

dd. Fiil

Madde gerekçesinde “...Söz konusu suçu oluşturan hareketlerden biri, özel belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Özel belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir. Suç, gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek suretiyle de işlenebilir. Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan özel belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır. Mevcut olan özel belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, özel belgeyi bozma suçu oluşur. Söz konusu suçun tamamlanabilmesi için, bu iki seçimlik hareketten birinin gerçekleşmesinin yanı sıra, düzenlenen sahte belgenin kullanılması gerekir. Suçun oluşması için, bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir. Kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır...” şeklindeki düzenleme ile özel belgede sahtecilik suçunun hangi eylemler sonucunda meydana geleceği açıkça belirtilmiştir.

Madde metnine ve gerekçesine göre özel belgede sahtecilik suçunun iki seçimlik hareketi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi sahte özel belge düzenlemek diğeri gerçek özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmektir. Ancak resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak bu iki seçimlik hareketi tek başına icra etmek suçun oluşması için yeterli değildir, ayrıca sahte olarak düzenlenen ya da değiştirilen özel belgenin kullanılması şarttır. Kanun koyucu resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak özel belgeler üzerinde fikri sahtecilik yapılmasını cezalandırmayı tercih etmemiştir. Yani gerçeğe aykırı özel belge düzenlenmesi halinde özel belgede sahtecilik suçu oluşmayacaktır.⁴³⁶

⁴³³ Yarg. 11. CD. 12.07.2018 tarih, 2018/4579 E., 2018/6564 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴³⁴ Yarg. 11. CD. 22.12.2015 tarih, 2014/15947 E., 2015/32062 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴³⁵ Daha fazlası için bkz. Gökçen, s. 472 vd.

⁴³⁶ Demirel, s. 49. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

Sahte olarak düzenlemek, resmi belgede sahtecilikte açıkladığımız üzere taklit etmek anlamına gelmektedir. Taklit, belgede düzenleyici olarak görünen kişinin aslında belgeyi düzenlememiş olması anlamına gelir.⁴³⁷ Belgenin düzenlenmesinde ismi kullanılan kişinin mevcut bir kişi olup olmadığının ya da hayali bir kişi olup olmamasının bir önemi yoktur.⁴³⁸ Örneğin, fail düzenlemiş olduğu kira sözleşmesinde kendi isim ve imzası yerine başka bir kişinin isim ve imzasını kullanırsa taklit etmiş olur. Sözleşmenin tarafı olan diğer kişinin isim ve imzasının gerçek olması belgenin sahte olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir.

Kanun koyucunun değiştirme seçimlik hareketindeki gibi “bir özel belgeyi başkalarını aldatacak biçimde sahte olarak düzenlemek” şeklinde bir ifade kullanmamış olması aldatıcılık unsurunun aranmayacağı sonucuna ulaştırmaz. Kısmen yahut tamamen sahte olarak düzenlenen özel belgenin aldatma yeteneğine sahip olması şarttır. Çünkü aldatma sahteciliğin doğasında bulunmaktadır. Madde içeriğinde “sahte” kelimesinin geçmesi aldatıcılığın aranması için yeterlidir.⁴³⁹

Gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek seçimlik hareketi ise mevcut olan özel bir belge üzerinde silme ya da ilaveler yapmak suretiyle gerçekleştirilebilir. Bu değişikliklerin aldatma kabiliyetine haiz olması ve ispat yönünü değiştirme amacına yönelmesi gerekir. Eğer bu değişiklikler özel belgenin ispat yönünü değiştirmemekle beraber özel belgenin ispat aracı olma özelliğini ortadan kaldırıyorsa özel belgenin ortadan kaldırılması, bozulması veya gizlenmesi (TCK m. 208) suçundan söz edilir.⁴⁴⁰

Özel belgede sahtecilik suçunda taklit etme yani sahte özel belge düzenleme ve değiştirme seçimlik hareketleri maddi sahtecilik eylemleridir. Kanun koyucu bu suç için yalnızca maddi sahteciliği cezalandırmıştır. Belge içeriğinin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi yani fikri sahtecilik halleri cezalandırılmamıştır.⁴⁴¹ Bunun nedeni özel kişinin şahsi irade açıklamasını içeren belgenin tek başına başka biri adına hukuki sonuç

⁴³⁷ Toroslu, Özel Kısım, s. 245.

⁴³⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 854.

⁴³⁹ Gökçen, s. 451.

⁴⁴⁰ Koca/Üzülmez, s. 720.

⁴⁴¹ Toroslu, Özel Kısım, s. 245.

doğurmayacağı düşüncesinden kaynaklanmıştır. Yani kanun koyucu özel belgede fikri sahteciliğin tek başına başka bir kişi veya kamu aleyhine zarar oluşturmayacağını varsayarak eylemi cezalandırma ihtiyacı duymamıştır.⁴⁴²

Kullanma, sahte belgenin bir hukuki ilişkide ya da hukuki işlem sırasında göz önüne alınmasını sağlamaya çalışmaktır.⁴⁴³ Fail sahte özel belge düzenleme ve değiştirme hareketlerinden bir tanesini gerçekleştirmiş ancak bu belgeyi kullanmamış ise suç oluşmaz. Çünkü sahte özel belgeyi kullanma cezalandırabilme şartı değil, suçun kurucu unsurudur.⁴⁴⁴ Ancak TCK'nın 207/2. maddesi kendisinin düzenlemediği ya da değiştirmedeği sahte özel belgeyi sahte olduğunu bile bile kullanan kişinin de TCK'nın 207/1. maddesine göre cezalandırılmasını öngörmüştür. Kanun koyucu hem sahte özel belgeyi düzenleyen ya da değiştiren hem de kullanan faille yalnızca sahte özel belgeyi kullanan failin sebep oldukları tehlikenin aynı olduğu düşüncesindedir.

Yargıtay, özel belgede sahtecilik suçunun sübutu için belgenin oluşturma amacı ile uygun olarak kullanılmış olmasını aramaktadır. Yargıtay bir kararında “...Özel belgede sahtecilik (5237 sayılı TCK'nın 207. maddesi) suçunun oluşumu için sahte özel belgenin düzenlenmesi ya da gerçek bir özel belgenin değiştirilmesi yeterli olmayıp, suçun tamamlanması veya oluşması için zorunlu kurucu unsur olarak sahte özel belgenin hukuki sonuç doğuracak şekilde kullanılması gerekmektedir. Somut olayda sanığın cezaevinden vasisi adına imzalayarak gönderdiği dilekçenin mahkemeye dilekçenin usulüne uygun gönderilmediğinden bahisle iade edilmesi karşısında, belgenin hukuki sonuç doğuracak biçimde kullanılmadığı ve ibraz edilen mahkeme açısından aldatma niteliğini haiz olmadığı cihetle, sanık üzerine atılı suçun yasal unsurları itibarıyla

⁴⁴² **Gökcan**, Hasan Tahsin: Özel Belgede Sahtecilik Suçu, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2010-1, s. 227, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-1/2010-1-gokcan.pdf> (Erişim Tarihi: 26.12.2018).

⁴⁴³ Koca/Üzülmez, s. 720; Gökcan, “Kullanma; sahte özel belgeden işlevine uygun bir biçimde hukuki bir ilişki veya işlem tesisinde esas alınması için yararlanmaya çalışılmasıdır. Başka bir anlatımla, belgenin hukuki sonuç doğurmasını sağlamaya yönelik olarak veya kanıt gücünden yararlanmak maksadıyla kullanılması gerekir.” Gökcan, Özel Belgede Sahtecilik, s. 230, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-1/2010-1-gokcan.pdf> (Erişim Tarihi: 26.12.2018).

⁴⁴⁴ Toroslu, Özel Kısım, s. 247.

oluşmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde karar verilmesi...”ni bozma sebebi yapmıştır.⁴⁴⁵

Özel belgede sahtecilik suçunun resmi belgede sahtecilik suçuna dönüşmesi mümkündür. Şöyle ki, sahte olarak oluşturulmuş özel belgenin fail tarafından kullanılması ile gerçeğe aykırı bir resmi belge oluşturulmasına neden olunur ise resmi belgede sahtecilik suçu sübut bulur.⁴⁴⁶ Yargıtay bu hususta “*Resmi hasta sevk kâğıtlarına ekli reçetelere sahte ilaç kupürü ilave ederek buna uygun gerçeğe aykırı fatura düzenlenip, mal müdürlüğünden haksız ilaç bedeli alındığının iddia olunması karşısında, sahte belgelere dayanılarak düzenlenen tahakkuk müzekkeresi ve verilen emirlerinin resmi belge olması nedeniyle sübutu halinde eylemin resmi belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarını oluşturacağı gözetilmelidir.*”⁴⁴⁷ şeklinde bir karar vermiştir.

b. Manevi Unsur

Resmi belgede sahtecilik suçunda manevi unsur başlığı altındaki açıklamalarımız burada da aynen geçerlidir. Kanun koyucu Türk Ceza Kanunu’nun 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçu için genel kast ile işlenmiş olmasını suçun sübutu için yeterli görmüştür. Ancak failin zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket etmiş olması aynı zamanda kullanmayı da istemiş olması gerekir.

TCK’nın 207/1. maddesinde düzenlenen suç hem doğrudan hem de olası kast ile işlenebilirken, TCK’nın 207/2. maddesinde düzenlenen suç yalnızca doğrudan kast ile işlenebilir. Çünkü 2. fıkradaki suç için failin belgenin sahteliğini kesin olarak bilmesi ve buna rağmen kullanmış olması gerekir.⁴⁴⁸

c. Hukuka Aykırılık Unsuru

Resmi belgede sahtecilik suçunda hukuka aykırılık unsuru için yaptığımız açıklamalar özel belgede sahtecilik suçu için de geçerlidir.

⁴⁴⁵ Yarg. 11. CD. 14.12.2016 tarih, 2016/11312 E., 2016/8411 K.

⁴⁴⁶ Gökcan, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s. 222
<http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/2010-1/2010-1-gokcan.pdf> (Erişim Tarihi: 26.12.2018).

⁴⁴⁷ Yargıtay kararı için bkz. Üstüner, s. 88.

⁴⁴⁸ Gökcan, s. 480; Koca/Üzülmüş, s. 721; Salihoğlu/Parlar, s. 510; Tezcan/Erdem/Önok, s. 863.

2. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketlerden biri yapılırsa dahi tamamlanırken, özel belgede sahtecilik suçu sahte özel belge düzenlemek ve gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek seçimlik hareketlerinden birinin yapılması ve aynı zamanda bu sahte belgenin kullanılması ile tamamlanır.⁴⁴⁹ Sahte belge düzenlemek ya da değiştirmek seçimlik hareketlerinden biri yapılmış ancak kullanma gerçekleşmemişse suçun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenemez; çünkü bu hareketler suçun hazırlık hareketleridir.⁴⁵⁰

Kullanma eylemi kısımlara bölünebiliyorsa suça teşebbüs mümkündür denilebilir; ancak bu durum istisnai hallerde mümkündür.⁴⁵¹ Örneğin Toroslu, kullanılmak için sunulan sahte özel belgenin muhatap tarafından reddedilmesi durumunda teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindedir.⁴⁵² Ancak bu durumda Yargıtay suçun unsurları oluşmadığından sanığın beraatine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir.⁴⁵³

b. İştirak ve İçtima

İştirak konusunda genel hükümler geçerli olmakla beraber iştirak ve içtima için resmi belgede sahtecilik suçunda yapmış olduğumuz açıklamalar aynen geçerlidir.

⁴⁴⁹ Toroslu, Özel Kısım, s. 246, 247.

⁴⁵⁰ Gökçen, s. 491; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 845.

⁴⁵¹ Gökçen, s. 491; Tezcan/Erdem/Önok, s. 864; Aksi görüş için bkz. Erman/Özek “Özel evrakta sahtecilik suçuna teşebbüs de söz konusu olamaz; kullanmadan önce suç bulunmayacağına ve kullanma ile suç tamam olacağına göre, icra hareketlerinin yalnız bitmesiyle değil, fakat sadece icraya başlamakla suç tamam olur: sahte varakadan yarar sağlanmasına kalkışmak dahi bir “kullanma” olduğu cihetle bu suçun icrasını safhalara bölmeye, bu icra vetiresinde bir “iter criminis” görmeye imkân yoktur. Kullanma anına kadar yapılmış olan sahtelikler ise ancak hazırlık hareketidir. Fakat bu anda, yani icraya başlamakla suç da kendiliğinden tamam olur: Ne muhatabın aldatılması, ne de bir malı üzerindeki tasarrufunun ortadan kalkmış olması şart değildir. Netice itibarıyla diyebiliriz ki, özel evrakta sahtekârlık suçu ne nakıs ne de tam teşebbüs haline elverişli olması ani bir suçtur.” Erman/Özek, s. 538; Koca/Üzülmüş, s. 723.

⁴⁵² Toroslu, Özel Kısım, s. 247.

⁴⁵³ Yarg. 11. CD. 14.12.2016 tarih, 2016/11312 E., 2016/8411 K., “...sanığın cezaevinden vasisi adına imzalayarak gönderdiği dilekçenin mahkemece dilekçenin usulüne uygun gönderilmediğinden bahisle iade edilmesi karşısında, belgenin hukuki sonuç doğuracak biçimde kullanılmadığı ve ibraz edilen mahkeme açısından aldatma niteliğini haiz olmadığı cihetle, sanık üzerine atılı suçun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde karar verilmesi...” (Uyap İçtihat Programı)

TCK'nın 212. maddesinde düzenlenen içtima hükümleri gereği aynı resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi sahte özel belge bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılırsa hem özel belgede sahtecilik hem de diğer suçtan dolayı cezaya hükmolunur.

3. Yaptırım ve Görevli Mahkeme

Özel belgede sahtecilik suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 207/1. maddesine göre, bu eylem bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Sahte özel belgenin sahteliğini bilerek kullanan kişi de yine TCK'nın 207/1. maddesine göre cezalandırılır. Söz konusu suç yargılama görevi Asliye Ceza Mahkemelerindedir.

B. Resmi Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suç kanun koyucu tarafından Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesinde “*Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.*” şeklinde, TCK'nın 208. maddesinde de özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suç “(1) *Gerçek bir özel belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmiştir.

İki suçta da kanun koyucunun amacı ispata yarayan belgelerin bozulmasını, yok edilmesini ya da gizlenmesini önlemektir. Çünkü bu suç ile fail resmi ve özel belgelerin ispat aracı olarak kullanılmasını engellemekte ve kamunun ispat aracı olan belgelere duyduğu güveni zedelemektedir.⁴⁵⁴ Bu nedenle suç aslında sahtekârlık kavramına dâhil olmamasına rağmen sahtecilik suçları ile aynı bölümde yer almıştır.⁴⁵⁵

Erman'a göre bu filin cezasız bırakılması yalnız mağdur kişinin değil bu durumdan haberdar olan her kişinin toplumsal ya da kişisel ilişkilere güvenini azaltacak, yazılı ispat araçlarının korunmadığı görülecek ve netice itibarıyla kamu güveni sarsılacaktır.⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ Erman/Özek, s. 566; Gökçen, s. 365.

⁴⁵⁵ Erem/Toroslu, s. 303.

⁴⁵⁶ Erman/Özek, s. 566.

Bizim kanaatimize göre de kamu güvenini zedelemesi yönünden bu suçun sahtecilik suçlarından bir farkı bulunmamaktadır. Tarafların özgür iradesine dayanılarak oluşturulmuş ya da resmi bir olayı ispatlama aracı olarak kullanılabilecek bir belgenin yok edilmesi, bozulması veya gizlenmesi kamu menfaati ile bağdaşmayacaktır.

1. Suçun Unsurları

Madde gerekçesinde “*Maddede, resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek fiilleri, resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak ceza yaptırımı altına alınmıştır. Sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi, başkasını aldatma özelliği taşımayabilir.*” şeklindeki ifade ile resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun sahtecilik suçlarından farklı olarak aldatıcılık unsurunu taşımasını gerekmediği açıkça anlaşılmaktadır.

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu ile resmi belgede sahtecilik suçu arasındaki benzerlik ve farkları inceleyebilmek adına resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun unsurlarına kısaca değineceğiz.

a. Maddi Unsurlar

aa. Fail

Madde gerekçesinde suçun faili hakkında “*Bu suç, herhangi bir kişi tarafından işlenebilir. Resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi, bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır. Bu suç açısından özellik arzeden husus, suçun konusunu oluşturan belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge olması gerekmez. Gerçek bir resmi belgenin kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bozulması, yırtılması, yok edilmesi veya gizlenmesi hâlinde, bu suç oluşur.*” şeklinde düzenleme mevcuttur.

Gerekçeden de anlaşılacağı üzere suçun faili herkes olabilir. Ancak resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi suçun failinin kamu görevlisi olması halinde verilecek ceza artırılacaktır. Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak kamu görevlisi olan failin gizlediği, bozduğu ya da yok ettiği resmi belgeyi düzenlemekle yetkili olup

olmadığının araştırılması gerekmez. Failin yalnızca görevinin gereklerine aykırı davranmış olması yeterlidir.

bb. Mağdur

Suçun mağduru resmi belgede sahtecilik suçu ve diğer sahtecilik suçlarında olduğu gibi toplumu oluşturan her bir bireydir. Çünkü bu suç ispat vasıtalarının bütünlüğüne ve kullanılabilir olmasına yönelik bir saldırıdır ve dolayısıyla kamu güvenine karşı işlenir.⁴⁵⁷

cc. Konu

Suçun konusu resmi belge olmakla beraber, TCK'nın 210. maddesindeki düzenleme gereği resmi belge hükmünde kabul edilen vasiyetname, hisse senedi, tahvil, emre veya hamiline yazılı kambiyo senetleri veya emtiayı temsil eden belgeler de bu suçun konusunu oluşturabilir.⁴⁵⁸ Resmi belgenin kime ait olduğunun bir önemi yoktur. Yani belge sivil kişilere ait olabileceği gibi kamu kurum ve kuruluşlarına da ait olabilir.⁴⁵⁹ Sahte resmi bir belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmiş olması bu suç oluşturmaz. Şartların varlığı halinde bu eylem ancak TCK'nın 281. maddesinde düzenlenen suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu oluşturabilir.⁴⁶⁰

Bozulan ya da yok edilmeye çalışılan kambiyo senetlerinin kanunda sayılan zorunlu unsurlarının tespiti mümkün değilse, yani senedin kambiyo vasfını taşıyıp taşımadığı anlaşılamıyorsa şüpheden sanık yararlanır ilkesi de dikkate alınarak belgenin özel belge olarak kabulü gerekir. Bu durumda da fail TCK'nın 208. maddesinde düzenlenen özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçundan cezalandırılır.⁴⁶¹

⁴⁵⁷ Koca/Üzülmez, s. 706; Toroslu, Özel Kısım, s. 252.

⁴⁵⁸ Gökçen, s. 378.

⁴⁵⁹ Soyaslan, s. 523.

⁴⁶⁰ Toroslu, Özel Kısım, s. 252; Gökçen, s. 371. Soyaslan "Belge gerçek ve sahih olmalıdır. Eğer sahte bir doküman ortadan kaldırılır ise suç meydana gelmez. Keza gerçek bir dokümanın sadece değiştirilen bölümü yırtılmış veya ortadan kaldırılmış ise yine suç yoktur." Soyaslan, s. 523.

⁴⁶¹ Taşdemir, s. 394; Yarg. 11. CD. 15.01.2013 tarih, 2010/16376 E., 2013/593 K., "01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda belgeyi yok etmek, bozmak veya gizlemek suçunun konusunun resmi evrak olması halinde 205, özel evrak olması halinde ise 208. Maddesinin uygulanması gerekmesine nazaran, resmi belge ile özel belgenin sahtecilik, gerek bozmak, yok etmek veya gizlemek suçları açısından ayrı ayrı düzenlendiği cihetle, suç konu yırtıldığı iddia olunan senetlerin ele geçirilememiş olması nedeniyle TTK'nın 688. Maddesinde sayılan yasal unsurları taşıyıp taşımadığının saptanamaması karşısında; "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereğince suçun konusunu oluşturan

dd. Fiil

Madde gerekçesinde suçun seçimlik hareketleri ayrıntılı olarak “...Söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemektir.

Gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek, belge üzerindeki resmi koparmak, belgeyi yırtmak, yakmak veya gizlemek fiilleri bu suçu oluşturur.

Dikkat edilmelidir ki; gizleme hâlinde, belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir. Gizlenen belge, kişilerin nezdinde bulunan resmi belge olabileceği gibi, bir kamu kurum ve kuruluşunda ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda muhafaza edilen belge de olabilir.

Gizlemenin, belgenin nezdinde bulunduğu kişiye ya da kurum veya kuruluşa karşı olması gerekir. Bir belgenin, örneğin bir uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunmadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç değil, suç delillerini gizleme suçu oluşur.

Bir resmi belgenin, örneğin bir hukukî uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunmadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç oluşur. Ancak, bir suça ilişkin olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında istenen belgelerin verilmemesi hâlinde, resmi belgenin gizlenmesi suçunun değil, suç delillerini gizleme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Gizleme olgusu, belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir. Ancak bu durumda, hırsızlık suçundan değil, resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir.” şeklinde açıklanmıştır.

Bu suç da aynı resmi belgede sahtecilik suçu gibi seçimlik hareketli bir suçtur. Yani fail tarafından resmi belgenin gizlenmesi, yok edilmesi ya da bozulması hareketlerinden

bononun özel belge niteliğinde sayılması gerektiği, ve eylemin 5237 sayılı TCK’nın 208. Maddesindeki suçu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi” (Uyap İçtihat Programı).

bir veya birkaçının gerçekleşmesi ile suç oluşur. Bu hareketlerden üçü birden icra edilse yine tek suç oluşur.⁴⁶²

Bozmak seçimlik hareketi, bir yazının resmi belge olarak kabul edilemeyecek duruma getirilmesidir. Örneğin, resmi belge üzerindeki yazının okunmaması için karalanması belgenin bozulması eylemini oluşturur.⁴⁶³ Fail burada resmi belgenin maddi varlığına dokunmaz ancak belgeden faydalanılmasını engeller.⁴⁶⁴ Fail bu belgeyi tamamen bozabileceği gibi kısmen de bozabilir. Örneğin, sadece imzanın okunamaz hale getirilmesi durumunda da seçimlik eylem gerçekleşmiş olacaktır.⁴⁶⁵ Belge üzerinde kaba sahtecilikler yapılması bozma değildir.⁴⁶⁶

Resmi belgenin bozulması ile değiştirilmesi arasında ince bir fark vardır. Resmi belge üzerinde sahtecilik amacıyla değiştirme eylemi gerçekleştirilir ise bu değişikliğin aldatıcılık kabiliyetinin bulunup bulunmaması önem taşır. Şöyle ki, eğer değişikliğin aldatıcılık kabiliyeti varsa resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketinden; aldatıcılık kabiliyeti yoksa belgenin bozulması seçimlik hareketinden bahsedilecektir.⁴⁶⁷

Yargıtay resmi belgede sahtecilik suçu ile resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu arasındaki fark hususunda “5327 sayılı TCK’nın 205. maddesindeki “resmi belgeyi bozmak, yok etmek ya da gizlemek” suçunun oluşabilmesi için resmi bir belgenin içeriğindeki bilgilerin anlaşılmaz, kullanılamaz hale getirilmekle birlikte maddi varlığına dokunulmaksızın ondan faydalanma olanağının imkânsız hale getirilmesi suretiyle bozulması veya belgenin maddi varlığına son verilerek yok edilmesi ya da belgenin bütünlüğüne dokunulmaksızın hak sahibinin ondan yararlanmasını engelleyecek şekilde gizlenmesi gerekmektedir. Failin bir belgeyi ortadan kaldırmak, bozmak veya gizlemekle elde etmek istediği sonuç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemekten

⁴⁶² Gökçen, s. 367.

⁴⁶³ Toroslu, Özel Kısım, s. 253.

⁴⁶⁴ Erman/Özek, s. 571.

⁴⁶⁵ Soyaslan, s. 523.

⁴⁶⁶ Güngör, s. 108.

⁴⁶⁷ Madde gerekçesi; Koca/Üzülmez, s. 707; aynı yönde bkz. Gökçen, “İfade edelim ki kişi, resmi belgede tahrifat amacıyla değişiklik yapmış olup da (yazıların bir kısmının silinmesi, boyanması gibi) yapılan tahrifatın kişileri aldatma özelliği yoksa bu takdirde sadece resmi belgeyi bozmadan hüküm kurmak gerekir. Çünkü maddeyle kişilerin amacı değil, fiili cezalandırılmaktadır.” Gökçen, s. 371.

ibarettir. Nitekim belge ortadan kalkınca veya bozulunca bu yararlanma olanağı kalmayacağından failin elde etmek istediği sonuç da gerçekleşecektir. Gerçek belgenin aslı ortadan kaldırılarak veya bozularak sonuç elde edildiğinde suç da tamamlanmış olur. Belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesinin amacı hak sahibinin suça konu belgeden yararlanmasının önlenmesidir. Diğer bir anlatımla anılan suç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemek amacıyla kanıt değeri taşıyan belgelerin ortadan kaldırılması bozulması ya da gizlenmesi suretiyle oluşacaktır. Bu eylemi sahte resmi belgeyi tağyir/değiştirme suçundan ayıran husus, bozmanın belgeyi değiştirme niteliğinde olmamasıdır. Bozmaya yönelik davranışın, belgedeki bazı bilgilerin farklılaştırılmasına, yani belge içindeki gerçeğin değiştirilmesine yönelik bulunması halinde eylem diğer koşulların bulunması halinde aynı Yasanın 204/1. maddesindeki sahtecilik suçunu oluşturacaktır. Belge üzerinde tasarruf yetkisi bulunan bir kimsenin belgeyi bozması, yok etmesi veya gizlemesi halinde ise hak sahibinin suça konu belgeden yararlanmasının engellenmesi söz konusu olmadığından TCK'nın 205. maddesindeki suç da gerçekleşmeyecektir.”⁴⁶⁸ şeklinde bir karar vermiştir.

Yargıtay bir kararında suçun konusunun nüfus cüzdanı gibi hak sahibi tarafından talepte bulunulması durumunda yeniden düzenlenebilecek belgelerden olması halinde suçun unsurlarının oluşmadığına hükmetmiştir.⁴⁶⁹

⁴⁶⁸ Yarg. 11. CD. 23.05.2013 tarih, 2011/8954 E., 2013/8616 K., (Uyap İçtihat Programı).

⁴⁶⁹ Yarg. 11. CD. 10.03.2014 tarih, 2012/20960 E., 2014/4299 K., “5237 sayılı TCK'nın 205. maddesinde düzenlenen 'resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek' suçunun, hak sahibinin o belgelerden yararlanmasını engellemek amacıyla kanıt değeri taşıyan belgelerin ortadan kaldırılması, bozulması ya da gizlenmesi suretiyle oluşacağı, sanığın ele geçirdiği, şikayetçiye ait nüfus cüzdanının fotoğrafını kendi fotoğrafı ile değiştirerek kullandığı olayda bir hakkın kullanımının engellenmediği gibi, suçun konusunu oluşturan ve fotoğraf değişikliği yoluyla sahteleştirilen kimliğin hak sahibince talep halinde her zaman yenisi düzenlenebileceği cihetle suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,” (Uyap İçtihat Programı). Aksi görüş için bkz. Koca/Üzülmez, “bu gibi hallerde sahtecilik maksadıyla gerçekleştirilen değişikliğin muhataplarını aldatmaya uygun ve elverişli olmadığının tespitiyle birlikte, konunun gerçek resmi belgenin bozulması kapsamında değerlendirilmesi gerekir.” Koca/Üzülmez, s. 708; Yargıtay'ın aksi yönde kararları da vardır. Bkz. Yarg. 11. CD. 09.10.2012 tarih, 2009/7815 E., 2012/16863 K. “...somut olayda, katılanın miras hissesini devretmek amacıyla notere ibraz etmek üzere Niğde Devlet Hastanesi'nden aldığı hukuki ehliyeti haiz olduğuna dair raporu, sanığın hisse devrini engellemek amacıyla babasının elinden almak, önce yırttığını ileri sürmek, şikayet üzerine yapılan soruşturma sırasında belgeyi yırtmadığını belirterek Cumhuriyet Savcılığı'na ibraz etmek şeklinde gerçekleşen eyleminin, 5237 sayılı TCK'nın 205. maddesindeki resmi belgeyi gizlemek suçunu oluşturacağı gözetilmeksizin, raporun Cumhuriyet savcılığına iade edildiği ve yeniden temininin mümkün olduğu gerekçeleriyle suçun unsurlarının oluşmadığından bahisle yazılı şekilde beraat kararı verilmesi...” (Uyap İçtihat Programı).

Yok etmek seçimlik hareketi, gerçek bir resmi belgenin maddi varlığının tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin, resmi bir belgenin yakılması belgenin yok edilmesidir.⁴⁷⁰ Yok etmek seçimlik hareketinden söz edebilmek için resmi belgenin kısmen değil tamamen ortadan kaldırılması gerekir.⁴⁷¹

Gizlemek seçimlik hareketi ise, resmi belgenin maddi varlığına dokunmadan ortadan kaldırılması, saklanmasıdır.⁴⁷² Gizlemek eylemi sonucunda belgeyi kullanmanın imkânsız olması ve gizlenen yerin yalnızca fail tarafından bilinmesi gerekir.⁴⁷³ Belgeye bağlanan hüküm ve sonuçların icra edilmesi amacıyla belgenin failden istenmesi ancak failin belgeyi vermemesi durumunda suç tamamlanır. Örneğin, failin senedi ödeyeceğini söyleyip alacaklıdan senedi alıp gizlemesi halinde suç tamamlanır. Daha sonra alacaklının hukuki yollara başvurması nedeniyle senedin fail tarafından mahkemeye sunulması suçun oluşmasına engel değildir.⁴⁷⁴ Ancak bir suç nedeniyle yapılan yargılama nedeniyle istenmiş olan delil niteliğindeki resmi belgenin gizlenmesi halinde suç kanıtlarının gizlenmesi suçu oluşacaktır.⁴⁷⁵ Bizim de görüşlerine katıldığımız bazı yazarlar gizlemek seçimlik hareketinin kesintisiz bir eylem olduğunu, bu nedenle anlık bir gizlemenin suçu oluşturmayacağını, gizlemenin korunan hukuki yararın ihlali sayılabilecek ölçüde süreklilik arz etmesi gerektiğini savunmuşlardır.⁴⁷⁶

Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak fail bu suçta belgenin doğruluğunu ya da sahih olmasını değiştirmemekte yani sahtecilik yapmamaktadır. Bu sebeple bu suç

⁴⁷⁰ Toroslu, Özel Kısım, s. 253.

⁴⁷¹ Gökçen, s. 373; aksi görüş için bkz. Şan, “Hukuken hüküm ifade eden kısmının yok edilmesi yeterlidir.” Şan, s. 162.

⁴⁷² Toroslu, Özel Kısım, s. 253.

⁴⁷³ Soyaslan, s. 523.

⁴⁷⁴ Koca/Üzülmez, s. 709.

⁴⁷⁵ Taşdemir, s. 393.

⁴⁷⁶ Güngör, s. 110; Gökçen, s. 375; Taşdemir, s. 392; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 838; Bkz. Erman/Özek “Gizlemenin devamlı olması lazım gelmeyip, suçun işlenmesi için geçici bir gizleme de yeterli olduğundan bir varakayı ele geçirip de varlığını kabul etmekle beraber, bunu hak sahibine iadeyi reddeden kimse de suç işlemiş olur; zira varakanın saklanması yahut hak sahibi tarafından bulunmaması veya genellikle tasarruf edilmemesi sonucunu veren her hareket gizleme sayılır.” Erman/Özek, s. 575.

için bir sahtecilik suçu demek mümkün değildir; çünkü fail resmi belgenin kanıt olma özelliğini engellemeyi amaçlamaktadır.⁴⁷⁷

Yargıtay resmi belgenin sanık tarafından gizlenmesi sonrasında şikâyet üzerine yürütülen soruşturma sırasında sanığın aslında belgeyi yırtmadığını beyan ederek iade etmesi durumunda dahi resmi belgeyi gizlemek suçunun oluşacağına hükmetmiştir.⁴⁷⁸

b. Manevi Unsur

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu özel kastla işlenebilen bir suçtur. Failin resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek kastının yanında söz konusu belgenin kanıtlama gücünü engelleme kastını da taşıması gerekir. Bizim de katıldığımız bu görüşü savunan yazarlar mala zarar verme suçu ile ayrımının yapılabilmesinin ön koşulunun bu özel kastın kabulüne bağlı olduğunu belirtmişlerdir.⁴⁷⁹ Aksi görüşü savunan Erman'a göre bu suç genel kastla işlenebilir, ancak aynı resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi failin zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket etmesi gerekir.⁴⁸⁰

Yargıtay ise “5237 sayılı TCK’nın 205. maddesindeki “resmi belgeyi bozmak, yok etmek ya da gizlemek” suçunun oluşabilmesi için resmi bir belgenin içeriğindeki bilgilerin anlaşılma, kullanılamaz hale getirilmekle birlikte maddi varlığına dokunulmaksızın ondan faydalanma olanağının imkânsız hale getirilmesi suretiyle bozulması veya belgenin maddi varlığına son verilerek yok edilmesi ya da belgenin bütünlüğüne dokunulmaksızın hak sahibinin ondan yararlanmasını engelleyecek şekilde gizlenmesi gerekmektedir. Failin bir belgeyi ortadan kaldırmak, bozmak veya gizlemekle elde etmek istediği sonuç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemek olmalıdır. Oğlu İ. T. üzerine telefon hattı almak için U. Vodafone isimli iş yerine başvuran ancak İ. T.’a ait kimliğin üst kısmının kesik olması nedeniyle iş yerinde bulunan görevlilerin talebi yerine getirmemesi nedeniyle sınırlanan sanığın, oğluna ait olan nüfus cüzdanını yırtmaktan ibaret somut olayda, sanığın bir hakkın kullanımını engellenmek kastının

⁴⁷⁷ Soyaslan, s. 523.

⁴⁷⁸ Yarg. 11. CD. 09.10.2012 tarih, 2009/7815 E., 2012/16863 K., (Uyap İhtihat Programı)

⁴⁷⁹ Soyaslan, s. 524; Toroslu, Özel Kısım, s. 254; Güngör, s. 110; Yüksektepe, s. 887.

⁴⁸⁰ Erman, s. 576.

olmadığı, bu haliyle unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi”⁴⁸¹ şeklindeki kararı ile söz konusu suçun manevi unsurunun oluşabilmesini failde bir hakkın kullanımını engellemek kastının bulunmasına bağlamıştır.

Söz konusu suçun taksirli hali kanunda düzenlenmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir.

c. Hukuka Aykırılık Unsuru

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu yönünden hakkın icrası hukuka uygunluk sebebi olabilir. Şöyle ki, resmi belge üzerinde tasarruf yetkisi bulunan kişinin belge üzerinde bozma, yok etme veya gizleme eylemlerini gerçekleştirmesi halinde bu eylemler suç teşkil etmez. Örneğin bonoyu elinde bulunduran alacaklının bonoyu bozması, yok etmesi ya da gizlemesi suç oluşturmaz.⁴⁸² Yine, borçlunun senet konusu borcunu ödemesi halinde senedi yok etmesi hakkın kullanılması kapsamındadır ve hukuka uygundur.⁴⁸³

⁴⁸¹ Yarg. 11. CD. 20.06.2018 tarih, 2016/10659 E., 2018/5661 K., (Uyap İçtihat Programı); Aynı yönde bkz. Yarg. 11. CD. 13.06.2017 tarih, 2015/7248 E., 2017/4511 K., “Sanık Z. Ç.’nin, T. Ç.’ye ait nüfus cüzdanındaki kimlik bilgileri üzerinde herhangi bir kazıntı ya da silinti yapmadan belgedeki orjinal fotoğraf üzerine kendi fotoğrafını yapıştırmak suretiyle tahrifat yaptığı belgeyi kullanmaktan ibaret somut olayda; herhangi bir hakkın kullanımının engellenmemesi nedeniyle unsurları oluşmayan suçtan 5271 sayılı CMK’nın 223/2-a maddesi uyarınca beraatine karar verilmesi gerekirken, aynı kanunun 223/2-c maddesi uyarınca beraat kararı verilmiş ise de, sonuçta beraate hükmolunması isabetli bulunduğundan, Cumhuriyet savcılarının yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün istem gibi ONANMASINA” (Uyap İçtihat Programı).

⁴⁸² Gökçen, s. 385; Okuyucu Ergün; “Bilirkişinin, mütalaasını içeren raporu yazıp imzalayıp tekemmül ettirdikten sonra, yırtıp yeniden yazması halini ise ayrıca değerlendirmek gerekir. Burada, TCK m. 205’te düzenlenen belgeyi bozma, yok etme veya gizleme suçunun oluşacağı akla gelebilirse de bu, doğru bir çözüm olmaz. Zira bilirkişi raporu, ilgili makamlara sunuluncaya kadar düzenleyen tasarrufu altındadır. Örneğin, hazırladığı bilirkişi raporunu mahkemeye sunmadan önce son bir kez daha gözden geçirirken fark ettiği hataları gidermek amacıyla ya da mütalaasını yeterli bulmadığı için baştan yazmak amacıyla yahut son anda aklına gelen bir durum nedeniyle görüşü/ulaştığı sonuç değiştiği için raporunu yırtıp yeni bir rapor düzenleyen bilirkişiyi TCK m. 205’ten dolayı cezalandırmak çok aşırı ve hayatın olağan akışıyla bağdaşmayan bir çözüm olacaktır. Dolayısıyla, bilirkişinin mütalaasını içeren raporunu henüz ilgili makamlara sunmadan, raporunun üzerinde değişiklikler yapması; o raporu iptal edip yeni baştan düzenlemesi suç oluşturmaz” Okuyucu Ergün, s. 271-272, <http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22407/239831> (Erişim Tarihi: 17.12.2018).

⁴⁸³ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 839.

2. Nitelikli hal

TCK'nın 205/2. maddesinde resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi hali cezayı ağırlaştırıcı başlıca neden olarak sayılmıştır. Ancak bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için belgenin kamu görevlisi fail tarafından görevi gereği düzenlenmiş olması ve belgenin failin tasarrufu altında bulunması gerekir.⁴⁸⁴

3. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suç teşebbüse elverişlidir. Örneğin, fail tarafından yırtılmak üzere olan belgenin failin bir şekilde engellenmesi suretiyle yırtılmadan kurtarılmasında suç teşebbüs aşamasında kalmıştır.⁴⁸⁵ Ancak gizlenen resmi belgenin mesela ev araması ya da üst araması neticesinde bulunması durumunda suç tamamlanmıştır ve artık teşebbüsten bahsedilemez.⁴⁸⁶

Yargıtay, sanık tarafından yırtılan ıslak imzalı belgenin parçalarının birleştirilmesi suretiyle belgeden yararlanma imkânının devam etmesi halinde resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun teşebbüs aşamasında kaldığına hükmetmiştir.⁴⁸⁷ Yine çeklerin yırtılması şeklinde gerçekleşen olayda çeklerin kanuni unsurlara haiz olup olmadıklarının tespit edilmesini, çek asıllarının yırtık parçalarının dosya içerisine konulmasını, sonra bu parçaların birleştirilmesi halinde tamamlanmasının mümkün olup

⁴⁸⁴ Soyaslan, s. 524. Aksi görüş için bkz. Taşdemir “*Kanımızca bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi gerekir. Maddede kamu görevlisinin görevi ile ilgili bağlantılı olarak fiili işlemesinden söz edilmiştir. Buna karşılık benzer suç tipinde (5237 sayılı TCK m. 281) ve aynı nitelikli hal için maddeye açıklık getirilmiştir. Bu nedenle maddedeki ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yeterli olduğunu, kamu görevlisinin suça konu resmi belgeyi düzenlemeye yetkili olup olmamasının öneminin olmadığını düşünüyoruz*” Taşdemir, s. 394.

⁴⁸⁵ Soyaslan, s. 524; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 839.

⁴⁸⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 840.

⁴⁸⁷ Yarg. 11. CD. 10.04.2018 tarih, 2016/1604 E., 2018/3277 K., “...Somut olayda, sanığın yırttığı kabul edilen ıslak imzalı ve parçaları birleştirilmiş suça konu belgeden yararlanma olanağının devam ettiğinin gözlemlenmesi karşısında, eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı ve resmi belgeyi yok etme suçuna teşebbüs suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi...” (Uyap İçtihat Programı).

olmadığının incelenmesini, parçaların bir araya getirilmesi halinde belgenin kullanılıp kullanılamayacağına belirlenmesini, şayet yırtılan çeklerin unsurları tam ve parçalar birleştirilerek tamamlanması mümkün ise eylemin resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüs suçunu oluşturacağına hükmetmiştir.⁴⁸⁸

b. İştirak ve İçtima

İştirak konusunda genel hükümler geçerli olmakla beraber iştirak ve içtima için resmi belgede sahtecilik suçunda yapmış olduğumuz açıklamalar aynen geçerlidir. Ancak TCK'nın 212. maddesindeki özel içtima hükmü yalnızca resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçları için düzenlenmiş olduğundan resmi belgenin yok edilmesi, gizlenmesi ya da bozulması başka suç ile birlikte işlenirse gerçek içtima hükümleri uygulanmaz, dolayısıyla ayrı ayrı cezalandırma söz konusu olmaz.⁴⁸⁹

Bu suç uygulamada özellikle hırsızlık ve dolandırıcılık suçları ile birlikte işlenebilir. Failin resmi belgeyi çalarak yok etmesi ya da failin hile ile ele geçirdiği resmi belgeyi yok etmesi buna örnek olarak verilebilir.⁴⁹⁰

4. Yaptırım ve Görevli Mahkeme

Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesine göre bu eylemi gerçekleştiren fail iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Söz konusu suç yargılama görevi Asliye Ceza Mahkemelerindedir.

⁴⁸⁸ Yarg. 11. CD. 28.06.2018 tarih, 2016/10555 E., 2018/6023 K. “olay tarihinde mağazaya girip düzenlenmiş olan çekleri yırtması şeklinde sınırlandırılmış olması karşısında, olay tarihinde yırtılan suça konu çek asıllarının duruşmada incelenmek suretiyle, yasal unsurları taşıyıp taşımadıkları, resmi belge sayılıp sayılamayacağına karar yerinde tartışılması, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve denetime olanak verecek şekilde yırtık çek asıllarının dosya içerisine konulmasından sonra yırtılan parçalar birleştirilerek tamamlanmasının mümkün olup olmadığının incelenmesi, yırtılmanın belgenin temel unsurlarına zarar verip vermediği ve parçalar bir araya getirildiğinde belgenin bu haliyle kullanılıp kullanılamayacağı belirlenerek sonucuna göre eylemin teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığı, şayet yırtılan çeklerin unsurları tam ise ve yırtılan parçaların birleştirilerek tamamlanması mümkün ise eylemin resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüs suçunu oluşturacağı gözetilerek tüm deliller tartışıldıktan sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile mahkumiyet kararı verilmesi,” (Uyap İctihat Programı).

⁴⁸⁹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 732.

⁴⁹⁰ Soyaslan, s. 524.

C. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunmak Suçu

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu kanun koyucu tarafından Türk Ceza Kanunu’nun 206. maddesinde *“Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır”* şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu suç TCK’nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisi tarafından işlenen fikri sahtecilik suçu ile benzerlik göstermektedir. Her iki suçta ortak nokta resmi belgenin içeriğinin doğru olmamasıdır.⁴⁹¹ Yoksa şekli anlamda herhangi bir sahtelikten söz edilemez. Madde gerekçesinde de TCK’nın 206. Maddesi için *“doktrinde fikri sahtecilik olarak adlandırılan bir suç tipini düzenlemektedir”* denilmektedir. Ancak daha önceden incelemesini yaptığımız fikri sahtecilikle arasında önemli bir fark vardır. Fikri sahtecilikte fail bizzat resmi belgeyi düzenleyen kamu görevlisi olmasına rağmen, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçunda fail kamu görevlisine beyanda bulunan kişidir. Toroslu, yalan beyanda bulunma suçunun ancak *“dolaylı fikri sahtecilik”* olarak adlandırılabilceğini savunmuştur.⁴⁹² Yine Soyaslan söz konusu suç *“özel şahısların resmi belgelerde fikri sahtekârlığı”* olarak adlandırmıştır.⁴⁹³

1. Suçun Unsurları

Madde gerekçesinde *“...Kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmî belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması suçun oluşması için gereklidir. Aksi takdirde düzenlenen belge, yapılan beyanın doğruluğunu ispat edemeyeceğinden, kişi kendi beyanı ile böyle bir belgenin düzenlenmesine etmen olmuş sayılamaz ve kendisinin bu madde uyarınca cezalandırılmasının neden ve hikmeti kalmaz. O hâlde bakılacak husus şudur: Beyanın doğruluğu düzenlenen resmî belgeyle ispat edilecek ise, madde uygulanacaktır; buna karşılık beyanı alan memur, beyanın doğruluğunu tahkik edip, buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmî*

⁴⁹¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 865; Atalan, s. 817.

⁴⁹² Toroslu, Özel Kısım, s. 243.

⁴⁹³ Soyaslan, s. 512; Güngör, s. 113; Erem/Toroslu, s. 295.

belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu ile resmi belgede sahtecilik suçu arasındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyebilmek adına suçun unsurlarına kısaca değineceğiz.

a. Maddi Unsurlar

aa. Fail

Bu suçun faili herkes olabilir. Yani söz konusu suç özgü bir suç değildir. Kamu görevlisi bu suça iştirak edebilir. Kendisine gerçek ve doğru bir beyanda bulunulmasına rağmen kamu görevlisince bu beyanların gerçeğe aykırı şekilde resmi belgeye geçirilmesi halinde TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin fail olduğu resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır.⁴⁹⁴

Fail bir soruşturma kapsamında tanık sıfatına sahip ise ve şahit dinleme yetkisine sahip kişi ya da kurul huzurunda yalan beyanda bulunmuş ise resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçundan değil; kanunda özel olarak düzenlenmesi bulunana yalan tanıklık suçundan cezalandırılacaktır. Yine failin bilirkişi ya da tercüman olması halinde de TCK'nın 276. maddesinde düzenlenen gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık suçu değerlendirilmelidir.⁴⁹⁵

bb. Mağdur

Diğer sahtecilik suçlarında olduğu gibi suçun mağduru toplumun her bir bireyidir.⁴⁹⁶

cc. Konu

Diğer sahtecilik suçlarından farklı olarak bu suçun konusu resmi belge hükmündeki belgeler olamaz.⁴⁹⁷ Çünkü suçun oluşumu kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu bir resmi belgeyi düzenlemesi esnasında fail tarafından gerçeğe aykırı bir beyanda

⁴⁹⁴ Toroslu, Özel Kısım, s. 243; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 841.

⁴⁹⁵ Erman/Özek, s. 488, Tezcan/Erdem/Önok, s. 865; Gökçen, s. 429; Toroslu, Özel Kısım, s. 243.

⁴⁹⁶ Koca/Üzülmez, s. 712; Gökçen, s. 429.

⁴⁹⁷ Koca/Üzülmez, s. 713; Gökçen, s. 407; Erem/Toroslu, s. 299.

bulunulmasına bağlıdır. Oluşturulacak belge kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge olması gerektiğinden, bu belge zaten resmi belge olacaktır.

dd. Fiil

Kamu görevlisine yapılan gerçeğe aykırı beyanın hukuki işlem veya işlemlere dayanak oluşturması, ispat kabiliyetinin bulunması ve gerçeğe aykırı beyan ile içeriği itibariyle sahte belge oluşturulmuş olması nedenleriyle bu suçun resmi belgede sahtecilik suçunun bir türü olduğu söylenebilir.⁴⁹⁸

Suçun oluşumu için failin resmi belge düzenlenmesi esnasında gerçeğe ilgisi olmayan beyanda bulunması ve bu beyanın resmi belgenin düzenlenmesinin nedeni olması gerekir. Yani resmi belgenin düzenlenme amacı beyanın doğruluğunu ispatlamaktır ve düzenlenen belgenin bu ispat kudretine sahip olması gerekir. Kanun koyucu tarafından beyan üzerine düzenlenmesi gerekmeyen belgenin ilgilinin talebi ile kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi halinde beyan gerçeğe aykırı olsa bile suç oluşmaz.⁴⁹⁹

Beyanın yazılı ya da sözlü olması arasında fark bulunmamaktadır.⁵⁰⁰ Ancak beyanın belgenin düzenlenmesi esnasında gerçeğe aykırı olması gerekir. Sonradan gerçeğe aykırı hale gelmesi halinde suçtan söz edilemez.⁵⁰¹

Belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin failin beyanlarının doğrulunu araştırmak zorunda olmaması gerekir. Kamu görevlisi belgeyi düzenlerken beyanın gerçekliğini araştırmakla yükümlü ve gerçek olduğu kanaatine varması halinde resmi belgeyi düzenlemek zorunda ise suç oluşmayacaktır.⁵⁰² Kamu görevlisi, failin beyanının gerçeğe aykırı olduğunu zaten biliyorsa yine söz konusu suçtan bahsedilemez.⁵⁰³

⁴⁹⁸ Taşdemir, s. 410.

⁴⁹⁹ Koca/Üzülmez, s. 712.

⁵⁰⁰ Gökçen, s. 401; Koca/Üzülmez, s. 713.

⁵⁰¹ Gökçen, s. 408.

⁵⁰² Atalan, s. 817; Koca/Üzülmez, s. 713; Taşdemir, s. 412; Salihoğlu/Parlar, s. 466.

⁵⁰³ Gökçen, s. 412.

Failin gerçeğe aykırı beyanı neticesinde düzenlenen resmi belge aracılığıyla başka bir resmi belge düzenlenmiş ise dolaylı faillik ile işlenen resmi belgede sahtecilik suçu sübut bulacaktır.⁵⁰⁴

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenen kimliği bildirmeme kabahatinin farkı beyanın ne zaman yapıldığı ile ilgilidir. Yani eğer kamu görevlisi düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi düzenlediği esnada fail yalan bir beyanda bulunmuş ise resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu oluşacaktır. Ancak resmi belgenin düzenlenmesi sırasında değil de kamu görevi nedeniyle ve göreviyle bağlantılı olarak kamu görevlisince kimliğin sorulması durumunda failin kimliği ile ilgili yalan beyanda bulunması ve adres bilgisi vermekten kaçınması halinde Kabahatler Kanunu'nun 40/1. maddesinde düzenlenen kabahat uyarınca idari para ceza verilecektir.⁵⁰⁵

Yalan beyanda bulunma fiili için özel bir düzenleme bulunması halinde artık o hüküm uygulanacaktır. Örneğin, Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 50/2. maddesindeki düzenlemeye göre gerçeğe aykırı beyanda bulunmanın yaptırımı idari para cezası olarak belirlendiğinden faili ayrıca resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçundan cezalandırmak mümkün değildir.⁵⁰⁶

Doktrinde bazı yazarlar söz konusu düzenlemeyi kamu görevlisine yapılan her tür gerçeğe aykırı beyanın suç sayılmasının kişi özgürlüklerini fazlaca kısıtlama riski taşıması nedeniyle eleştirmektedir.⁵⁰⁷

⁵⁰⁴ Gökçen, s. 404; Koca/Üzülmez, s. 713; Salihoğlu/Parlar, s. 467.

⁵⁰⁵ Atalan, s. 818; Yarg. 11. CD. 27.11.2018 tarih, 2017/1928 E., 2018/9583 K., "13.12.2013 tarihli tutanakta yol kontrolü sırasında sanığın üzerinde kendi fotoğrafı bulunan G. A. G. adına düzenlenmiş nüfus cüzdanını görevlilere ibraz ettiği, daha sonra ise gerçek kimliğinin O. G. olduğunun anlaşıldığı, hakkındaki bütün adli işlemlerin gerçek kimlik bilgileriyle yapıldığı olayda, G. A. G. adına düzenlenmiş bir belge bulunmaması nedeniyle TCK'nın 206/1. maddesinde tanımlanan resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun gerçekleşmediği, ancak eylemin 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 40/1. madde ve fıkrasında düzenlenen "kimliğini gizleme" kabahatini oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi," (Uyap İçtihat Programı)

⁵⁰⁶ Gökçen, s. 406.

⁵⁰⁷ Soyaslan, s. 513; Güngör, s. 113.

TCK'nın 211. maddesinin söz konusu suç yönünden uygulanma imkânı yoktur. Çünkü söz konusu maddenin uygulanabilmesi ancak gerçek bir durumun varlığına bağlıdır. Bu suçta ise zaten yalan bir beyan söz konusudur.⁵⁰⁸

b. Manevi Unsur

Resmi belgede sahtecilik suçunda manevi unsur konusunda yapmış olduğumuz açıklamalarımız burada da geçerlidir. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunun genel kast ile işlenmiş olması suçun sübutu için yeterlidir. Failin beyanda bulunduğu kişinin kamu görevlisi olduğunu, beyanının belgeleneceğini ve beyanının gerçek dışı olduğunu bilmesi ve istemesi gerekir.⁵⁰⁹ Söz konusu suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür.⁵¹⁰

c. Hukuka Aykırılık Unsuru

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu bakımından savunma hakkı ile kimse kendisini ve yakınlarını suçlandırıcı beyanlarda bulunmaya zorlanamaz ilkesi hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilir.⁵¹¹

Savunma, sanığın yararına olacak şekilde suçlamaya karşı yürütülen, onu fiili ve hukuki yönden korumayı amaç edinen bir faaliyetdir.⁵¹² Kanaatimizce sanığın savunma sırasında yalan söylemesi cezalandırılmaz. Çünkü ceza yargılamamızda sanık suçsuzluğunu ispatlamakla yükümlü tutulamaz. Ancak CMK'nın 147. maddesi gereğince şüpheli veya sanık kimliğine ilişkin bilgileri doğru bir şekilde cevaplandırmakla yükümlü olduğundan bu bilgilere ilişkin yalan beyan savunma hakkı kapsamında değerlendirilemez.⁵¹³ Bursa Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında, sanığa tanıklıktan ve yeminden çekilme hakkı hatırlatılmadan öz babası aleyhine alınan beyanlarının yok

⁵⁰⁸ Taşdemir, s. 417.

⁵⁰⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 868; Yüksektepe, s. 912; Soyaslan, s. 513; Salihoğlu/Parlar, s. 467; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 842.

⁵¹⁰ Gökçen, s. 430; Koca/Üzülmüş, s. 715; Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 740.

⁵¹¹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 740.

⁵¹² Öztürk, s. 156.

⁵¹³ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 741; Taşdemir, s. 417.

hükmünde olacağına ve bu nedenle resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak ya da yalan tanıklık suçunun unsurlarının oluşmayacağına hükmetmiştir.⁵¹⁴

2. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suçun teşebbüse elverişli olup olmadığı konusunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Tezcan/Erdem/Önok ve Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe'ye göre, kanuni tarifte suçun tamamlanabilmesi için failin yalan beyanının kamu görevlisi tarafından resmi belgeye geçirilmesi aranmaz, yani fail tarafından kamu görevlisine yalan beyanda bulunulduğu anda suç tamamlanır. Bu sebeple yazılı bir beyanın kamu görevlisine ulaşması amacıyla postaya verilmesi ve bu yalan beyanın postada ele geçirilmiş olması halinde teşebbüsün söz konusu olabileceğini belirtmişlerdir.⁵¹⁵

Malkoç ve Taşdemir ise, failin yalan beyanının kamu görevlisi tarafından fark edilmesi ve belgenin düzenlenmemiş olması halinde tam teşebbüsün söz konusu olacağını savunmuşlardır. Yani resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçunun tamamlanma anı resmi belgenin tamamlanma anıdır.⁵¹⁶ Yargıtay da yeni tarihli bir kararında aynı doğrultuda karar vermiştir.⁵¹⁷

⁵¹⁴ Bursa BAM 8. CD. 27.09.2018 tarih, 2018/776 E., 2017/872 K., “Sanığın kollukta bilgi sahibi sıfatı ile verdiği 11.03.2017 tarihli müştekiye yönelik eylemi yanında geçici olarak çalıştırdığı Muhammet isimli Suriye uyruklu açık kimlik bilgilerini ve nerede olduğunu bilmediği bir şahsın gerçekleştirdiği yönündeki ifadesinden sonra tekrar aynı sıfatla verdiği bila tarihli ek ifadesinde bu defa atılı eylemin babası tarafından gerçekleştirildiği yönündeki birbirinden farklı beyanları ile ilgili olarak H. D. isimli şahsa atılı suçu araştırma ve eylemin gerçek failini bulma görev ve yetkisinin kolluk görevlilerinde olduğu; kolluk tarafından babası aleyhine bilgi sahibi sıfatı ile dinlendiği anlaşılan sanığın babasına karşı tanıklık yapmaktan çekilme hakkı bulunduğu halde kolluk tarafından sanığın bilgi sahibi sıfatıyla beyanları alınırken tanıklıktan ve yeminden çekilme hakları hatırlatılıp bu husus ifade zaptına yazılmaksızın dinlenildiğinin sabit olduğu, tanıklıktan ve yeminden çekilme hakları hatırlatılmadan kolluk tarafından usul hükümlerine aykırı olarak ilgili sıfatı ile alınan beyanların hukuka aykırı olup hükme esas alınamayacağı ve yok hükmünde olduğu, bu nedenle atılı resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan veya yalan tanıklık yahut Muhammet isimli birinin gerçekten var olup olmadığı hususu belirsiz olduğundan iftira suçunun somut olayda oluşmayacağı anlaşılmakla” (Uyap İçtihat Programı).

⁵¹⁵ Tezcan/Erdem/Önok, s. 869; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s. 842; Aynı yönde bkz. Koca/Üzülmez, s. 715; Salihoğlu/Parlar, s. 468; Taneri, s. 312.

⁵¹⁶ Malkoç, s. 106-107; Taşdemir, s. 414; Aynı yönde bkz. Artuk/Gökçen, Özel Hükümler s. 742; Yüksektepe, s. 912; Güngör, s. 115.

⁵¹⁷ Yarg. 11. CD. 15.03.2017 tarih, 2015/3432 E., 2017/1912 K., “TCK’nın 206. maddesi gerekçesi ve başlığı ile birlikte değerlendirildiğinde, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun oluşması için, kişinin beyanı sonucu bir resmi belgenin düzenlenmesi gerekir. Yalan beyanı üzerine kamu görevlisi

Her ne kadar kanuni düzenleme üzerinde yapılacak lafzi yorum ile suçun tamamlanma anının yalan beyanda bulunma anı olduğu savunulabilirse de, kanaatimizce bu hususta amaçsal yorumun da yapılması gerekmektedir. Failin belgeye geçirilmemiş sözleri henüz ispat aracı olabilecek ya da hukuki bir sonuç doğurabilecek nitelikte değildir. Yani henüz fail icrai hareketlere başlamamıştır. Suçun tamamlanma anının belgenin tamamlanma anı olarak kabulü gerekir. Bunun kabulü halinde de failin yalan beyanı elinde olmayan bir sebeple tamamlayamaması ya da resmi belgenin tamamlanamaması halinde teşebbüs söz konusu olur.

b. İştirak ve İçtima

İştirak konusunda bu suç yönünden de genel hükümler geçerli olmakla beraber resmi belgede sahtecilik suçunda yapmış olduğumuz açıklamalar aynen geçerlidir. Ancak içtima konusunda TCK'nın 212. maddesindeki özel içtima hükmü yalnızca resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçları için düzenlenmiş olduğundan, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun başka bir suç ile birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima hükümleri uygulanmaz, dolayısıyla ayrı ayrı cezalandırma söz konusu olmaz.

Doktrinde kamu görevlisinin bilerek yalan beyanı tutanağa geçirmesi halinde TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemek seçimlik hareketi oluşacağından kamu görevlisinin resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçuna iştirak edemeyeceğine ilişkin görüşler⁵¹⁸ mevcut olduğu gibi, kamu görevlisinin suça iştirak edebileceğine ilişkin görüşler⁵¹⁹ de mevcuttur.

tarafından henüz belge düzenlenmeden veya düzenlenmesine başlanıp tamamlanmadan fail kendiliğinden gerçeği bildirirse, gönüllü vazgeçmeye ilişkin TCK'nın 36. maddesi uyarınca faile ceza verilmeyecektir. Belge düzenlenmeden veya belgenin düzenlenmesi tamamlanmadan önce gerçek durum başka şekilde öğrenilmiş ise suç teşebbüs aşamasında kalacaktır./Somut olayda; cezaevi firarisi olan sanığın polisleri görünce kaçması sonucu yakalandığında yapılan işlemler sırasında kolluk görevlilerine ismini gerçekte kardeşi olan "R. Ç." olarak bildirmesi karşısında, henüz tutanak oluşturulmadan polis memurlarının sanığı adresine götürdükleri ve sanığın babasının sanığın isminin "M. Ç." olduğunu söylemesi üzerine sanığın gerçek kimliğinin tespit edilip tüm belgelerin de gerçek ismiyle düzenlenmiş olması nedeniyle; suçun teşebbüs aşamasında kaldığı ve 5237 sayılı TCK'nın 35. maddesi gereğince sanığın cezasında indirim yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde fazla ceza tayini" (Uyap İçtihat Programı).

⁵¹⁸ Tezcan/Erdem/Önok, s. 869; Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 742.

⁵¹⁹ Toroslu, Özel Kısım, s. 243.

3. Yaptırım ve Görevli Mahkeme

Türk Ceza Kanunu'nun 206. maddesine göre resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma eylemini gerçekleştiren fail üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Kanun koyucu resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak hâkime hapis ya da adli para cezasını seçme konusunda takdir yetkisi vermiştir. Söz konusu suç yargılama görevi Asliye Ceza Mahkemelerindedir.

SONUÇ

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçunun başlığında da yer alan sahtecilik kavramından her türlü hile ve aldatma halini anlamamak gerekir. Şöyle ki, bu suçlar yönünden bizim bahsetmiş olduğumuz anlamda sahtecilik ticari ya da günlük hayatın çarklarının doğru işleyebilmesi ve sürekliliği için toplumun güven duymak zorunda olduğu şeyler üzerinde yapılacak hile halleridir. Esasen dar anlamda sahtecilik kavramının tanımından kamu güveni kavramının tanımı da ortaya çıkmaktadır.

Belgede sahtecilik suçlarında üzerinde durulması gereken konuların başında kamu güveni gelmektedir. Toplumu oluşturan her bireyin doğruluğuna ve kanıtlama gücüne güven duyduğu belgeler üzerinde yapılacak sahtecilik elbet cezasız kalmamalıdır. Kanun koyucu da bunu dikkate alarak belgede sahtecilik suçlarını Türk Ceza Kanunu'nda kamu güvenine karşı suçlar başlığı altında düzenlemiştir. Hatta toplumun duyduğu güven derecesine göre belgeleri sınıflandırmış ve buna göre cezaları da artırma ihtiyacı duymuştur. Toplumun güven duygusuna göre belgeleri çoktan aza doğru sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler, aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler, özel belgeler olarak sıralayabiliriz. İşte kanun koyucunun öngördüğü cezalar da toplumun güveni ile doğru orantılı olarak bu sıralama ile aynıdır. Bu sebeple resmi belgede sahtecilik suçunun mağduru kamudur, yani toplumu oluşturan her bir bireydir.

Sahtecilik aslında bir yalan ve hile bütünüdür. Ancak gerekli gereksiz her yalan ve hilenin cezalandırılmayacağı açıktır. Bu nedenle sahtecilik suçları için aldatma kabiliyeti sahteciliği özünde yani doğasında bulunmalıdır. Bu niteliği taşımayan belge sahte olarak ifade edilemeyeceğinden, bizim de katıldığımız görüşe göre aldaticılık unsuru sahtecilik suçlarının maddi unsuru niteliğindedir.

Belgede sahtecilik suçlarının konusu belgelerdir. Ancak mevcut kanuni düzenlemelere göre elektronik belgeler belgede sahtecilik suçlarının maddi konusu olamazlar. Çünkü failin eylemleri belgede sahtecilik suçlarına göre daha özel nitelikte olan TCK'nın 244/2. maddesinde düzenlenen sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçunun seçimlik hareketlerini de kapsar. Bu suçun yaptırımının resmi belgede sahtecilik suçuna göre daha hafif olması haklı olarak eleştiri konusu

yapılmaktadır. Çünkü özü itibariyle elektronik resmi belgeler ile fiziki resmi belgeler arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Uygulamadaki ve doktrinindeki bu sorunu aşabilmek için kanun koyucu tarafından belge tanımlarının ve kapsamının yapılması ve bu tanıma elektronik belgelerin de eklenmesi gerekmektedir. Bu sayede elektronik belgeler üzerinde sahtecilik yapan failin resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması sağlanarak bu belgelerin kanun koyucu tarafından korunurluğunun da artırılması sağlanacaktır.

İnceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçu TCK'nın 204. maddesinde düzenlenmiş ve suçun faili yönünden bir ayrıma gidilmiştir. TCK'nın 204/1. maddesinde resmi belgede sahtecilik suçunun sivil kişiler tarafından üç seçimlik hareketle işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareketler: Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek, resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, sahte oluşturulmuş resmi belgeyi kullanmaktır. TCK'nın 204/2. maddesinde ise resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından görevi gereği tasarrufta bulunma yetkisi olduğu belge üzerinde dört seçimlik hareketle işlenebileceği belirtilmiştir. Bu seçimlik hareketler: Resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek, resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, sahte oluşturulmuş resmi belgeyi kullanmak ve gerçeğe aykırı resmi belge düzenlemektir. Aldatma kabiliyeti suçun maddi unsurudur. Bütün bu seçimlik hareketlerin aldatma kabiliyetine haiz olması gerekmektedir. Gerçeğe aykırı resmi belge düzenlenmesi seçimlik hareketinin faili sivil kişiler olamazlar.

Resmi belgede sahtecilik suçunun işlenebilmesi için Türk Ceza Kanunu'nda özel bir kast aranmamaktadır. Yine bu suçun taksirle işlenebileceğine dair bir düzenleme de mevcut değildir. Bu nedenle resmi belgede sahtecilik suçu ancak kasten işlenebilen suçlardan olup, genel kastın varlığı yeterli olacaktır. Ancak failin mutlaka zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket etmiş olması gerekir.

Kanun koyucu suçun konusunun sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belge olması halini TCK'nın 204/3. maddesinde cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli hal olarak kabul etmiştir. TCK'nın 211. maddesinde ise failin resmi belgede sahtecilik suçunu bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil ya da gerçek bir durumun

belgelenmesi amacıyla işlemesi halinde cezanın azaltılmasını gerektiren nitelikli hal olarak kabul edilmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçunda hareket ile netice birbirine bitişik olduğundan bu suç kural olarak teşebbüse elverişli değildir. Ancak doktrinde resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüs halinin mümkün olacağına ilişkin istisnai örneklerle yer verilmiştir. Verilen bu örnekler istisnai de olsa somut olayda gerçekleşmesi halinde teşebbüs hükümleri uygulanmalıdır.

Resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak mümkündür. TCK'nın 204/2. maddesinde düzenlenen kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu ise görünüşte özgü suç olması nedeniyle, TCK'nın 40/2. maddesine göre sivil kişi bu suça ancak azmettiren ya da yardım eden olarak katılabilir. Kamu görevlisinin ve sivil kişinin müşterek failliği sonucu kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun işlenmesi halinde her fail kendi kusuruna göre sorumlu olacaktır. Yani kamu görevlisi TCK'nın 204/2. maddesine göre cezalandırılırken, sivil kişi TCK'nın 204/1. maddesine göre cezalandırılacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nun 212. maddesi ile özel bir içtima hükmü getirilerek sahte resmi belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde failin hem sahtecilik suçundan hem de ilgili suçtan cezalandırılması gerektiği düzenlenmiştir. Kanaatimizce sahte resmi belge ya da özel belgenin kullanıldığı suçun hangi kanunda düzenlendiğinin bir önemi yoktur. Kanuni düzenlemede de bu şekilde kısıtlama söz konusu değildir. Ancak doktrinde bir kısım yazarlar ve Yargıtay uygulaması belgenin kullanıldığı suçun mutlaka TCK'da düzenlenen bir suç olması gerektiği yönündedir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun zincirleme suç olarak işlenmesi mümkündür. Suçun mağdurunun toplum olduğu dikkate alındığında, farklı zamanlarda işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir. Aynı fail tarafından farklı zamanlarda resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarının işlenmesi halinde ise zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bazı tartışmalar mevcuttur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bu hususta zincirleme suç hükümlerinin uygulanarak failin tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Kanaatimizce de sahtecilik suçlarının tek madde

altında düzenlenmemiş olması bu suçların temelini aynı olduğu gerçeğini değiştirmez. Özü itibariyle her iki suçta belgede sahtecilik suçudur. Hatta bu suçlar ayrı ayrı maddeler ile değil, ağırlaştırıcı yahut hafifletici neden olarak aynı madde içerisinde bile düzenlenebilecek nitelikte benzer suçlardır.

KAYNAKÇA

Akbulut, Berrin: Bağlılık Kuralı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XIV, Sayı:1, Sayfa: 167-214, 2010, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/14_1_7.pdf

Arslan, Çetin/**Baştürk**, İhsan: Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, Sayfa: 195-219, Aralık 2013, <https://jurix.com.tr/article/5752>

Artuç, Mustafa: Pratik Türk Ceza Kanunu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Artuk, Mehmet Emin/**Gökçen**, Ahmet: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

Artuk, Mehmet Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Atalan, Mustafa: Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Aydemir, Süleyman Ruhi: Evrakta Sahtekârlık Suçları, *Mevzuat Dergisi*, Sayı: 69, Eylül 2003, <https://www.mevzuatdergisi.com/2003/09a/03.htm#>

Aydın, Devrim: Suça Teşebbüs, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 55, Sayı: 1, Sayfa: 85-113, 2006, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2429.pdf>

Aydil, Ertan: Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekârlık Suçu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çetin, Emine Halman: Elektronik Belgelerin Hâkim Tarafından Delil Olarak Değerlendirilmesi, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 54, Sayfa: 60-65, Şubat 2011, <https://www.jurix.com.tr/article/925>

Demirel, Hakkı: Türk Ceza Kanunun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerin Sistematik İzahı Üzerine Bir Deneme, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, Sayfa: 31-52, 1956, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/331/3349.pdf>

Dülger, Murat Volkan, Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, Sayfa: 85-135, 2005, https://www.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/hukuk_dergi/I-2.pdf

Er, Olcay: Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Erdener, Yurtcan: Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, 2. Baskı, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2015.

Erem, Faruk: Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 1, Sayfa: 101-123, 1961, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/344/3553.pdf>

Erem, Faruk/**Toroslu**, Nevzat: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Bası, Sevinç Matbaası, Ankara 1978.

Ergün, Mevci: Sahtekârlık, Yargıtay Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 3, Sayfa: 260-271, 1983 <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergi/29>

Erman, Sahir; Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur, *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1-2, Sayfa: 235-276, 1947, http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/2/3/2_Sahir_Erman.pdf

Erman, Sahir. (1949a). Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, Sayfa: 127-154, <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3236/45153>

Erman, Sahir. (1949b): Evrakta Sahtekârlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 15, Sayı: 1, Sayfa: 167-197, <http://dergipark.gov.tr/iuhfm/issue/9130/114353>

Erman, Sahir: Ticari Ceza Hukuku Cilt: III Sahtekârlık Suçları, 4. Baskı, Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981.

Erman, Sahir/**Özek**, Çetin; Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (Sahir Erman), (TCK. 316-368), 1. Baskı, Dünya Basınevi, İstanbul 1996.

Erturgut, Mine: Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-Belge ve E-İmza, *Bankacılar Dergisi*, Sayı: 48, Sayfa: 66-79, Mart 2004, <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/48.pdf>

Gökcan, Hasan Tahsin: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2009-3, Sayfa: 92-127, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-3/7.pdf>

Gökcan, Hasan Tahsin: Özel Belgede Sahtecilik Suçu, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 2010-1, Sayfa: 209-236, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-1/2010-1-gokcan.pdf>

Gökcan, Ahmet: Belgede Sahtecilik Suçları, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018

Güncel Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr

Güngör, Devrim: Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2010.

Hafızoğulları, Zeki: Türk Ceza Hukuku Ders Notları, <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/CezaHukuku.pdf>

Hakeri, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

Kaylan, Keskin: Kamu Güvenine Karşı Suçlar, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc>.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

Koca, Mahmut: Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, Sayfa: 103-118, 2015, <http://dergipark.gov.tr/iuchkd/issue/30753/332446>

Malkoç, İsmail: Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1990.

Mevzuat, <https://www.mevzuat.gov.tr/>

Okuyucu Ergün, Güneş: Bilirkişi Raporu Üzerinde Gerçekleştirilen Sahtecilik Fiillerinin Niteliği, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, Sayfa: 265-274, 2016, <http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22407/239831>

Önder, Fatih: Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, Yüksek Lisans Tezi.

Özbek, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar/**Tepe**, İlker: Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.

Özbek, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar/**Tepe**, İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.

Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015.

Öztürk, Bahri, vd.: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013.

Poroy, Reha/ **Tekinalp**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Salihoglu, Hadi/**Parlar**, Ali: Parada Mühürde Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı, Aristo Yayınevi, İstanbul 2018.

Soyaslan, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016.

Şahin, Meral Ekici: İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Suça Etki Eden Nedenlerin Şeriklere Sirayeti, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 64, Sayı: 3, Sayfa: 637-686, Eylül 2015, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2029/21109.pdf>

Şan, Sedat: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, Yüksek Lisans Tezi.

Tancı, Metin: Yargıtay Ceza Genel Kurulu İçtihatları Açıklamalı Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Taneri, Gökhan: Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları, Savaş Yayınevi, Ankara 2017.

Tanrıver, Süha: Bilirkişinin Sorumluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 56, Sayfa: 133-166, Ocak 2005, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-56-106>

Taşdemir, Kubilay: Belgelerde Sahtecilik Suçları, Ütopya Grafik, Ankara 2013.

Tezcan, Durmuş/ **Erdem**, Mustafa Ruhan/ **Önök**, R. Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.

Toroslul, Nevzat: Ceza Hukuku Özel Kısım, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

Toroslul, Nevzat/**Toroslul**, Haluk: Ceza Hukuku Genel Kısım, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

Töngür, Ali Rıza: Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme, *Ceza Hukuku Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 28, Sayfa: 223-259, Ağustos 2015, <https://www.jurix.com.tr/article/3648>

Turhan, Çağda Nur: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Üstüner, Ali: Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD., Ceza Hukuku Bilim Dalı, 2013, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yıldırım, Gökçe: Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 161, Sayfa: 99-136, Ocak 2018, <https://www.jurix.com.tr/article/12176>

Yüksektepe, Mert Asker: Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı, Aristo Yayınevi, Ankara 2018.

Uyap İctihat Programı.

ÖZGEÇMİŞ**Ad:** Mustafa Kemal**Soyad:** Gökmen**Unvan:** Hâkim**E-posta:** mkghukuk@hotmail.com

<u>EĞİTİM</u>		
BÖLÜM	OKUL	MEZUNİYET
LİSE	DENİZLİ ANADOLU LİSESİ	2010
ÜNİVERSİTE	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ	2014
YÜKSEK LİSANS	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	2019

<u>İŞ DENEYİMİ</u>		
YER	POZİSYON	YIL
ANKARA BAROSU	AVUKATLIK STAJI VE AVUKATLIK	2014-2015
DENİZLİ ADLİYESİ	ADLİ YARGI HÂKİM ADAYLIĞI	2016
ANTALYA ADLİYESİ	HÂKİM	2016- ...